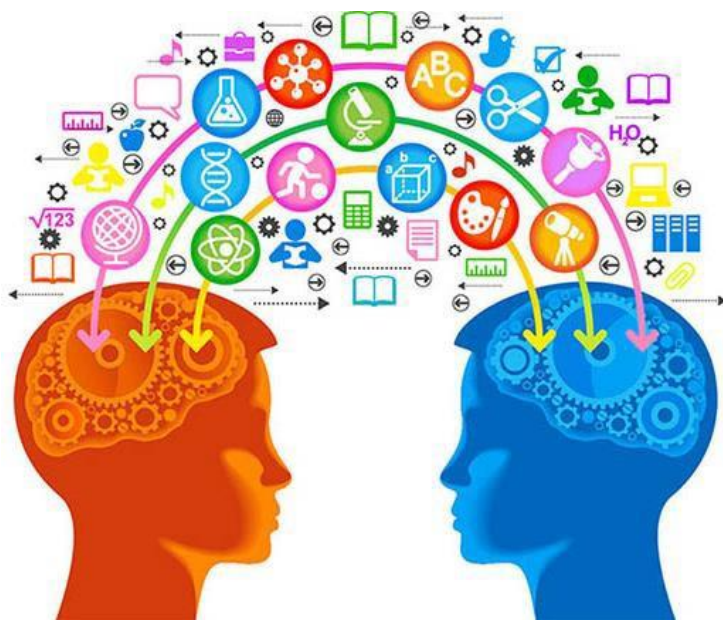

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ XXI століття

Хмельницький, 2020

УДК 381
ББК 74.04
З 93

З 93 Інноваційні технології XXI століття: зб. наук. пр. / гол. ред. Л. Г. Білий. –
Хмельницький : Вид-во Хмельниц. ін-ту МАУП, 2020. – Вип. 5. – 120 с.

У збірнику наукових праць «Інноваційні технології XXI століття» представлено узагальнені тези доповідей та виступів учасників засідання круглого столу «Інноваційні технології як основа професійного становлення особистості». Авторами статей розкрито широке коло актуальних проблем: майбутнє України в інформаційному просторі; комп'ютерні науки в контексті інноваційного розвитку українського суспільства; історичні, правові, економічні, філологічні, педагогічні науки в контексті інноваційного розвитку України; інноваційні технології у ході розвитку освітньої галузі: проблеми та перспективи.

Адресовано широкому колу читачів: учням, студентам, аспірантам, викладачам, науковцям.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Білий Л.Г., директор Хмельницького інституту МАУП, к.пед.н., доцент (*головний редактор*); **Парандій В.О.**, к.і.н., доцент (Хмельницький економіко-правовий коледж МАУП); **Савчук Л.О.**, к.пед.н., доцент (Хмельницький інститут МАУП); **Драч І.В.**, доцент кафедри прикладної математики та соціальної інформатики к.т.н., доцент (Хмельницький національний університет); **Синюк О.М.**, к.т.н., доцент (Хмельницький національний університет); **Кисіль Т.М.**, к.ф.-м.н., доцент (Хмельницький національний університет); **Драпак Л.С.**, к.ф.-м.н., доцент (Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти); **Олійник В.В.**, к.пед.н., доцент (Хмельницький інститут МАУП).

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Григорук П. М., доктор економічних наук, професор.

Кулинич Р.О., доктор економічних наук, професор.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Хмельницького інституту Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 5 від 25 травня 2020 р.)

© Хмельницький інститут
Міжрегіональної Академії управління персоналом, 2020
© автори статей

ЗМІСТ

Гневуш А. В.

ВПЛИВ ЗМІ НА СВІДОМІСТЬ ЛЮДИНИ..... 6

Дарманська І. М.

ЗМІСТ СПЕЦІАЛЬНИХ ПРИНЦИПІВ ФОРМУВАННЯ
УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
КЕРІВНИКІВ ДОШКІЛЬНИХ, ЗАГАЛЬНИХ СЕРЕДНІХ
І ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ..... 8

Денисюк А. І., Никитюк С. І.

КОРИГУВАННЯ ПОМИЛОК ПІД ЧАС НАВЧАННЯ
ГОВОРІННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ..... 16

Драпак Л. С.

ІННОВАЦІЇ У ПІДХОДАХ ДО ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ
ГАЛУЗІ «ПРИРОДОЗНАВСТВО»..... 20

Каштанова О. Е.

ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ 29

Кулинич О. І., Кулинич Р. О.

ФУНКЦІЇ МЕТОДУ СТАТИСТИЧНИХ
РІВНЯНЬ ЗАЛЕЖНОСТЕЙ..... 38

Лісова В. В., Никитюк С. І.

ТРАДИЦІЙНІ ТА НОВІТНІ МЕТОДИКИ ЯК ЗАСІБ
ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У
ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ..... 43

Мартинюк А. Т., Никитюк С. І.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ
ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.... 47

Михайлюк О. І., Никитюк С. І. ВИКОРИСТАННЯ АУДІО- ТА ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	50
Нетеча Є. О., Никитюк С. І. ПОРІВНЯННЯ, МЕТОДИ ТА ПРАКТИЧНІ ШЛЯХИ ПЕРЕКЛАДУ НЕСТАНДАРТНОЇ РЕКЛАМИ.....	54
Овчиннікова О. Р. МОДЕЛЮВАННЯ ВПЛИВУ ЧИННИКІВ НА СИСТЕМУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я РЕГІОНУ.....	57
Потапкіна Л. В. ПРОГРАМУВАННЯ В АВТОМАТИЗОВАНІЙ ІНФОРМАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ 1С: ПІДПРИЄМСТВО.....	72
Процюк Н. Ю. МЕДІАОСВІТНІЙ ПІДХІД ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	85
Савчук Л. О. ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ АДАПТАЦІЇ ДО НОВАЦІЙ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....	92
Сомик М. А., Никитюк С. І. ГРА ЯК МЕТОД ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗНАНЬ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У 5-7 КЛАСАХ.....	95
Стратейчук К. О., Никитюк С. І. ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ MOODLE ДЛЯ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	98

Шевченко Л. В. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ВИКЛАДАЧА.....	101
Авсієвич В.Р., Павлова О.О. МЕТОД ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ЗОВНІШНІХ ЧИННИКІВ НА РОБОТУ СИСТЕМИ ГЕОПОЗИЦІЮВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ANDROID LOCATION API	113
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	118

А. В. Гневуш,
магістрантка
(смт Стара Синява)

ВПЛИВ ЗМІ НА СВІДОМІСТЬ ЛЮДИНИ

Внаслідок неочікуваної для суспільства пандемії, людська психіка в більшості випадків зазнала змін. Через глобальність було втрачено своєрідну емоційну опору, пережито шок та виснаження. Психологічне напруження змушує людину шукати інформацію, яка хоча б умовно дасть відчуття контролю над ситуацією. Таким чином за даними групи «Рейтинг», 49% українців стали більше стежити за новинами [1] та, як зазначив психолог Наріман Дарвішов: «Якщо читати новини постійно, то навіть нейтральну інформацію можна почати сприймати як загрозову» [2]. Таким чином, дослідивши сприйняття користувачами ЗМІ інформації, можна буде орієнтуватись на реакції в схожих сферах життя, і як наслідок мінімізувати психологічну напруженість.

За об'єкти дослідження взято офіційні веб-сайт та сторінку в соціальній мережі Фейсбук органу виконавчої влади окремого району. Суб'єкти дослідження – підписні та користувачі вищезгаданих інформаційних ресурсів. Мета – вияв впливу інформації з даних джерел на психологічний стан людини.

Відповідно до нормативних документів щодо ведення державних ресурсів та вказівок обласного керівництва на веб-сайтах та сторінках у соціальних мережах районних органів виконавчої влади Хмельницької області поширювались: оперативна інформація про поширення коронавірусної інфекції COVID-19, різного роду рекомендації, соціальна реклама у вигляді картинок, інфограм, відеороликів та навіть мультиків. За період від початку березня до червня 2020 р. на офіційному веб-сайті місцевого органу виконавчої влади розміщено понад 1000 статей в рубриці «Новини» та понад 2000 постів у соціальній мережі Фейсбук. При цьому кількість переглядів, яка за аналогічний попередній період становила близько 20 000 сеансів на офіційному веб-сайті, збільшилась майже втричі. А кількість «друзів», які виявили бажання приєднатись до сторінки у соціальній мережі Фейсбук зросла зі 1300 користувачів до 5000 у

зазначений період. Зауважимо, що найбільшу увагу привертали саме оперативні (з вмістом статистики або конкретних фактів) статті. Драматичні події більше привертають увагу людини і таким чином, захопивши її увагу, мають певний вплив на психологічний стан. Які емоції людина відчуває, коли отримує інформацію? Звичайно при негативній інформації цими емоціями будуть тривожність, злість, страх.

Безперечно, рівень впливу інформації на людину залежить від особистісних цінностей, пріоритетів, які особа розставляє перед собою, віку, соціального статусу, тобто декілька людей почувши одну і ту ж інформацію сприйматиме її по різному – хтось її зафіксує та прийме до уваги, а хтось її проігнорує. Та через надмірно великий потік людина не встигає проаналізувати та зробити власні висновки. Таким чином ці висновки для неї формуються під впливом ЗМІ. Проявляється таке явище як маніпуляція в інформаційній сфері або медіаманіпуляція – вид психологічного впливу, які здійснюється через ЗМІ, що призводить до пробудження в об'єкта впливу намірів, які змінюють його бажання, настрої, поведінку, погляди тощо [3].

Одним із дієвих методів маніпуляційного впливу на людину є оперативність подачі інформації, або як їх ще називають «гарячі новини». Підтвердженням цьому є збільшення користувачів ресурсом та кількість переглядів. Небезпекою для психіки в даному випадку є самопрограмування на негативні наслідки, боязнь соціальної близькості, замкнутість та ін.

Відповідно до наших досліджень силу впливу на формування громадської думки, а також вплив на подальший психологічний стан мають і «перші» коментарі. В умовах масової паніки на психіку здійснюється навантаження такими чинниками, як локальний шок (на рівні проблем конкретної людини – втрата роботи, невизначеність майбутнього, важкість переживання карантину); масовий шок (усім складно, неможливо знайти опору зовні); невидимість і неконкретність небезпеки [1]. Таким чином негативний коментар може підбурити і так нестабільні психологічні настрої населення.

Наведемо приклад реакції з досліджуваних ресурсів. Після першої новини, що на території району є підозра на COVID-19, відчутно збільшилась динаміка переглядів постів, з метою пошуку більшої кількості інформації по даному випадку. З кожною годиною

панічні настрої наростали, проявляючись надалі з агресією, претензійністю до органів влади та ненавистю і страхом по відношенню до потенційного хворого.

З дослідження ми можемо зробити висновки, що інформація негативного характеру досить швидко привертає увагу та впливає на психологічну свідомість користувача ЗМІ (в даному випадку Інтернет мережі).

Список використаних джерел та літератури:

1. Гапак О. Що відбувається із психікою під час пандемії і як це впливає на медійників. Інститут масової інформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cutt.ly/JusHs4l>.

2. Гончарова К. Як новини про коронавірус впливають на наше психічне здоров'я – розповідає психолог. Mediasapiens. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cutt.ly/2usKTaT>.

3. Охредько О. Державні маніпуляції. Центр громадянської просвіти «Альменда». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cutt.ly/6us3u7l>.

І. М. Дарманська,

*доктор педагогічних наук, доцент
(м. Хмельницький)*

ЗМІСТ СПЕЦІАЛЬНИХ ПРИНЦИПІВ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ДОШКІЛЬНИХ, ЗАГАЛЬНИХ СЕРЕДНІХ І ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

У педагогічній системі формування управлінської компетентності принципи відіграють роль регулятора сукупності взаємопов'язаних процесів, оскільки обумовлюють організацію всієї системи, кожного рівня та кожного елемента. Система формування управлінської компетентності передбачає наявність спеціальних принципів, під якими розуміємо вихідні положення, що створюють основу підготовки майбутніх керівників дошкільних, загальних

середніх, позашкільних закладів освіти в межах вищого закладу педагогічної освіти. Тобто спеціальні принципи відображають практичні аспекти зазначеного процесу та виступають способом регуляції реагування закладу вищої освіти на процес формування управлінської компетентності.

Принципи системи формування управлінської компетентності спрямовані на: сприяння побудові та реалізації цієї системи; створення моделі формування управлінської компетентності; визначення педагогічних умов; їх запровадження у практику функціонування закладу вищої освіти; встановлення критеріїв щодо рівня якості надання освітніх послуг магістрантам; реалізацію дидактичного елементу дослідження; сприяння якісному оволодінню фаховими знаннями, уміннями та навичками; створення умов для наступності й неперервності освіти. Тобто принципи мають системно-утворюючий характер і слугують орієнтиром із рівня якості надання освітніх послуг і досягнення загальної та індивідуальної досконалості.

Під «принципами» розуміємо вихідні положення процесу формування управлінської компетентності майбутніх керівників дошкільних, загальних середніх, позашкільних закладів освіти, що створюють загальну й локальну нормативність реалізації системного утворення та спрямовані на реалізацію потреб у якісній підготовці управлінських кадрів.

Сукупність об'єднаних спільною метою принципів сприяє досягненню визначених цілей, створенню та плануванню освітнього процесу, орієнтують заклад вищої освіти на перспективу удосконалення та забезпечують виконання визначених завдань. Отже, принципи знаходяться в основі всієї системи і зумовлюють процес стратегії та прогнозування, що зрештою відображає результат.

Науковці при визначенні спеціальних принципів формування компетентностей аналізують різні підходи, адаптуючи їх до специфіки компетентності та самого процесу її формування. Так, до спеціальних принципів формування міжкультурної компетентності О.О.Зеліковська відносить принцип опори на профільні дисципліни, конгруентності, освітньої рефлексії, діалогічності, полікуртурності, компаративності [4]; Т.Б.Лупиніс до спеціальних принципів формування інформаційної компетентності відносить принципи безперервного характеру, відповідності сучасному рівню та

перспективам розвитку, раціонального поєднання сучасних технічних засобів із традиційними технологіями; орієнтації на кінцеві результати [5]; Л.Г.Гаврілова до спеціальних принципів формування професійної компетентності відносить принципи інформатизації навчання, наочності, оптимального вибору, інтеграції традиційних методик і технологій, цілеспрямованої взаємодії педагога зі студентами, активізації діяльності, спонукання до творчого самовираження [2].

У монографії М.М.Дарманський обґрунтовує принципи менеджменту, що зумовлюють якість управління педагогічними колективами, до яких автор відносить принципи соціальної детермінації, гуманізації та психологізації, науковості та компетентності, інформаційної достатності, аналітичного прогнозування, оперативного регулювання, зворотного зв'язку, наступності та перспективності, демократії та централізму, стимулювання та згуртування кадрів, правової пріоритетності та законності, фінансово-економічної раціональності та ділової активності [3]. Вважаємо, що зазначені принципи не тільки сприяють якісному управлінню, а й мають реалізовуватися в системі формування управлінської компетентності майбутніх керівників, оскільки вони визначають основоположні засади їх майбутньої професійної діяльності.

Нами визначено низку спеціальних принципів, що розкривають дидактичні вимоги організації освітнього процесу при формуванні управлінської компетентності майбутніх керівників дошкільних, загальних середніх, позашкільних закладів освіти. Серед них ми виділяємо такі:

1. Принцип компетентності.
2. Принцип мотиваційного спонукання до управлінської діяльності.
3. Принцип професійної спрямованості компетенцій, якими має оволодіти майбутній керівник.
4. Принцип варіативності у структуризації змісту підготовки.
5. Принцип фундаменталізації процесу формування управлінської компетентності через адаптацію фахових дисциплін до практичної діяльності.
6. Принцип міждисциплінарної інтеграції.

7. Принцип співпраці, взаєморозуміння та всебічного розвитку.

Більш детально охарактеризуємо запропоновані нами спеціальні принципи, завдяки яким має функціонувати та вдосконалюватися система формування управлінської компетентності майбутніх керівників дошкільних, загальних середніх, позашкільних закладів освіти.

У системі формування управлінської компетентності майбутніх керівників дошкільних, загальних середніх, позашкільних закладів освіти принцип компетентності ми розглядаємо з двох позицій:

1. Управлінська компетентність магістрантів зі спеціальності 073 «Менеджмент», що передбачає оволодіння необхідними для здійснення професійної діяльності сукупністю знань, умінь, навичок; становлення майбутнього керівника з сформованими базовими цінностями, емоціями, відношеннями; підготовку майбутнього фахівця із сформованою мотиваційною свідомістю до практичної реалізації посадових обов'язків.

2. Професійна компетентність науково-педагогічних працівників, що забезпечують реалізацію освітнього процесу в межах закладу вищої освіти.

Для того, щоб сформувати управлінську компетентність у майбутніх керівників, науково-педагогічний склад закладу вищої освіти, що забезпечує реалізацію освітнього процесу у підготовці студентів відповідної спеціальності, має мати власну рамку підготовленості, вільно володіти інформацією, уміти адаптувати навчальну дисципліну до практичної професійної діяльності, мотивувати магістранта до засвоєння змісту предмета. Через власну управлінську компетентність викладач має забезпечити теоретичну та практичну підготовленість магістранта, сформувати його якісні характеристики, спонукати до постійного саморозвитку та самовдосконалення. Рівень професійної компетентності науково-педагогічних працівників суттєво впливає на якість надання освітніх послуг, тому принцип компетентності є складним структурним утворенням, зумовленим власним рівнем володіння педагогічною, науковою, управлінською інформацією, особистісними якостями.

Під управлінською компетентністю розуміємо сукупність знань, умінь і навичок із теорії організації закладу освіти, побудови ефективної реалізації його структурних підрозділів, менеджменту, правових аспектів управління закладами освіти, стратегічного та інноваційного управління, управління освітньою та виховною діяльністю, статутною діяльністю, трудовими ресурсами, змістом внутрішньошкільного документування, інформаційними зв'язками, техніки управління, аудиту та оцінювання управлінської діяльності, психологічних аспектів управління, соціальної та екологічної безпеки діяльності, застосування освітніх технологій, а також наявність особистісно-професійних якостей для власної самореалізації, спрямованих на бажання до самоудосконалення, професійного розвитку та самоактуалізації, якими керівник закладу має ґрунтовно володіти для організації суб'єкт-об'єктних відносин і для створення ефективного внутрішнього та зовнішнього середовища, застосування технологій управління, прийняття адекватних управлінських рішень.

Вважаємо, що невід'ємними складниками управлінської компетентності майбутніх керівників дошкільних, загальних середніх, позашкільних закладів освіти є етичний, комунікативний, здоров'язбережувальний, конфліктологічний, психологічний, продуктивної діяльності, саморозвитку та самоосвіти, загальногалузевий, економічний, правовий, предметно-методичний, діагностичний, навчальний, інформаційний, технічний.

З огляду на важливість існування принципу компетентності в системі формування управлінської компетентності майбутніх керівників дошкільних, загальних середніх, позашкільних закладів освіти розрізняємо професійну компетентність діяльності та професійну компетентність особистості. У системі формування управлінської компетентності принцип компетентності через професійну компетентну діяльність дозволить якісно реалізувати міждисциплінарні зв'язки, що слугують чинниками вдосконалення педагогіко-управлінської інформації, а в свою чергу через професійну компетентність особистості – сформувати якісні характеристики майбутнього керівника.

Принцип мотиваційного спонукання до управлінської діяльності обумовлений не тільки психологічною, а й предметною характеристикою. Мотивація охоплює сукупність чинників, що

реалізуються через спонукання, переконання, вчинки й через доведення необхідності засвоєння необхідної управлінської інформації при засвоєнні навчальних дисциплін. Важливе місце у цьому процесі відводимо спецкурсу «Управлінський практикум», мета якого спрямована як на адаптацію теоретичного матеріалу до практичної діяльності, так і формування мотивації на необхідність засвоєння змісту запропонованих навчальним планом дисциплін. Формування мотивації високого рівня буде мати місце лише в тому випадку, коли магістранту буде донесено до свідомості потребу у поєднанні теми навчання у магістратурі зі спеціальності 073 «Менеджмент» із особистими потребами у професійному становленні.

Принцип мотиваційного спонукання реалізовується не тільки через освітню діяльність, а й власне бажання самовдосконалення та саморозвитку. Усвідомлення необхідності власного саморозвитку в подальшому вплине на кінцевий результат – сформованість управлінської компетентності. У цьому процесі примусова мотивація не буде ефективною, вона може навпаки призвести до небажання цікавитись, засвоювати навчальну інформацію і призвести до психологічного дискомфорту. Чітке та продумане застосування принципу призводить до етапів мотивації: дії – домінанти – усвідомлення – самостійність = результат.

Принцип професійної спрямованості компетенцій, якими має володіти майбутній керівник, передбачає засвоєння навчальної інформації не загальнопедагогічного, а професійно-управлінського характеру. Такими компетенціями виступають етична, комунікативна, здоров'язбережувальна, економічна, правова, предметно-методична, діагностична, навчальна, інформаційна, технічна, компетентності, компетентності саморозвитку та продуктивної діяльності, що в сукупності утворюють управлінську компетентність. Результатом засвоєння дисциплін навчального плану має виступати сформованість відповідної компетенції. У даному випадку професійна спрямованість компетенцій майбутнього управлінця виступає засобом активізації процесу надання освітніх послуг, завдяки впровадженню якої відбувається формування мотивів і управлінської компетентності. Зазначений принцип реалізовується через інтеграцію змісту всіх дисциплін навчального плану, використання інноваційних підходів в

освітньому процесі. Професійна орієнтація навчальних дисциплін виступає дієвим засобом надання якісних освітніх послуг.

Принцип варіативності у структуризації змісту підготовки магістрантів обумовлений необхідністю індивідуальної орієнтованості у виборі дисциплін вибіркової частини навчального плану. Він дозволяє задовольняти потреби студентів в отриманні необхідної інформації паралельно з пріоритетною освітньою метою. Завдяки принципу варіативності реалізовується індивідуальна освітньо-пізнавальна функція.

Принцип фундаменталізації процесу формування управлінської компетентності через адаптацію фахових дисциплін до практичної діяльності дозволить усвідомити магістранту цінність інформації, яку він отримує при засвоєнні відповідного предмета. Головна мета зазначеного принципу спрямована на те, що в магістратурі має відбуватися не тільки засвоєння теоретичного матеріалу, а й оволодіння навиками його використання та застосування у практичній діяльності. У цьому процесі майбутній управлінець має усвідомлювати існуючі зв'язки та залежності теорії й практики. Важливу роль у реалізації зазначеного принципу відіграє організація в межах магістратури виробничої (навчальної) практики, що на нашу думку, має охоплювати три види:

1. Стажування з організації освітнього процесу (навчальна та виховна діяльність) у новому навчальному році в якості керівника та його заступників.

2. Практика з процесу атестації педагогічних кадрів в якості керівника дошкільного/загального середнього/позашкільного закладу освіти.

3. Переддипломна практика.

Також важливим аспектом у реалізації принципу фундаменталізації процесу формування управлінської компетентності через адаптацію фахових дисциплін до практичної діяльності, на нашу думку, є впровадження спецкурсу «Управлінський практикум», засвоєння змісту якого дасть магістрантам можливість сформувати внутрішню позитивну мотивацію до вивчення дисциплін і відстежити зв'язки кожної теми предмета навчального плану з практичною фаховою діяльністю.

Принцип міждисциплінарної інтеграції сприяє поглибленню засвоєної інформації, усвідомленню системності в предметах навчального плану, підвищенню мотивації, співпраці суб'єктів освітнього процесу. Тобто створення міждисциплінарних зв'язків допомагає об'єднати цикли дисциплін загальної підготовки, професійної підготовки, вибіркові дисципліни у цілісну систему, що супроводжується взаємообумовленими діями між науково-педагогічними працівниками у створенні методичних умов для їх реалізації.

Ми погоджуємося із думкою О.Ф.Волобуєвої щодо впливу реалізації міждисциплінарних зв'язків на різні сторони мислення науково-педагогічних працівників, що обслуговують спеціальність. До них автор відносить уміння зіставляти факти між собою, виділяти суттєві ознаки та властивості явищ і предметів, розглядати об'єкт із різних сторін; знаходити зв'язки та опосередкування; робити висновки; використовувати отримані знання задля оволодіння новими знаннями, використовувати отримані знання в практичній діяльності [1].

Принцип співпраці, взаєморозуміння та всебічного розвитку охоплює всіх суб'єктів освітнього процесу, де співпраця та взаєморозуміння реалізуються через встановлення зв'язків, що сприяють психологічному, інтелектуальному, науковому розвитку магістранта. Проявом цієї взаємодії є сформоване позитивне ставлення до навчальної дисципліни, обмін інформацією, організована взаємодія педагога та студента, співпраця у науковій діяльності (спільні видання, конференції, зустрічі тощо). Реалізація принципу передбачає особистісну організацію власної праці викладачем і позитивний вплив на організацію освітньої діяльності магістранта. Поєднання зазначених вище принципів вплине на якість прийняття управлінських рішень. Спланований та організований процес прийняття управлінських рішень є однією із головних умов ефективної управлінської діяльності. Механізм прийняття управлінських рішень реалізовується через суб'єкт-суб'єктні відносини, де важливу роль відіграє принцип підпорядкування, що забезпечує надходження своєчасної, оперативної, аналітичної та якісної інформації.

Таким чином, запропоновані принципи виступають не тільки регулятором у побудові системи якісного надання освітніх послуг, а й вихідними положеннями забезпечення результативності у підготовці магістрантів та сформованості у них управлінської компетентності.

Список використаних джерел та літератури:

1. Волобуєва О. Ф. Міждисциплінарні (міжпредметні) зв'язки під час підготовки майбутнього фахівця: психологічний аспект. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія: Психологічні науки. 2015. № 1. С. 26–42.

2. Гаврілова Л. Г. Принципи формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами мультимедійних технологій. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2015. Т. 46, вип. 2. С. 45–55.

3. Дарманський М. М. Соціально-педагогічні основи управління освітою в регіоні. Хмельницький: Поділля, 1997. 384 с.

4. Зеліковська О. О. Принципи формування міжкультурної компетенції майбутніх економістів. URL: <http://www-center.univer.kharkov.ua/vestnik/full/215.pdf> (дата звернення: 02.05.2020).

5. Лупиніс Т. Б. Організаційно-педагогічні умови та принципи формування інформаційної компетентності магістрантів соціальної роботи. URL: <http://pednauki.chdu.edu.ua/article/view/81603/77240> (дата звернення: 04.05.2020).

А. І. Денисюк,
студентка

Науковий керівник: С. І. Никитюк,
старший викладач
(м. Кам'янець-Подільський)

КОРИГУВАННЯ ПОМИЛОК ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ГОВОРІННЮ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Учні, вивчаючи іноземну мову як засіб спілкування, повинні володіти нею як в усній так і писемній формі. Практичне застосування

мови – це оволодіння усіма її функціями для того, аби іноземна мова стала засобом міжособистісного і міжкультурного спілкування. Е.Н. Соловова зазначає конкретні цілі в говорінні, які учень повинен опанувати під час уроку: вміння повідомити, пояснити, охарактеризувати, підтримати, похвалити, заперечити, оскаржити [2, с. 11]. Але будь-яке навчання неможливе без помилок. Саме помилки, як недивно, є нормальним і важливим етапом під час освоєння іноземної мови. У цьому випадку виникає така проблема: учні соромляться висловлювати свою думку і бояться робити помилки, щоб не піддатися критиці зі сторони однокласників і вчителів.

Метою статті є визначити і охарактеризувати основні техніки та прийоми корегувань помилок під час навчання говорінню англійської мови. А також звернути увагу на причини появи учнівських помилок під час говоріння та виділити їх.

Вчителька англійської мови Т.А. Кузнецова зазначила: «MistakesareOK, everybodymakesthem». Основні моменти, які учень і вчитель повинен знати: вміти визнавати свої помилки і незнання в певній галузі; не вдаватися до критики, що може і демотивувати; підходити до помилок не прискіпливо [2, с. 167].

Давід Крістал визначає аналіз помилок як «засіб ідентифікації, класифікації та системної інтерпретації неприйнятних форм, вжитих тими, хто вивчає іноземну мову» [1, с. 38]. Власне помилятися, визнавати помилки аналізувати і викорінювати їх, слугує механізмом до свідомого навчання та критичного аналізу. Якщо учні чітко знають цілі і завдання вивчення іноземної мови, то вони більше приділятимуть уваги помилкам не лише під час уроку, але й в живому спілкуванні. Більш того помилки – не інструмент оцінювання, а допомога учневі в процесі навчання.

Існують також незначні помилки, які не пов'язані з будь-якою системою. Наприклад, учень знаючи, що займенники *he, she, it* використовуються з *has*, а *I, you, we, they* з *have*, вживає *hehave*. Таке спостерігається внаслідок: неуважності, втоми або інших умов.

Наступна найбільш поширена помилка – це міжмовна. Учень вдається до цієї помилки, коли недостатньо володіє матеріалом або починає вивчати іноземну мову, застосовує граматичні конструкції рідної мови [1, с.39]. Але так як англійська мова – аналітична, то вона має чіткий порядок слів, який необхідно дотримуватися для

правильного використання. Наприклад, в українській мові *Я тебе дуже люблю*. Учень під впливом рідної мови скаже *Ivery love you*. Що є неправильним.

Будь-які помилки мають свої причини. І ми виділили основні причини виникнення помилок: внутрішньомовний фактор, тобто здатність учнів до вивчення мов, комусь це дається легко, комусь потрібно прикласти чимало зусиль для її посилення; умови, в яких навчається учень, як в шкільному оточенні, так і вдома. Сором'язливість, страх стають бар'єром до вільного спілкування; втрата мотивації, через те, що стиль викладання чи матеріали не підходять учневі, тому що люди різні і кожен засвоює матеріал краще чи гірше, в залежності від застосування певних підходів; помилки в аспектах, ще невивчених учнем; негативний досвід вивчення мови; неправильно завчена лексична чи граматична форма. Якщо учень спочатку завчив, до прикладу, вживати дієслова *must* *zto*, то ця помилка часто вимовлятиметься несвідомо учнем під час говоріння.

Внаслідок цього виникає питання, а як уникнути цього? Помилку уникнути не можна, її можна лише корегувати. Деякі науковці стверджують, що виправляти учнів під час говоріння не варто, оскільки це їх збиває. А деякі зазначають, що саме під час говоріння, виправлення помилок запам'ятовується краще, тому що це відбувається в конкретному контексті.

Ознайомившись із статтею про коригування помилок під час говоріння, можна виділити наступні техніки, які допоможуть з виправленням помилок:

✓ Повторення. Після того як учень зробив помилку у реченні, вчитель виправляє її, вживаючи у грамотно сформульованому реченні, а діти в свою чергу повторюють декілька раз і записують у зошитах.

✓ Часова лінія – слугує демонстрацією зв'язку між використанням часової форми дієслова та часом, коли подія відбувається. Цей прийом можна застосовувати, коли учні плутають використання часових форм. А таблиця із вживанням граматичних часів у свою чергу буде наочною підказкою.

✓ Виправлення за допомогою пальця. Цей метод особливий тим, що не потребує від вчителя оголошення помилки, це робиться завдяки невербальному жесту – пальцем. По-перше, це не збиває учня під час

говоріння, але дає знати, що допущена помилка. Зазвичай, це коли пропущене слово, або допоміжне дієслово. По-друге, учень сам повинен проаналізувати свою помилку, що також краще для свідомого запам'ятовування.

✓ Ехо-корекція. Метод, у якому вчитель говорить неправильно вжите слово чи словосполучення з певною інтонацією, для привертання уваги учнів на цю помилку і щоб дати учневі можливість на самовиправлення.

✓ Ідентифікація помилки. Час від часу вчителю необхідно зосередитись на помилці. Використовуючи запитання чи навіть давати два варіанти відповіді, один з яких вірний.

✓ Відтермінування виправлення. Є випадки під час уроку, коли краще не перебивати учня, дати можливість висловити свою думку, тим часом вчитель нотує помилки, а потім виділяє певний час на їх загальне опрацювання з класом. Або записати ці помилки на дошці і запитати, що там невірно. Також біля помилок можна написати правильний варіант і запропонувати учням віднайти вірну форму та обґрунтувати.

✓ Самовиправлення. Коли учні намагаються самі виправити помилки, учитель може допомогти, наголосивши на слові чи конструкції або інтонацією, або мімікою. Згодом учні звикають до такого прийому і швидко реагують на виправлення. Це допомагає учням розвивати автономність та самоаналіз.

✓ Ігнорування помилок. Інколи вчитель ігнорує помилки учнів, коли вони не відносяться до їхнього рівня знань. До прикладу, учень може невірно вжити речення *I read now*, замість *I am reading now*. Це є нормально, так як учень не знає PresentContinuousTense. В такому випадку ігнорування є доцільним. Навіть деякі незначні помилки, такі як не вживання закінчень –s, -es, -ies в третій особі однині, може бути опущеним, бо вчитель знає, що учень робить таку помилку через втому, неувважність чи інші причини.

✓ Переформулювання. Прийом, який використовується вчителем при повторному правильному вимовленні речення учня. Зазвичай учень чує свою помилку і виправляє її. Наприклад, учень сказав *these childs*, вчитель в свою чергу повторює речення вживаючи правильну конструкцію *thesechildren*[3].

Наприкінці відзначимо, що за допомогою різних способів можна вказати на помилку учня, але потрібно і врахувати той момент, що часте виправлення помилок, може сформулювати в учня страх висловлюватися, щоб не робити помилок, учень може замкнутися. Також слід урізноманітнювати способи коригування помилок, обираючи найдієвіші в конкретній ситуації та уникаючи одноманітності.

Перспективою дослідження є аналіз сучасних навчальних проблем та їх оптимальне вирішення. Також доцільно розглянути новітні та нетрадиційні методи й засоби вирішення цих проблем та попередження їх виникнення.

Список використаних джерел та літератури:

1. Оцюк Л.М., Пилипенко О.О. Класичний підхід до аналізу помилок у процесі вивчення іноземної мови. Наукові записки національного університету «Острозька академія». 2016. Випуск 60. С. 37-40.
2. Соловова Е. Н. Методика обучения иностранным языкам (базовый курс): пособие для студ. пед. вузов и учителей. М.: АСТ Астрель, 2008. 238 с.
3. Данііл Озерний, Ольга Серостанова. Сучасне викладання іноземних мов. Як вказати на помилку. URL: <https://nus.org.ua/view/suchasne-vykladannya-inozemnyh-mov-yak-vkazaty-na-pomyлку/> (дата звернення: 28.11.2019).

Л. С. Драпак ,
кандидат фізико-математичних наук, доцент
(м. Хмельницький)

ІННОВАЦІЇ У ПІДХОДАХ ДО ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «ПРИРОДОЗНАВСТВО»

Перед вітчизняною освітою у сучасних умовах постають важливі завдання, зумовлені змінами суспільних запитів. У статті розглядається проблема удосконалення змісту навчання з фізики та

астрономії в загальноосвітніх навчальних закладах відповідно до сучасної освітньої парадигми. Пріоритетними завданнями щодо загальної середньої освіти сьогодні є удосконалення її структури, впровадження інноваційних технологій, реалізація компетентнісного підходу, посилення особистісного спрямування, а також повноцінна реалізація ідеї профільного навчання в старшій школі.

Ключові слова: *Інноваційні технології, дидактична проблема, компетентнісний підхід, гуманітаризація, стандартизація, модернізація, детермінований підхід, суб'єктно-особистісний підхід.*

Постановка проблеми. Дидактична проблема розвитку змісту шкільних курсів фізики та астрономії упродовж двох останніх десятиріч стала предметом досліджень провідних вітчизняних учених. Так, у працях О.І. Бугайова, С.У. Гончаренка, Є.В. Коршака, І.П. Крячка, О.І. Ляшенка, М.Т. Мартинюка, М.П. Пришляка, Н.Л. Сосницької, М. І. Шута розроблені концептуальні засади формування змісту навчання фізики та астрономії в середній школі [2; 3; 6; 10]. Історико-методичний аналіз особливостей формування змісту шкільної фізичної та астрономічної освіти у другій половині 1990-х – на початку 2000-х років показує, що саме на цьому етапі окреслився перехід від застосування соціально детермінованого до суб'єктно-особистісного підходу, що й визначило гуманітаризацію, стандартизацію та диференціацію як провідні тенденції цього процесу.

Це, в свою чергу, зумовило необхідність методологічної переорієнтації освітніх систем з інформативних аспектів навчання на розвиток особистості учня, реалізацію неперервності фізичної освіти, гуманістичне та особистісне спрямування змісту фізичної освіти з урахуванням здібностей і нахилів учнів, формування їх особистості [7].

Саме такі аспекти були покладені в основу формування освітньої галузі «Природознавство» Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти першого покоління (2004 р.), створення якого стало плідним результатом десятирічної праці великого колективу науковців та вчителів-практиків. Стандарт визначав загальні вимоги щодо змісту середньої освіти і, зокрема, змісту фізичного й астрономічного компонентів. Вимоги Державного

стандарту щодо опанування основних змістових ліній були деталізовані в навчальних програмах з фізики та астрономії для 12-річної школи (2005 р.). Були створені підручники нового покоління для основної (7-9 класи) та розпочато розроблення підручників для старшої школи (10-12 класи) [6; 8].

Але слід зазначити, що запровадження оновленого змісту природничо-наукової освіти в 12-річній загальноосвітній школі виявило на практиці низку проблем і труднощів. Значною мірою вони стосувалися доступності змісту навчання шкільних предметів, їх перенасичення теоретичним матеріалом та другорядними елементами. Такий стан природничої освіти у вітчизняній школі підтвердився результатами міжнародного порівняльного дослідження TIMSS 2007 та 2011 років [12]. Слід зазначити, що при досить високому рівні володіння фактологічним матеріалом та здатності виконувати типові завдання, учні виявили недостатню сформованість умінь і навичок використовувати набуті знання для вирішення практичних ситуацій, які потребували не простого їх відтворення, а, в першу чергу, застосування методів наукового пізнання природних явищ.

Виклад основного матеріалу. Об'єктивно постало питання необхідності повноцінної переорієнтації шкільної природничої освіти із знаннєвої парадигми на парадигму компетентнісного навчання, результатом якої могли бути сформовані у випускника загальноосвітнього навчального закладу предметні компетентності з біології, хімії, географії, фізики та астрономії, а також природничо-наукова компетентність як ключова. З огляду на це, *Державний стандарт другого покоління (2011 р.) був спрямований на втілення в освітніх галузях особистісно-орієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів, а також їх відображення в результативних складових змісту базової і повної загальної середньої освіти* [4].

Серед основних ключових компетентностей, визначених Державним стандартом, можна виділити найбільш актуальні для природничої освіти. Це, зокрема, навчальна компетентність, математична та базові компетентності в галузі природознавства і техніки, інформаційно-комунікаційна, природничо-наукова, здоров'язбережувальна компетентності. Важливе місце відводиться формуванню інформаційно-комунікаційної компетентності учнів.

У 2012 році робоча група під керівництвом О.І. Ляшенка, до складу якої були залучені науковці НАН та НАПН України, методисти, вчителі фізики, розробила навчальну програму базового курсу (7-9 клас). Її концептами стали: компетентнісний підхід у формуванні змісту навчання фізики, перехід до двокомпонентної побудови шкільного курсу фізики (логічно завершений базовий курс (7-9 кл.) та профільний курс (10-11 кл.), розвантаження курсу фізики, класична послідовність вивчення основ фізичної науки (механіка, теплота, електрика і магнетизм, світло, атомна і ядерна фізика), відповідність навчального матеріалу віковим пізнавальним можливостям учнів, забезпечення наступності між початковою та основною школою, посилення міжпредметних зв'язків фізики з математикою, природничими та гуманітарними предметами [3; 6].

У 2014 році Національна академія педагогічних наук України здійснила ґрунтовний аналіз змісту загальної середньої освіти, зокрема, й природничої. *Серед основних проблем реалізації змісту навчання фізики й астрономії в загальноосвітній школі виділено недосконалість чинного державного стандарту, перевантаження змісту фактологічним матеріалом інформативного характеру, невідповідальність обсягів навчального матеріалу відведеному навчальному часу, порушення наступності змісту, низький рівень якості більшості шкільних підручників.* Недостатньо прослідковуються зв'язки між освітніми галузями, що є важливим для формування ключових компетентностей учнів. Формулювання вимог до результатів навчання не завжди відповідає ознакам компетентнісного підходу до навчання [11].

У сучасній старшій школі діє навчальна програма з фізики, яка об'єктивно не відповідає чинному стандарту 2004 р., оскільки була створена в 2010 році після повернення до дворічної старшої школи на основі програми для 12-річної школи шляхом досить механічного ущільнення змісту, розрахованого на трирічний термін навчання. Не менш складна ситуація й з підручниками. Для 10 класу використовуються підручники, створені за програмою трирічного навчання фізики, а для 11 класу – дворічного. Цю неузгодженість намагалися вирішити додруковуванням додатків відповідних розділів (наприклад, для рівня стандарту фізики –електродинаміки). Іншою спробою стало створення комбінованих підручників (академічний +

профільний рівень). Однак поєднання двох рівнів вивчення предмета в одному підручнику не є ефективним. Все це призвело до значної перевантаженості змісту програм і підручників, що негативно позначається на результатах його засвоєння.

У 2015 році розпочато перегляд навчальних програм для основної школи з метою їх розвантаження та спрямування на забезпечення досягнення завдань профільного навчання. У програмі базового курсу фізики посилено компетентнісний підхід до реалізації змісту навчання, в першу чергу, через формування системи вимог до рівнів навчальних досягнень учнів. Зміст розвантажено від фрагментарних елементів. Розширено орієнтовну тематику навчальних проєктів та винесено в них елементи змісту, засвоєння яких проєктується на формування предметної і ключових компетентностей учнів. З метою забезпечення логічної завершеності базового курсу фізики запропоновано його вивчення розділом «Рух і взаємодія. Закони збереження», який забезпечує формування уявлень в учнів про застосування фізичних знань у сфері матеріальної й духовної культури; універсальний характер законів збереження в природі, роль фізики як фундаментальної науки сучасного природознавства, а також умінь застосовувати закони збереження для пояснення фізичних явищ і процесів, обґрунтовувати органічну єдність людини та природи.

Перед вітчизняною освітою у сучасних умовах постають важливі завдання, зумовлені змінами суспільних запитів. Активний розвиток нормативно-правової бази освітньої галузі, зокрема, прийняття Закону України “Про освіту” [5] відкриває широкі перспективи її подальшого розвитку. *Пріоритетними завданнями щодо загальної середньої освіти сьогодні є удосконалення її структури, впровадження інноваційних технологій, реалізація компетентнісного підходу, посилення особистісного спрямування, а також повноцінна реалізація ідеї профільного навчання в старшій школі.*

Слід зазначити, що на сучасному етапі розвитку, коли кількість інформації збільшується надто швидкими темпами, важко уявити суспільство без використання інформаційно-комунікаційних та інноваційних технологій. Найпоширенішою технологією сьогодні є мультимедійні технології, які пов’язані із створенням мультимедіа-

продуктів: електронних книг, комп'ютерних фільмів, відео конференцій, тощо. Останнім часом в Україні стрімко зростає впровадження хмарних технологій, завдяки яким освіта стає ще доступнішою, адже вчитись можна скрізь.

Хмарні технології (Cloud Computing) – це парадигма, що передбачає віддалену обробку та зберігання даних. Хмара-сервер або мережа, де зберігаються дані та програми, що з'єднуються з користувачами через Інтернет. Хмарні технології дозволяють використовувати програми без установки і доступу до особистих файлів з будь якого комп'ютера, що має доступ в Інтернет [1]. Основними перевагами використання хмарних сервісів є мінімальні вимоги до апаратного забезпечення: хмарні технології не вимагають витрат на придбання та обслуговування спеціального програмного забезпечення; вони спроможні підтримувати всі операційні системи і клієнтські програми, що використовуються активно; всі інструменти хмарних технологій – безкоштовні. В Україні найбільшою популярністю серед освітан користуються сервіси хмарних обчислень таких корпорацій, як Microsoft та Google. Саме вони дають змогу організувати швидке впровадження технологій хмарних обчислень у навчально-виховний процес. Тому однією з основних задач освіти є введення людини в інформаційний простір та формування її інформаційної культури.

Водночас, аналіз проблеми дослідження цього питання показав наступні суперечності:

- 1) високий розвиток хмарних технологій та неадаптованість їх до використання у навчальних фізичних дослідженнях;
- 2) відсутня відповідна методика використання хмарних технологій у шкільних дослідженнях;
- 3) нерозробленість моделі формування дослідницьких компетенцій.

Враховуючи, що *головна мета навчання фізики в середній школі полягає, зокрема, в розвитку в учнів експериментальних умінь і дослідницьких навичок, провідною метою профільного навчання фізики є формування дослідницьких компетентностей учнів.* Профільне навчання фізики є основою інноваційної діяльності не лише в галузі природничих наук, а й у галузі інженерії. Тому формування дослідницьких компетенцій старшокласників у

профільному навчанні фізики сприятиме подальшому соціально-економічному розвитку суспільства. Формування і навчання необхідно трансформувати таким чином, щоб підвищити активність учнів у самостійному здобутті знань, а також придбанні умінь здійснювати практичну діяльність.

Цьому можуть сприяти, зокрема, широко впроваджувані в даний час *проектний та дослідницький методи навчання*. Як зазначалось вище, сьогодні неможливо уявити освітній процес без використання інформаційно-комунікаційних та інноваційних технологій, без використання хмарних технологій, особливо у профільному навчанні. Адже вони відкривають широкі можливості для проведення різноманітних фізичних експериментів.

Зараз діє 3-тя Концепція профільного навчання, згідно якої з 2013 року вчитель профільної школи має вміти забезпечувати :

- освоєння проектно-дослідницьких та комунікативних методів;
- формування компетентностей, необхідних для продовження освіти у відповідній сфері;
- посилення творчого, самостійного початку в діяльності учнів, розвиток їх дослідницької та проектної діяльності;
- організацію продуктивної взаємодії з усіма суб'єктами освітнього процесу на засадах рівноправного співробітництва;
- проектування освітнього середовища, що істотно розширює освітній простір за рахунок включення різноманітних факторів і освітніх ресурсів.

Корисно також *запозичати позитивний досвід інших країн*. Так, у традиційній освіті всі типи уроків орієнтують вчителя на передачу учням знань у готовому вигляді. На основі польського досвіду можна зробити висновок, що урок – це не традиційне інформування. На уроках фізики польські вчителі виховують також підприємницькі риси і вважають, що людина повинна вміти здобувати знання самостійно, а ще використовувати їх для створення оригінального продукту, що дасть змогу покращити життя і їй, і людству.

Висновки. Таким чином, основними тенденціями модернізації змісту шкільної фізичної та астрономічної освіти можна визначити такі тенденції:

– конкретизацію характеристик та вимог щодо опанування фізичного та астрономічного компонентів змісту освітньої галузі «Природознавство» Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти;

– конкретизацію предметних (з фізики та астрономії) компетентностей та їх внеску у формування ключових компетентностей учнів, зокрема, природничо-наукової;

– розвантаження змісту навчання фізики й астрономії та приведення його у відповідність до норм гранично допустимого навантаження;

– введення учнів в інформаційний простір та формування в них інформаційної культури;

– оновлення основних змістових ліній природничої освіти у напрямі забезпечення формування стратегічного поля освітніх цілей та розвитку особистісних характеристик учнів, що визначають їх майбутню продуктивну діяльність;

– посилення компетентнісної спрямованості змісту з акцентом на ціннісно-сміслових орієнтаціях дитини в практичних ситуаціях, його спрямування на постановку та вирішення завдань, що вимагають від учнів системних умінь та навичок творчої практичної діяльності;

– фундаменталізація змісту навчання фізики й астрономії в старшій школі з метою забезпечення цілісності, узагальненості, універсальності, практичної значущості знань, спрямованості на формування цілісної наукової картини світу та розвиток системного мислення учнів.

Важливим напрямом удосконалення структури та змісту навчання фізики та астрономії має стати підвищення їх світоглядної ролі, що виявляється у формуванні природничо-наукової картини світу та світоглядних переконань учнів.

Список використаних джерел та літератури:

1. Биков В.Ю. Хмарні технології, ІКТ-аутсорсинг і нові функції ІКТ підрозділів освітніх і наукових установ / В. Ю. Биков // Інформаційні технології в освіті. – 2011. – №10. – С. 8-23.

2. Бугайов О. Концепція фізичної освіти у 12-річній загальноосвітній школі (проект) / О. Бугайов // Фізика та астрономія в школі. – 2001. – № 6. – С. 6-13.

3. Гончаренко С.У. Стандарт шкільної фізичної освіти / С.У. Гончаренко, Є.В. Коршак, О.І. Бугайов // Фізика та астрономія в школі. – 1997. – № 2. – С. 2–8.

4. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс]. – К., 2011. – Режим доступу: <http://www.guonkh.gov.ua/content/documents/22/2144/Attaches/Derzh.standart.doc>.

5. Закон “Про освіту”. Закон України від 05.09.2017 року №2145-VIII, із змінами : станом на 19.01.2019р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

6. Коршак Є.В. Проект концепції освіти з фізики та астрономії 12-річної школи/ Є.В. Коршак, М.І. Шут, Г.П. Грищенко // Фізика та астрономія в школі. – 2001. – № 3. – С. 24–26.

7. Ляшенко О.І. Концептуальні основи державного стандарту загальної середньої освіти / О.І. Ляшенко, С.У. Гончаренко, Ю.І. Мальований, О.Я. Савченко // Фізика та астрономія в школі. – 1996. – № 1. – С. 6-10.

8. Ляшенко О.І. Зміст фізичної освіти в контексті світових тенденцій розвитку освітніх систем / О.І. Ляшенко // Стандарти фізичної освіти в Україні: технологічні аспекти управління навчально-пізнавальною діяльністю: Науково-методичний збірник / Відповідальні наукові редактори Є.В. Коршак, П.С. Атаманчук.- Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний педагогічний інститут, інформаційно-видавничий відділ, 1997. – С. 39-40.

9. Ляшенко О.І. Зміст фізичної освіти: яким йому бути? / О.І. Ляшенко // Фізика та астрономія в школі. – 2009. – № 6. – С. 3–6.

10. Мартинюк М.Т. Науково-методичні засади навчання фізики в основній школі : автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.02 / М.Т.Мартинюк ; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 1999. – 34 с.

11. Про зміст загальної середньої освіти: Науково-аналітична доповідь / За заг. ред. В.Г. Кременя. – К.: НАПН України, 2015.–118 с.

12. Прокопенко Н. Основні результати міжнародного порівняльного дослідження якості природничо-математичної Освіти Timss 2011 [Електронний ресурс]. – К., 2013. – Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/analytics/68-osnovni-rezultati-mizhnarodnogo->

porivnyalnogo-doslidzhennya-yakosti -prirodnicho - matematichnoji-osviti
- timss-2011. In the article, the problem of the improvement.

О. Е. Каштанова,
старший вчитель
(Хмельницький район)

ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Сьогодні в державі є усі передумови для створення, формування та підтримки інформаційного суспільства. Інформація стала основним сегментом цінностей у розумінні людини, усвідомлення важливості інформації, правильне її застосування – це важливий крок у розвитку всього суспільства.

У статті аналізуються позитиви і негативи розвитку інформаційного суспільства в умовах глобалізаційних процесів.

Ключові слова: інформатизація, інформаційне суспільство, інформація, знання, інформаційні технології, інформаційна економіка, модернізація, теорія, держава, суспільство, демократія.

Постановка проблеми. Новим викликом для української держави на шляху модернізації стає необхідність сприяння та оптимізації інформаційної складової у всіх сферах життя суспільства. Створення соціальних, правових, політичних механізмів, адекватних тенденціям інформатизації українського суспільства, набуває сьогодні актуальне значення. Це обумовлено тим, що світ навколо нас демонструє дедалі більше ознак Інформаційного суспільства, створюється єдиний інтелектуальний і емоційний простір.

Україна позиціонує себе як вільна, відкрита країна, для якої не існує відмежованості від світової спільноти, від інших культур та ідей. У 1994 році група на чолі з віце-президентом Єврокомісії М. Бангеманном надала змістовну доповідь, яка й поклала початок європейському Інформаційному суспільству, оскільки дала основні визначення, характеристики й ознаки такого суспільства у Європі. Отже, майбутнє нашої держави у Європі неможливе без урахування політичною системою України цих нових завдань.

Інформаційні мережі, які сьогодні формуються в світі – засіб об'єднання не лише континентів, корпорацій, урядів чи економік; це – засіб об'єднання людей, їхніх способів світобачення. Основним принципом існування інформаційного простору є доступність для кожного і можливість включення – принаймні потенційна – всіх інститутів суспільства і держави. Засновники однієї з концепцій інформаційного суспільства вважають, що за подальшої інформатизації у світі зсуви і радикальні зміни відбудуться на всіх рівнях суспільства. Коли ж змінюється стільки соціальних, технологічних і культурних параметрів одночасно, тоді виникають не лише зсуви, але й якісні зміни – не лише нове суспільство, але й зачатки абсолютно нової цивілізації [1].

Американський вчений Мануель Кастельс, що є автором трилогії «Інформаційна доба: економіка, суспільство, культура», вважає, що новий світ зародився ще наприкінці 1960-х – середині 1970-х внаслідок трьох незалежних процесів:

- 1) революції інформаційних технологій;
- 2) кризи як капіталізму, так і етатизму;
- 3) розквіту культурних суспільних рухів, таких як лібертаріанізм, боротьба за права людини, фемінізм, захист навколишнього середовища. Взаємодія між цими процесами та спровоковані ними реакції створили нову домінуючу соціальну структуру, мережеве суспільство; нову економіку – інформаційну глобальну і нову культуру – культуру реальної віртуальності. Саме ці параметри, на його думку обумовлюють майбутнє цивілізації.

Для того щоб Україні не залишитися поза цивілізаційним поступом, необхідно формувати ефективні та дієві механізми інформаційного суспільства. Але необхідно розуміти, що цей процес передбачає не тільки позитивні, але і негативні тенденції соціально-політичних трансформацій політичної системи.

Метою статті є висвітлення переваг на шляху побудови суспільства нового типу та можливих загроз, які треба враховувати при побудові демократичного майбутнього.

Переваги та недоліки інформаційного суспільства сформульовані у концепціях такого суспільства та висновках науковців щодо соціальних наслідків інформатизації. Наведемо найбільш значущі та резонансні. Історично перші наукові

дослідження в сфері інформаційного суспільства містили так зване технологічне визначення. Автори, які дотримуються такої точки зору, вважають, що інформаційне суспільство має місце тоді, коли бурхливо розвиваються та широко використовуються інформаційно-комунікаційні технології. Відповідно до такого бачення саме технології виступають тим чинником, під впливом якого відбуваються зміни у суспільстві, вони забезпечують трансформацію сучасного соціуму на майбутнє більш безпечне та досконале. Розвиток технологічних концепцій інформаційного суспільства, пов'язаний з іменами таких всесвітньо відомих соціологів та футурологів, як Йонедзі Масуда та Елвін Тоффлер, Збігнев Бжезинський. «Постіндустріальне суспільство, – стверджує Бжезинський, – стає технотронним суспільством - суспільством, що у культурному, психологічному, соціальному й економічному відношенні формується під впливом техніки й електроніки, особливо розвинутих в галузі комп'ютерів і комунікацій» [2, с. 9].

При зовнішній послідовності та відповідності технологічних визначень дійсності не можна не погодитися з критичними зауваженнями щодо такого бачення інформаційного суспільства, висловленими англійським професором Френком Уебстером. По-перше, достатньо складно визначити «точку на технологічній шкалі, досягши якої суспільство можна вважати інформаційним». По-друге, неправильно вважати позасоціальний феномен (технологію) чинником, що визначає розвиток суспільства. Технологія сама є результатом розв'язання певних соціальних потреб і вважати її самодостатнім чинником соціальних трансформацій непослідовно [3, с. 17].

Технологічні підходи корисні фіксацією того наскільки велике значення у сучасному суспільстві мають інформаційно-комунікаційні технології. При цьому зауважимо, що значення є несамостійним, технології важливі не самі по собі, а лише у зв'язку з тим видом соціальної активності, для автоматизації чи інтенсифікації яких вони використовуються.

Подальший розвиток теорій інформаційного суспільства відбувається в контексті дослідження специфічних тенденцій розвитку економічних та політичних відносин, змін у структурі зайнятості населення, особливостей організації діяльності людини в

контексті розвитку глобальних інформаційних мереж, трансформацій культурної складової суспільства тощо.

Знаковою віхою у розвитку теорій інформаційного суспільства стала поява у 1973 році роботи Деніела Белла «Прихід постіндустріального суспільства. Досвід соціального прогнозування». У запропонованій Д. Беллом типології суспільного устрою роль критерію відіграє домінуючий на певній стадії вид найманої праці, саме він є визначальною рисою того чи іншого суспільства. Інформаційне суспільство характеризується тим, що більшість зайнятих переходить до сфери послуг, яка швидко розвивається завдяки зростанню продуктивності сільського господарства та промисловості. При цьому робота у сфері послуг є по суті інформаційною, оскільки послуги являють собою взаємодію з людьми, яка здійснюється на основі інформації. Ця ключова теза дозволяє встановити такі важливі характеристики сучасних соціальних трансформацій: 1) суспільна значимість інформації обґрунтовується тим, що вона є предметом труда більшості населення, саме завдяки їй забезпечується найбільш поширений у інформаційному суспільстві вид діяльності – надання послуг; 2) підвищення суспільної значимості теоретичного знання, яке доводить Д. Белл, повертає нас до важливості розв'язання проблемних питань захисту авторського права та інтелектуальної власності в сучасних умовах.

Економічне визначення інформаційного суспільства відображає тенденції зростання економічної цінності інформаційної діяльності. Дослідники, що дотримуються такої точки зору, вважають, що інформаційне суспільство з'являється, коли в економічній сфері інформаційна активність превалює над діяльністю в галузі сільського господарства та промисловості. Означений підхід додає такі характеристики сучасних соціальних трансформацій: 1) велика економічна значущість відносин, пов'язаних з інформацією; 2) принципова неможливість виділення інформаційного сектора, своє значення він набуває як складова інших видів діяльності. Представники школи регулювання економіки Ален Ліпіц та Мішель Альєтто обґрунтовано доводять, що інформація та інформаційні технології є необхідною умовою стабільності сучасного режиму накопичення капіталу.

На думку американського професора Герберта Шиллера в інформаційній сфері домінують інтереси корпоративного капіталізму. Розвиток інформаційних технологій відбувається в інтересах приватного бізнесу, а не суспільства в цілому. Ураховуючи означені положення Г. Шиллер аналізує небезпеки сучасного інформаційного простору. Так, він зазначає, що зміст повідомлень у засобах масової інформації визначається тим, чи забезпечить воно більшу аудиторію для реклами. Це призводить до збільшення кількості інформації, але не покращення інформованості населення.

Таким чином, до особливостей сучасного інформаційного суспільства слід додати небезпеки функціонування інформаційної сфери, пов'язані з її капіталізацією. Дослідження Г. Шиллера порушують питання про побудову ефективного механізму контролю за розвитком та функціонуванням медійного бізнесу та попередження його негативних соціальних наслідків.

Серед досліджень, пов'язаних з небезпеками маніпулятивного інформаційного впливу слід зазначити роботи німецького суспільствознавця Юргена Габермаса. Інформаційні технології, зокрема піар, внесли до публічної сфери маскарад, який використовується учасниками для того, щоб приховати дійсні інтереси під час міркувань про «суспільство загального добробуту» або «національні інтереси». Все це дає Ю. Габермасу підстави називати сучасну політичну дискусію «підробкою» справжньої публічної сфери, казати про перетворення політичного життя на шоу, яке розігрується перед обдуреними «глядачами, які тут же готові до нього приєднатися» [5, с. 195]. Також вчений робить акцент на залежність політичного життя країни від можливих маніпуляцій, які взагалі ставлять під сумнів можливість демократичного розвитку країни. Отже, ще однією важливою характеристикою інформаційного суспільства є складна система політичної участі, яка забезпечується сучасними інформаційними технологіями.

Вихідним положенням теоретичної конструкції англійського соціолога Ентоні Гідденса є така теза: світ у якому ми живемо, організований набагато більше, наше життя заплановане та упорядковане так, як ніколи раніше. Щоб така високоорганізована форма суспільних зв'язків існувала, необхідним є систематичний збір інформації про індивідів та їхню діяльність. Модернізація суспільства

– це збільшення можливостей вибору для його членів. Однак модернізація потребує підвищення рефлексивності на кожному рівні організації суспільства. Під зростанням рефлексивності вчений розуміє більш повне відстеження ситуації (збір інформації), яке дозволяє накопичувати знання, необхідні для здійснення вибору. Саме необхідність здійснювати вибір в умовах суспільства, що ускладнюється, зумовлює підвищену потребу у інформації, розвиток інформаційних технологій, засобів масової інформації тощо [6, с. 277-280].

Е. Гідденс звертає увагу на те, що: організація сучасного суспільства як обов'язкова умова функціонування передбачає збирання інформації про особу, технології, які використовуються, дозволяють шляхом збирання та накопичення великих обсягів інформації забезпечити реальне покращення життя кожного надаючи йому можливість широкого вибору варіантів поведінки, в той же час це створює загрози від порушень права на повагу до приватного життя до тоталітарних методів керування суспільством. Крім цього висновки Е. Гідденса щодо надзвичайної організаційної ускладненості сучасного суспільства з необхідністю порушують питання нових форм захисту цієї організації. Очевидно, що більш складну систему набагато легше вивести з ладу ніж просту, отже сучасне суспільство через власну ускладненість має більше ризиків втрати стабільності.

Серед наукових підходів до визначення основних характеристик інформаційного суспільства окреме місце займають теорії, що використовують як основну ознаку суспільства нового типу так званий просторовий критерій. Він полягає у тому, що в суспільстві нового типу інформаційні мережі чинять глибокий вплив на організацію часу та простору.

Розгляд концепцій інформаційного суспільства був би неповним без культурного критерію. Для науковців, що досліджують цей контекст, визначальною рисою сучасного суспільства є набагато більша інформативність сучасної культури, ніж будь-якої попередньої. Життя істотно символізується, воно проходить в процесах обміну повідомленнями, спостерігається вибухове зростання знаків. Однак таке зростання знаків приводить багатьох дослідників до парадоксального висновку: із зростанням кількості знаків вони втрачають свою вагу. Так, Жан Бодіяр зазначає: «Знаків стає все

більше, а сенсу все менше» [7, с. 95]. М. Павликова зазначає, що ми тонемо в інформації, але у знаннях відчуваємо голод, та наводить думку нобелівського лауреата, економіста Г. Саймона: «сьогоднішня інформація винищує та поїдає увагу своїх споживачів» [78, с. 83].

Самостійною проблемою та визначальною ознакою інформаційного сучасного суспільства є також втрата державою своїх позицій у сфері суспільного контролю. Сучасні дослідники формулюють так званий парадокс «інтеграції-дезінтеграції». Українська дослідниця Л. Нагорна зазначає, що поширені очікування електронної демократії, гібридної ідентичності з прозорими кордонами, космополітичної етики відповідальності не справдилися. «Навпаки, побічним ефектом глобалізації та всесвітньої комунікації стала активізація явищ гетерогенності, локалізації, фрагментації, що змусило політологів спішно уводити в обіг гібридні терміни – «глокалізація», «глоболокалізм», «фрагмеграція» тощо».

Отже, означений парадокс полягає у тому, що хоча комунікаційні мережі забезпечують певну інтеграцію людського суспільства, власно зв'язок між людьми відсутній, існує його ілюзія, створена інформаційними технологіями. Насправді ж соціальні контакти втрачають свою інтенсивність. Втрата цих контактів, а відповідно й зменшення ефективності механізму критичного оцінювання інформації, що надходить, призводить до того, що молоді громадяни стрімко втрачають уявлення про оточуючу реальність та своє місце в ній, насичення інформаційного простору автоматично не створює організованого суспільного простору, призводить до проблеми «втрати реальності» [9, с. 7-8].

Проведений аналіз наукових концепцій інформаційного суспільства та досліджень у сфері його становлення та функціонування дозволяє зробити такі висновки:

1. Становлення інформаційного суспільства – це домінуюча тенденція світових соціальних процесів та об'єктивна необхідність для України.

2. У структурі суспільних відносин надзвичайну важливість у зв'язку з цим мають: 1) відносини щодо отримання доступу до інформації, оскільки вона має істотне соціальне, політичне та економічне значення, є, у перспективі, предметом труда більшості зайнятих; 2) відносини щодо продукування та захисту знання,

створення потужних інформаційних ресурсів, оскільки саме вони є необхідною передумовою прийняття ефективних рішень на рівні індивіда, суспільства або держави; 3) відносини, пов'язані з функціонуванням інформаційних технологій як засобів, що забезпечують ефективність людської діяльності.

3. Великим потенціалом суспільної небезпечності слід охарактеризувати таку тенденції розвитку інформаційного суспільства: надмірна капіталізація інформаційного простору; небезпека антидемократичного розвитку через маніпуляції суспільною свідомістю в політичній сфері; небезпека системних порушень права на повагу до приватного життя та тотального контролю над особистістю через створення надпотужних баз персональних даних; зростання рівня ідеологічної уразливості політичних систем через наявність потенціалів глибоких соціальних конфліктів, які можуть бути задіяні шляхом використання інформаційних технологій; втрата навичок роботи з інформацією через надмірне насичення нею соціального буття.

4. Описаний стан створює як небезпеки, так і певні переваги для українського суспільства. Небезпека полягає у тотальному виключенні України зі світових інтеграційних процесів як країни, що не може бути частиною прогресивного міжнародного співтовариства через принципову застарілість організації влади, недостатність технологічної бази та обмеженість, неготовність населення до існування в інформаційному просторі. Переваги полягають у тому, що за умов інтенсифікації становлення інформаційного суспільства, подолання небезпеки, про яку йшлося вище, ми маємо час та можливість попередити соціально небезпечні тенденції інформатизації.

На підставі зазначеного вище можна з впевненістю говорити, що інформаційне суспільство – це новий етап розвитку держави, що дасть змогу забезпечити рівень суспільного добробуту, здійснити перехід від економіки з паливно-сировинною спрямованістю до економіки, основаної на знаннях, досягти зменшення кількості загроз національній безпеці, залучити громадян до всіх благ інформаційного суспільства [2]. Національна інформаційна сфера перебуває у стані активного становлення, гармонійного долучення до глобального світового інформаційного простору та є основою розвитку

інформаційного суспільства в Україні. І у цьому аспекті першочерговим сьогодні є завдання щодо розроблення великого масиву нормативно-правових актів, які б забезпечили належне формування та функціонування основних інститутів інформаційного суспільства в Україні.

Список використаних джерел та літератури:

1. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки [Текст] : [Закон України : від 09.01.2007 р. № 537-V: офіц. текст : за станом на 12 лютого 2007 року]. – К. : Офіційний вісник України, 2007. – № 8. – С. 273.
2. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-p>.
3. Окінавська Хартія Глобального Інформаційного Суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www/Liga.net>.
4. Аннан Кофі. Виступ на Всесвітній зустрічі на найвищому рівні з питань інформаційного суспільства 16 листопада 2005 року Туніс / Аннан Кофі [Електронний ресурс] // Офіційний сайт ООН. – Режим доступу: <http://www.un.org/russian/conferen/wsis/sg05.htm>.
5. Маруховський О. О. Політичні аспекти зарубіжних концепцій інформаційного суспільства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : спец. 23.00.01 “Теорія та історія політичної науки” / О. О. Маруховський. – К., 2008. – 20 с.
6. Григор О. О. Формування інформаційного суспільства в Україні в контексті інтеграції в Європейський Союз : дис.. канд. політ. наук : 25.00.01 / Григор Олег Олександрович. – Львів, 2003. – 229 с.
7. Даніл’ян В. О. Інформаційне суспільство та перспективи його розвитку в Україні (соціально-філософський аналіз) : дис... канд. філос. наук: 09.00.03 / Даніл’ян Вадим Олегович. – Х., 2006. – 200 с.
8. Про затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів України : Постанова КМ України : від 20 грудня 2008 р. № 1107 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 98 (31.12.2008). – С. 3245.
9. Global Information Technology Report 2016 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://edclub.com.ua/analitika/reytyngoviosinky-ukrayiny-za-indeksommerezhevoyi-gotovnosti-2016>.

10. Нагорна Л. Символічний простір інформаційного суспільства: зорові аберації віртуальності / Л. Нагорна // Політичний менеджмент. - 2009. - №2. -С. 3-11.

11. О. Карчевська, М. Луганськ «Інформаційне суспільство» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/50606/%CA?fbclid=IwAR1SOjboNxM2edhmZsPhdfokDhMkaRc-mPPCwwhmD7S-welqxdq_EJ77Es0

УДК 311

О. І. Кулинич,
доктор економічних наук, професор
Р. О. Кулинич,
доктор економічних наук, професор
(м. Хмельницький)

ФУНКЦІЇ МЕТОДУ СТАТИСТИЧНИХ РІВНЯНЬ ЗАЛЕЖНОСТЕЙ

Метод статистичних рівнянь залежностей – статистичний метод аналізу причинних взаємозв'язків економічних явищ і процесів. На відміну від математичного методу кореляційного і регресійного аналізу, основою якого є лінійна алгебра, застосування методу статистичних рівнянь залежностей ґрунтується на обчисленні коефіцієнтів порівняння, які визначають через відношення окремих значень однойменної ознаки до його мінімального або максимального рівня. При збільшенні значень ознаки коефіцієнти порівняння розраховують від мінімального рівня, а при зменшенні – від максимального. Коефіцієнти порівняння показують ступінь зміни (збільшення чи зменшення) величини ознаки до прийнятої бази порівняння. На основі коефіцієнтів порівняння результативної та чинникової ознаки розраховують параметр рівняння залежності. На відміну від відомих у статистиці коефіцієнтів еластичності параметри рівняння залежності, які визначають методом відхилень, дозволяють

врахувати не тільки вплив на результативну ознаку одного чинника, але і сукупну дію багатьох чинників [1].

Об'єктивну характеристику взаємозв'язку і взаємовпливу економічних явищ можуть забезпечити тільки правильно підібрані статистичні методи. Відмітимо також, що застосування методу статистичних рівнянь залежностей забезпечено розробкою авторської комп'ютерної програми.

Принцип правильного вибору методів і способів оцінки впливу чинників на результати соціально-економічного розвитку вимагає значних зусиль, спрямованих на підготовку висновків і пропозицій, на виявлення питань наскільки широко вони поставлені та цілей їх досягнення. Тут потрібно не допустити вибору неправильної мети прикладного використання одержаних розрахунків, тому що одержання, у відповідності зі всіма критеріями точної відповіді на неправильно вибрану функцію буде менш корисним, ніж неповна відповідь, внаслідок правильного вибору рівняння регресії чи залежності. Тому проблемами статистичного аналізу взаємозв'язків суспільних та технічних явищ і процесів, а також вибором найкращого методу для такого вивчення, займається дедалі більше вчених з усього світу.

Метод статистичних рівнянь залежностей є молодим статистичним методом, оскільки розроблений у другій половині 70-х років XX століття д.е.н., професором Омеляном Івановичем Кулиничем. Метод за цей період дістав широке міжнародне визнання, оскільки має істотну перевагу - вирішує обернену економічну задачу та застосовується поряд з математичним методом кореляційно-регресійного аналізу. Завдання, які вирішує цей метод відображено у табл. 1 [2; 4].

Таблиця 1

Функції методу статистичних рівнянь залежностей

І. За вихідними даними варіаційних рядів при нечисленній (до 20 одиниць) та численній сукупності одиниць спостереження:	ІІ. За вихідними даними рядів динаміки:
---	---

1) вирішення прямої статистичної задачі, тобто визначення рівня та розміру зміни результативної ознаки при зміні чинника (чинників) на одиницю чи будь-яку величину (планову, нормативну або прогнозовану);	1) визначення розміру зміни соціально-економічного явища при зміні періодів ряду динаміки на одиницю;
2) вирішення оберненої статистичної задачі, тобто визначення рівнів чинника (чинників) та розміру їх зміни при зміні результативної ознаки на одиницю чи будь-яку величину (планову, нормативну або прогнозовану);	2) встановлення середнього темпу зміни економічного явища в результаті дії чинників для кожного періоду (року, кварталу, місяця);
3) побудова функціональних теоретичних моделей розвитку соціально-економічних явищ;	3) моделювання динаміки чинників та результативних показників соціально-економічних явищ і процесів, тобто вирішення прямої та оберненої статистичної задачі;
4) обчислення можливого (гіпотетичного) рівня та розміру зміни результативної ознаки при відомих (прогнозованих) значеннях чинника (чинників) на основі побудови функціональних теоретичних моделей розвитку соціально-економічних явищ;	4) обґрунтування прогнозних рівнів соціально-економічних явищ;
5) обчислення частки (ступеня) впливу чинників на результативну ознаку;	5) обчислення частки (ступеня) впливу чинників на результативну ознаку;
6) встановлення ступеня інтенсивності використання чинників для забезпечення формування середнього рівня результативної ознаки;	6) оцінка інтенсивності використання чинників, що формують розвиток соціально-економічного явища за кожний період (рік, квартал, місяць, тощо) ряду динаміки;

7) оцінка розміру зміни рівнів чинників для забезпечення заданого (прогнозованого, нормативного або планового) рівня соціально-економічного явища, чи навпаки - рівнів результативного показника при заданих (відомих) значеннях чинників, і визначення при цьому необхідних затрат ресурсів по кожному чиннику у вартісному вираженні.	7) виявлення тенденції розвитку.
---	----------------------------------

Перелічені у табл. 1 функції методу статистичних рівнянь залежностей відрізняють цей метод від методу кореляційного та регресійного аналізу отриманням таких аналітичних можливостей [3; 4]:

- 1) розмежування стійкої і нестійкої залежності;
- 2) розрахунок теоретичних значень результативної ознаки при відомих рівнях одного або багатьох чинників;
- 3) визначення частки впливу чинникових ознак, які мають вплив на розвиток економічного явища;
- 4) побудови графіків одночинникової та множинної залежності;
- 5) отримання прямої характеристики зміни результативної ознаки при зменшенні або збільшенні чинника (чинників) на одиницю чи будь-яку величину всіма видами і формами рівнянь залежностей;
- 6) встановлення рівнів чинників та розміру їх зміни для забезпечення зростання (зменшення) результативної ознаки на одиницю чи будь-яку величину (обернена задача);
- 7) визначення сукупного впливу на результативну ознаку зміни кожного з чинників на одиницю чи будь-яку величину (планову, нормативну або прогнозовану);
- 8) оцінювання ступеня інтенсивності використання чинників для формування середньої величини результативної ознаки у варіаційних рядах та абсолютного рівня результативної ознаки в рядах динаміки.

Використання статистичних рівнянь залежностей для аналізу взаємозв'язків соціально-економічних явищ потребує [1; 4]:

- 1) якісного аналізу досліджуваних чинникових і результативних ознак, який передбачає наявність логічної залежності

між цими ознаками, а також використання прямих ознак, що дають можливість проводити нормативні розрахунки;

2) однорідності досліджуваного явища – виключення з розрахунків значень ознаки (мінімальних чи максимальних) що значно відрізняються (у 2-3 рази) відповідно від величини, наступної за мінімальною або ж, що передує максимальній величині;

3) оцінки стійкості зв'язку між явищами, які встановлюються у міру наближення залежності, що досліджується, до визначеного виду рівняння, вираженого відповідною формою зв'язку (прямою, гіперболою, параболою тощо).

Рівняння залежностей можуть бути виражені різними видами і напрямками зв'язку відповідно до класифікації видів і форм зв'язків між явищами: 1) за характером залежності явищ (функціональний та кореляційний); 2) за напрямком зв'язку (прямий та обернений); 3) за кількістю взаємодіючих чинників (одночинниковий та багаточинниковий); 4) за аналітичним вираженням (лінійний та нелінійний) [1].

За результатами аналізу сучасних методологічних підходів статистичного оцінювання взаємозв'язків, обґрунтовано, що до статистичних методів, які дозволяють з достатньою достовірністю оцінити взаємозв'язки мікро- і макроекономічних показників та на цій основі прогнозувати й моделювати їх розвиток у майбутньому періоді, потрібно віднести, поряд з математичним методом кореляційно-регресійного аналізу, метод статистичних рівнянь залежностей, який можна застосовувати як для малочисельної, так і багаточисельної сукупності. Метод статистичних рівнянь залежностей є статистичним методом аналізу функціональних та кореляційних взаємозв'язків, який ґрунтується на статистичних коефіцієнтах порівняння. За результатами розгляду прикладних аспектів застосування цього методу як в Україні, так і за кордоном, здійснено наступні узагальнення [4].

1. Використання статистичних методів для оцінки взаємозв'язку економічних явищ дає змогу краще зрозуміти господарські явища і процеси, що дозволяє більш достовірно обґрунтовувати управлінські рішення та прогнози.

2. Об'єктивну характеристику взаємозв'язку і взаємовпливу економічних явищ можуть забезпечити тільки правильно підібрані статистичні методи.

3. Основними методами для кількісної оцінки взаємозв'язків, прогнозуванні та моделюванні економічних явищ є регресійний і кореляційний аналіз та статистичні рівняння залежностей.

Список використаних джерел та літератури:

1. Кулинич О. І. Теорія статистики : [підруч.] / О. І. Кулинич, Р. О. Кулинич. – [7-е вид., перероб. і доп.]. – К. : Знання, 2015. – 239 с.

2. Кулинич Р. О. Статистична оцінка чинників соціально-економічного розвитку : [монографія] / Р. О. Кулинич. – К. : Знання, 2007. – 311 с.

3. Кулинич Р. О. Статистичні методи аналізу взаємозв'язку показників соціально-економічного розвитку : [монографія] / Р. О. Кулинич. – К. : ВПД “Формат”, 2008. – 288 с.

4. Кулинич Р. О. Прикладні аспекти застосування методу статистичних рівнянь залежностей [Електронний ресурс] Персональний сайт Кулинич Р. О. – URL : <http://www.kulynych.in.ua/examples-of-application-msrz>

В. В. Лісова,
студентка

Науковий керівник: С. І. Никитюк,
старший викладач
(м. Кам'янець-Подільський)

ТРАДИЦІЙНІ ТА НОВІТНІ МЕТОДИКИ ЯК ЗАСІБ ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Процес навчальної діяльності учнів іноземної мови є складною та відповідальною працею, яка потребує якісних знань вчителя, а також його вмінь та навичок. Упродовж навчальної діяльності увага учнів повинна бути зосереджена на розумінні

матеріалу, запропонованого вчителем. Вчитель у свою чергу повинен навчити учнів ефективно застосовувати знання, здобуті у школі. Для того, аби навчання учнів було продуктивним та якісним, вчителю потрібно використовувати як традиційні, так і новітні методики навчання іноземної мови відповідно до вікового рівня учнів.

Дослідженням традиційних та новітніх методик навчання англійської мови займалися Гусленко І.Ю., Кравець О.В., Сошенко С.М., Коломієць Б.С., Потапенко С.І. та багато інших.

Метою статті є представлення основних ефективних традиційних та новітніх методик навчання учнів 7 класу.

Як традиційні, так і новітні методики навчання англійської мови мають на меті якісно та продуктивно забезпечити учнів потрібним для вивчення матеріалом. Розглянемо особливості основних методик навчання англійської мови більш детально.

Одним із основних традиційних методик навчання є *граматико-перекладний метод*. Даний метод використовується ще з давніх часів, коли вчителям потрібно було пояснити учням систематизований рівень мови, а саме граматику, що й до сьогодні вважається основою вивчення будь-якої іноземної мови. Одиницею вивчення граматики є правила, які необхідно було знати, тобто вивчити напам'ять і зрозуміти, уміти застосовувати їх на практиці. Для того, аби уникнути труднощів і непорозумінь, усі граматичні правила, а також завдання до вправ, формулювалися й до тепер формулюються рідною мовою, що у системі граматико-перекладного методу відіграє головну роль. Головною метою навчання було читання текстів і їхній переклад на рідну мову із застосування знань із граматики. У цьому й полягає суть граматико-перекладного методу.

Метод повної фізичної реакції містить етап говоріння, який повинен базуватись на попередньому етапі розуміння. Розуміння ми можемо розвинути завдяки виконанням наказів, наприклад: stand up – усі учні встають, sit down – усі сідають, take your pens – учні беруть ручки і write down – усі учні запишують) [3]. Традиційний метод допомагає довести певні дії до автоматизму, а також збагатитисловниковий запас учнів.

Метод симуляції. Симуляційні ігри мають на меті напрацьовувати мовні та мовленнєві навички, а також застосовувати набуті знання, уміння та навички з метою вирішення тієї чи іншої

задачі. Метою методусимуляції є формування навичок стратегічного планування та вирішення проблем; вміння працювати у команді, проводити перемовини та дискусії. Метод допомагає подолати мовний бар'єр, що значно покращує як словниковий запас, так і вільність у спілкуванні [1, с. 21-22].

З метою кращого засвоєння теорії, пропонуємо вашій увазі фрагмент уроку 7 класу з ефективним застосуванням усіх вищезгаданих методик навчання англійської мови.

Для учнів 7 класу запропоновано до вивчення граматичний матеріал з теми «Modality» таких модальних дієслів, як: *must/mustn't, need/needn't, should/shouldn't* [2].

Отже, темою уроку є «Модальні дієслова».

Мета: навчити учнів правил вживання та використання модальних дієслів; розвинути навички використання модальних дієслів; розширити кругозір учнів з теми «Modality».

Допомогою під час навчальної діяльності учнів є попередньо продуманий та складений хід уроку.

Хід уроку

1. Greeting (for example):

T: Good morning, dear students! How are you today?

St: Good morning, dear teacher! We are fine, thank you.

2. Наступним пунктом уроку є оголошення теми та мети.

For instance, Today we are going to review the new grammar topic named «Modality». The main task is to learn how to use the modal verbs in practical way.

3. Перевірка домашнього завдання.

4. Подача нового граматичного матеріалу.

На даному етапі уроку варто використати *граматико-перекладний метод*. Вчитель повинен пояснити тему «Modality», а саме таких модальних дієслів як *must/mustn't, should/shouldn't, need/needn't*.

Перш за все варто запропонувати учням приклади речень із вищезгаданими модальними дієслова:

✓ You must listen to the teacher / You mustn't be so absent-minded (must – повинен, повинна)

✓ She should write some notes / He shouldn't read this text (should – слід щось зробити).

✓ We need go to the shop today/ You needn't buy so much food (need -необхідно).

Вчитель пропонує учням перекласти речення з рідної мови на іноземну, використовуючи модальні дієслова.

1. Ти повинен прочитати цю книгу (You must read this book).
2. Їй необхідно виконувати домашнє завдання письмово (Sheneedstodoherhomeworkina written form).
3. Їм слід ходити повільніше (They should go a little bit slowly).
5. **Фізична розминка із повторення лексичного матеріалу уроку.**

Використання методу повної фізичної реакції (TotalPhysicalResponse).

6. Застосування методу симуляції гри.

Щоб навчання учнів 7 класу було більш ефективним, вчителів рекомендується використовувати метод симуляції гри. Наприклад, учитель ставитиме учням запитання для того, аби вони практикували власний словниковий запас, тим самим покращуючи рівень знань, умінь та навичок.

1. What must you do in the morning? (I must clean my face....).
2. Should we study at school? (We should study at school, because...).
3. Need we study during all our life? (To my mind, we need..../needn't).
7. На закінчення учні отримують домашнє завдання.
8. Підведення підсумків уроку (Summarising).

Отже, використавши методи на практиці, ми можемо зробити висновок, що по-перше, не існує одного універсального методу навчання, яким би користувався вчитель під час навчального процесу. Кожен урок потребує поєднування різних методів навчання, як традиційних, так і новітніх.

По-друге, ефективність та якість уроку залежить від якісної підготовки вчителя, який ретельно повинен готувати кожен урок іноземної мови.

По-третє, задля ефективності навчання учнів, вчитель повинен зацікавити їх потрібним для вивчення матеріалом, що слугуватиме високому рівню знань учнів під час практичного застосування знань, умінь та навичок.

Список використаних джерел та літератури:

1. Гусленко І.Ю. Народна Українська Академія: «Методика навчання іноземних мов». Харків, 2018. С. 8-22. URL: http://dspace.nua.kharkov.ua/jspui/bitstream/123456789/1800/1/Методика_КЛ_Гусленко_послеЦНГИ.PDF.
2. Міністерство освіти і науки України : Навчальні програми з іноземних мов. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/programi-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf>.
3. Якименко С.С. Інноваційні освітні технології у вивченні англійської мови. Стаття із журналу №25-26 (467-468), Харків, 2015. С. 2 – 4. URL: <http://journal.osnova.com.ua/download/7-467-52127.pdf>.

А. Т. Мартинюк,
студентка

Науковий керівник: С. І. Никитюк,
старший викладач
(м. Кам'янець-Подільський)

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Основним джерелом інформації все частіше стає Інтернет. Не викликає сумніву актуальність і необхідність інтеграції всесвітньої мережі в процес навчання іноземних мов. Головним предметом дискусій при цьому стає не питання для чого, а як застосовувати сучасні комп'ютерні технології в освітньому процесі. І це питання стоїть досить гостро, адже застосування даного методу має як велику кількість переваг так і ряд недоліків.

Дослідженням даної теми займались О. І. Плугатарьова, Е. С. Полат, Н. Ю. Кузнецова, О. О. Сітало, Л. Ю.Шелест, Т. М. Шелестта інші.

Говорячи про переваги слід зазначити, що використання Інтернету значною мірою розширює спектр реальних комунікативних ситуацій, тобто створює дійсне мовне середовище. Також підвищує мотивацію до вивчення іноземної мови, а це є так званою рушійною

силою, від якої залежать результати. Використання Інтернету дає змогу створити сприятливий психологічний клімат, допомагає сприймати і засвоювати навчальний матеріал легше і ефективніше. Вагомою перевагою є розвиток критичного і творчого мислення, що спонукає до пошуку додаткової інформації, і таким чином сприяє самостійності учнів. Глобальна мережа дозволяє застосовувати набуті знання, навички, мовні вміння для вирішення реальних комунікативних задач, дає можливість оперативного спілкування усіх учасників навчального процесу та порівняння і обговорення протилежних точок зору. Слід зазначити, що Інтернет робить уроки більш наочними, що дозволяє стимулювати зорову пам'ять учнів, а тут вже усе залежить від вчителя і того, як він зможе використати цей сучасний ресурс [3]. Учні також можуть використовувати його самостійно, а це в свою чергу дає змогу формувати і вдосконалювати вміння і навички ефективного читання, письма і аудіювання, монологічного і діалогічного мовлення, розширити словниковий запас та оволодіти комунікативною та міжкультурною компетенціями. Важливою перевагою застосування Інтернет-мережі є стимуляція формування оригінального мовного стилю учнів, а використання методу проектної діяльності надає можливість творчого самовираження. Участь в міжнародних проектах, що є чудовою змогою здобувати знання позаурочно, неможлива без доступу в Глобальну мережу, це базова платформа. Залучення Інтернету в навчальну діяльність є корисним не лише для учнів, а й для педагогів. З його допомогою вони можуть формувати необхідні вміння для забезпечення інформаційної компетентності та спілкуватись з колегами, обмінюватись досвідом, створювати мережну взаємодію. А до того ж вчитель, використовуючи Інтернет, може залучити до діяльності пасивних учнів, адже це певною мірою нестандартний урок, тому учні, як правило, проявляють себе більш активно. Але для багатьох учителів відкритим залишається питання способів і шляхів використання подібних ресурсів, їх пошуку й обробки відповідно до рівня, інтересів учнів, а також вимог програми й освітнього стандарту [2].

Як бачимо, переваг надзвичайно багато і спектр використання Інтернету на уроках іноземної мови дуже широкий. Та все має свої підводні камені. Тому слід приділити увагу недолікам і перешкодам,

що можуть виникнути при інтегруванні даного методу в навчальну діяльність. Перш за все варто пам'ятати, що Інтернет – це лише допоміжний технічний засіб, яким не потрібно зловживати. Його застосування має бути раціональним і доцільним. Веб-ресурси можуть бути використані лише тоді, коли учні вже досягли певного рівня знань і опанували мовну компетенцію, тому їх використання неефективним на початковому і середньому рівнях, оскільки Всесвітня павутина не завжди може забезпечити якісними тренувальними вправами. Часто складність полягає в тому, що в учнів чи вчителів відсутні домашні комп'ютери та Інтернет і це значно ускладнює роботу. Або ж недостатнє технічне оснащення кабінетів іноземної мови, а іноді й повна відсутність комп'ютерного обладнання теж трапляється. І освітній процес відчув це під час пандемії 2020. Та інколи навіть при наявності дані гаджети використовуються не за призначенням, тобто учні відволікаються на ігри, музику та інше під час роботи на уроці при недостатній мотивації. А інколи сам вчитель надмірно захоплюється використанням Інтернету на занятті і як наслідок – переходить до наочно-ілюстративних методів викладання матеріалу замість розвиваючого навчання [4]. Часто виникають складності в інтегруванні Інтернету в погодинну структуру занять, оскільки навчальних годин насправді виділяється досить мало, а крім того вчитель мусить застосовувати різні форми роботи на кожному занятті та грамотою розподіляти час. Інколи трапляється навпаки: педагог перевантажує учнів роботою з Інтернетом при масовій інформатизації в школі тавдома, і таке перевантаження знижує якість і кількість засвоєної інформації. Отже, необхідно утримувати баланс.

Нерідко, вчитель просто не володіє достатньою компетенцією аби залучити даний метод, тобто не є комп'ютерно грамотним. Цьому питанню слід приділяти особливу увагу під час підвищення кваліфікації. Сучасний вчитель має йти в ногу з технологічним прогресом. Та часом знань і вмінь вистачає, але виникає інша проблема: брак часу на підготовку до уроку з використанням Інтернету, відсутність часу у робочому графіку вчителя на вивчення можливостей всесвітньої інформаційної мережі. Тут усе залежить від педагога і від того, чи зможе він знайти достатньо мотивації, розставити правильно пріоритети і розподілити свій час раціонально [1].

Роблячи висновки, можна сказати, що застосування Інтернету при вивченні іноземних мов і справді може бути не просто цікавим, але й надзвичайно корисним. Однак, тільки тоді, коли даний метод використовується виправдано, раціонально і він є дійсно ефективним на даному етапі і при даному виді навчальної діяльності. До того ж дуже багато залежить він компетентності вчителя і його обізнаності в комп'ютерних технологіях: він може урізноманітнити заняття, залучивши веб-ресурси і зробити його тільки кращим, або ж навпаки – знизити кількість і якість сприйняття і засвоєння навчального матеріалу. Як бачимо, усе дуже відносно.

Тому, інтегруючи даний метод в освітню діяльність, потрібно брати до уваги усі нюанси.

Список використаних джерел та літератури:

1. Кузнєцова Н. Ю. Створення віртуального середовища для вивчення іноземної мови: Англійська мовата література, 2012. №19-21. 28 с.

2. Плугатарьова О. І. Використання Інтернет-контенту під час вивчення англійської мови: Методичний аспект, 2011. № 10. 103 с.

3. Сітало О. О. Ресурси Інтернету для вивчення англійської мови : Англійська мовата література, 2012. №1. 56 с.

Шелест Л. Ю., Шелест Т. М. Сучасні мультимедійні технології в навчанні англійської мови : Англійська мовата література, 2011. №4. 35 с.

О. І. Михайлюк,
студентка

Науковий керівник: С. І. Никитюк,
старший викладач
(м. Кам'янець-Подільський)
імені Івана Огієнка

ВИКОРИСТАННЯ АУДІО- ТА ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Опанувати комунікативною компетенцією англійської мови, не перебуваючи в країні мови, що вивчається, справа дуже складна.

Тому важливим завданням вчителя є створення реальних і уявних ситуацій спілкування на уроці іноземної мови, використовуючи для цього різні методи і прийоми роботи, серед яких можна виділити використання аудіо- та відео матеріалів на уроках англійської мови.

Використання відеоресурсів на уроках виступає важливим компонентом системи освіти і являє собою нетрадиційний спосіб організації навчання через активні способи дій, спрямованих на реалізацію особистісно-орієнтованого підходу[1].

Проблемою використання аудіо- та відеотехнологій у навчальному процесі займалися у своїх наукових дослідженнях О.Зубченко, С.Ніколаєва, О.Тернопольський та інші.

Мета використання відеофільмів на уроках полягає в зануренні учнів в іншомовне середовище, незважаючи на те, що воно створено штучно. Дане штучне іншомовне середовище допомагає учням зламати невидимий психологічний бар'єр між адресатом і адресантом.

Відеофільми грають величезну роль в розширенні лексичного запасу і до того ж сприяють до підвищення мотивації, інтересу до вивчення іноземної мови [2]. Тут можна зосередитися на перевагах та недоліках аудіо- та відеоматеріалів на уроках англійської мови (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги та недоліки аудіо- та відеоматеріалів на уроках англійської мови

До переваг перегляду аудіо та відеоматеріалів можна віднести	До недоліків перегляду аудіо та відеоматеріалів можна віднести
За допомогою відео успішно створюється штучне іншомовне середовище, завдяки чому повніше реалізується принцип наочності в навчанні.	У відеофрагменті найчастіше мова накладається на природні перешкоди – шум міського транспорту, дощ, телефонний дзвінок, стукіт у двері, працює паралельно ТБ або радіо, грає музика, спів птахів, шум води, максимальне наближення навчального відео до реального життя, але це заважає сприйманню і концентрації учнів.
В навчальних фільмах звучить	Складність у використанні фільмів

англійська мова в досить швидкому темпі (представлені діалоги, монологи, полілоги).	полягає в тому, що не завжди можна знайти фільм, який би відповідав темам, що вивчаються.
У відеозаписі не тільки представлені різні діапазони голосів – чоловічі, жіночі, дитячі – причому звучить жива розмовна мова (цим характеризуються і аудіозаписи), тут також відображено поведінку в тій чи іншій ситуації носіїв мови різного віку і різної соціального середовища. Причому міміка і жестикуляція на додаток до інтонації (яка знову ж є і в звукозаписі) часто допомагають зрозуміти відносини між героями сюжету.	Навчальне відео гарно сприймається тільки людьми із розвинутою зоровою пам'яттю.
Відеоперегляд надає емоційний вплив на учнів, розвиває їхню увагу та обсяг довгострокової пам'яті.	Деталізована відео-інструкція вимагає постійних пауз для кращого засвоєння або відтворення дій та вказівок з інструкції. Навчальне відео, яке триває понад 10 хвилин, може занудити.
Дає можливість багатократних повторів демонстрації навчального відеоматеріалу безпосередньо на заняттях та можливість повторити вдома.	Навчальне відео потребує великих часових затрат для створення.

З цієї порівняльної таблиці можемо побачити, що існує багато плюсів для використання аудіо- та відеоматеріалів на уроках англійської мови, але потрібно ретельно підходити до вибору матеріалу, щоб слухання аудіо чи перегляд відео був ефективним.

При роботі з відеоматеріалами задіяні всі чотири види комунікативної діяльності: аудіювання, говоріння, читання і письмо, що дозволяє говорити про ефективність їх використання на уроці.

Використання аудіо- та відео-презентацій може переслідувати різні цілі:

– зорова ілюстрація прочитаного / прослуханого уривку для більшого занурення в атмосферу твору;

- розширення лексичної оснащеності учнів через сприйняття автентичного, живої розмовної мови художнього фільму;
- розвиток аналітичних здібностей через порівняння художнього твору і екранізації;
- створення умов для спонтанного мовлення і підвищення комунікативної компетенції [1].

На думку учнів, ними краще сприймається та засвоюється матеріал, поданий у вигляді відео-матеріалів та динамічних ілюстрацій. Матеріал, поданий у вигляді тексту, гарно засвоюють лише 6,3% учнів.

Існує, безумовно, безліч нестандартних форм роботи учителя, активізуючих увагу і інтерес школярів до іноземної мови. Але робота над відео-та аудіо матеріалом – це найефективніша форма навчальної діяльності, яка не лише активізує увагу учнів, але і сприяє вдосконаленню їх навичок аудіювання і мовлення, оскільки зорова опора звучного з екрану іншомовного звукового ряду, допомагає повнішому і точнішому розумінню його змісту [3]. Безумовно, використання відео на уроці іноземної мови і в позаурочній діяльності відкриває ряд унікальних можливостей для учителя і учнів в плані оволодіння іншомовною культурою, особливо щодо формування соціокультурної компетенції як однієї із складових комунікативної компетенції.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бичкова Н.І. Типологія відеофонограм для навчання усного іншомовного спілкування // Методика викладання іноземних мов. К.: Освіта, 1992. Вип.21. С.68-71.
2. Верисокін Ю.І. Відеофільм як засіб підвищення мотивації учнів // Іноземна мова в школі.2003.№5-6. С.31-34.
3. Грітченко І. А. Використання Інтернет-технологій у процесі підготовки майбутніх учителів іноземної мови у ВНЗ.Умань: СПД Жовтий, 2014.С.72.

Є. О. Нетеча,
студентка

Науковий керівник: С. І. Никитюк,
старший викладач
(м. Кам'янець-Подільський)

ПОРІВНЯННЯ, МЕТОДИ ТА ПРАКТИЧНІ ШЛЯХИ ПЕРЕКЛАДУ НЕСТАНДАРТНОЇ РЕКЛАМИ

Рекламний текст є основною комунікативною єдністю, метою якої є інформування адресата про наявність певного товару чи послуги на ринку споживачів та переконання його у придбанні товару чи послуги.

Дослідивши рекламний текст, ми можемо його умовно поділити на 3 основні частини: 1) слоган; 2) заголовок; 3) основний рекламний текст.

Зупинимось на методах перекладу структурних частин рекламного тексту. Заголовок – найважливіша вербальна частина реклами. Звичайно, в ньому виражається суть рекламного звертання та основний рекламний аргумент. За даними досліджень, близько 80% читачів, прочитавши заголовок, не читають основний рекламний текст [2]. Відомо, що мета рекламного заголовку полягає в тому, щоб привернути увагу аудиторії і викликати інтерес до рекламованого товару або послуги. Рекламний заголовок повинен містити рекламне звернення і головний рекламний аргумент, що згодом розвивається в основному рекламному тексті.

Наприклад:

“BANK OF CALIFORNIA: Come to the bank action.”-
«Прийдивбанкдіяти»

Можна помітити, що слоган дещо подібний до рекламного заголовку, але слоган і рекламний заголовок є різними елементами реклами. Мабуть, найголовнішою характеристикою слогана (яка не стосується жодного з інших елементів реклами, за винятком назви торговельної марки) – це те, що він відбиває сутність, філософію фірми, її корпоративну політику в різних галузях.

Заголовки, що зробили відомі бренди популярними:

“It’sfingerlickinggood” (KFC)-“Пальчикиоближеш”.

“Theyengageeverywhere” (Shazam)- “Вони повсюди”.

У кожного найменування свій життєвий цикл. Використати слоган у кожній рекламі цих товарів неефективно, тому що рекламний заголовок відбиває всю специфіку даного товару або послуги в певний момент його життєвого циклу й для його цільової групи. Типовим прикладом є реклама авіакомпанії KLM. Слоган авіакомпанії: *“KLM. Thereliableairline.” – «КЛМ. Надійна авіалінія».*

Нижче наведені приклади довгих, але переконливих слоганів з цікавим денотативним перекладом:

“There are some things you just can’t afford to gamble with.” (Crest Toothpaste) – “Є речі, з якими не можна жартувати”.

“Your walls have nothing to be shy about with our single greatest work” (Emerald. Wallpaint) – “Вашим стінам нічого соромитись нашої чудової роботи”.

Предмет реклами також впливає на стиль рекламного тексту. Рекламний текст намагається передати властивості рекламованого продукту як за допомогою образів, так і за допомогою мови. Наприклад, стиль реклами дорогих парфумів завжди вишуканий і виразний: *«M’ is for moments you’llneverforget, for days marvelouswithflowersandlaughter.Fornightsmagicalwithmeansandoldpromises. ‘M’ FragrancesbyHenryC. Miner. It’s Magic».* – “З букви М починається момент який ти ніколи не забудеш, чудові дні, наповнені квітами і сміхом, хвилююча магія старих обіцянок, М – це парфумерія від Генрі С. Мюннер. Це магія».

Для багатьох практиків рекламної діяльності текст іноземної мови служить тільки засобом для розуміння ідеї рекламованого продукту, сам же текст часто пишеться заново мовою країни споживача, враховуючи особливості його національної специфіки. Наприклад, Мак-Дональдс має різну рекламу для різних країн. Для Саудівської Аравії це золота рибка, яка плаває в бургері, заповненому водою. Це уособлює нестачу водних ресурсів, які там на вартість золота. *“Filet-o-Fish”.* А деколи можна знайти відверту, але цікаву рекламу:

“Nomatterwhatwesayinthisad, you’llstillbuyour coffee” (Starbucks) – “Не має значення, що ми скажемо в цій рекламі, ви все рівно купуватимете нашу каву”. *“Scarygood” forHalloween (Sturbucks) – “Страшні ласощі”.*

Дослідник творчого процесу перекладу А. Лілова розцінює переклад рекламних текстів як «творчість на мовному рівні», тоді як переклад художніх текстів – як «творчість, пов'язану з художньо-образним мисленням» [1].

Наведемо приклади реклами, що базується на візуальному сприйнятті:

“E=m, E=Puma Energy, m=more, c=cool”. Неможливо перекласти цю рекламу правильно, тому що слова в мові перекладу та оригіналу починаються з різних букв, а саме це відіграє ключову роль у креативності цієї реклами. *“Pleasedonotlickthepage” (Nutella)- “Тільки, будь-ласка, не лижіть сторінку”*.

Цю рекламу можна пояснити як: *«Нутелла настільки солодка та смачна, що тобі хочеться з'їсти рекламу, написану самим продуктом на сторінці»*.

Варто зосередитися на специфіці перекладу нестандартної реклами

Сьогоднішні реалії змушують більш уважно ставитися до перекладу рекламних текстів, їхнього психологічного впливу на масову аудиторію. Тексти рекламного оголошення мають містити чіткі фактичні дані; вони повинні бути вичерпно викладені й точно зрозумілі. При перекладі рекламних текстів перекладачеві необхідно враховувати: мету тексту, характер споживача, мовні якості тексту оригіналу, культурні й індивідуальні можливості мови в культурному аспекті споживача й декілька інших факторів [2].

Наприклад, реклама авіакомпанії LUFTHANSA. Єдиний текст у рекламі – це думка пасажира, який скористався послугами авіакомпанії:

“What singles out Lufthansa is its dedication to advanced technology.” - «Те, що відрізняє Люфтганзу, це її прагнення до високих технологій»[3].

“Everyone has the same table, chair and bed” (IKEA)- “У всіх є стілці, столиліжка”.

“What goes in the ocean goes in you” (Saveplanetcorporation) - “Що потрапляє в океан, потрапляє і в тебе”.

Для залучення уваги реклама іноді використовує текст іншої мови. Використання слів з іншої мови порушує граматичні норми читача, саме тому і привертає увагу й стає частиною «візуального

оформлення» поряд з кольором і зображенням. Але іноземний текст може також викликати порушення комунікації, якщо слова незрозумілі. У такому випадку завдання перекладача використати всі знання теоретичних основ перекладу для передачі комунікативної функції оригіналу[4].

“Don’t Siesta, Let’s Fiesta” - “Не відпочивай, веселись”.

Переклад рекламного тексту передбачає різноманітні трансформації на граматичному та лексико-семантичному рівнях, які мають переслідувати одну мету – забезпечити правильний переклад та необхідний прагматичний вплив на реципієнта.

Список використаних джерел та літератури:

1. Анопіна О. В. Концептуальна структура англomовної побутової реклами. Дис. канд. філ. наук. Черкаси 1997.160 с.
2. Ромат Е. В. Реклама. Краткий курс. СПб: Питер 2002.176 с.
3. Aline Ferreira. The position of psycholinguistic and cognitive science in translation and interpreting: An introduction. ResearchGate. Psycholinguistics and Language Acquisition Laboratory, Wilfrid Laurier University / École Supérieure d’Interprètes et de Traducteurs, Université Paris 3. 2018. URL : <https://psycholinguistic>

О. Р. Овчиннікова,
кандидат економічних наук, доцент
(м. Хмельницький)

МОДЕЛЮВАННЯ ВПЛИВУ ЧИННИКІВ НА СИСТЕМУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ’Я РЕГІОНУ

Дослідження проблематики здоров’я є одним з пріоритетних напрямків зарубіжної та вітчизняної науки.

У наш час відбувається реформування відносин в охороні здоров’я. Вирішення нових завдань, пошук ефективних методів збереження здоров’я передбачає вдосконалення системи здоров’я [1].

Метою даної роботи є аналіз показників системи здоров’я Хмельницької області, моделювання чинників, що мають вплив на

показники охорони здоров'я, а також пропозиції, щодо можливих шляхів підвищення цих показників.

Здоров'я населення – це стан населення, який характеризується комплексом демографічних показників (народжуваність, смертність, смертність немовлят, рівень фізичного розвитку, захворюваність, середня очікувана тривалість життя). Воно є системним явищем, що формується певним середовищем і перебуває у постійній взаємодії з ним [2].

На стан здоров'я населення, як відмічають сучасні дослідники [9], суттєво впливають: демографічна та медична ситуації, духовний та культурний рівні, матеріальний стан, соціальні відносини, конфлікти, засоби масової інформації, урбанізація, темпи індустріалізації тощо. Відтак охорона здоров'я повинна мати комплексний характер, що слід враховувати в політиці охорони здоров'я (рис.1).

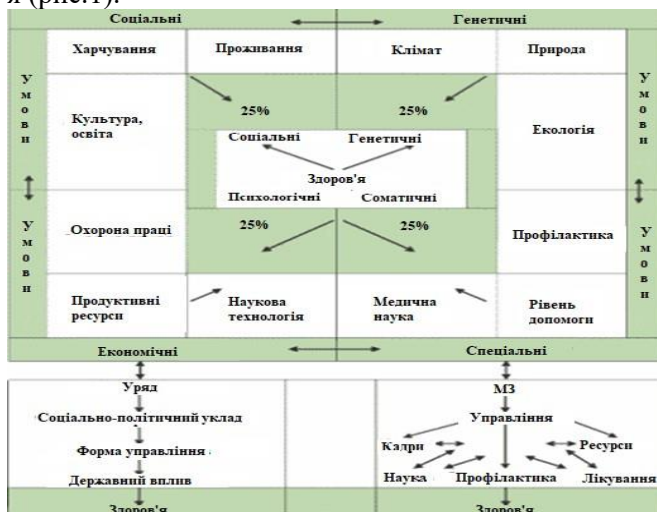

Рис. 1. Основні показники, що впливають на рівень здоров'я населення [5]

За всі роки незалежності України так і не вдалося створити ефективну систему охорони здоров'я.

Чинна система викликає справедливі нарікання як з боку населення, так і з боку медичного персоналу, дотепер вона не здатна належним чином задовольнити потреби населення у медичній

допомозі, забезпечити доступність, якість та своєчасність надання послуг з охорони здоров'я, належний рівень профілактики захворюваності та смертності тощо [3].

Протягом останніх років окремі показники охорони здоров'я (зокрема, дитячої та материнської смертності) в Україні поліпшувалися, інші залишилися незмінними або навіть погіршилися (наприклад, смертність чоловіків віком 25–39 років і поширеність туберкульозу та ВІЛ). Очікувана при народженні тривалість життя в Україні становила в 2016 р. 67,1 року і була нижчою від середнього значення для країн Європи та Середньої Азії (табл. 1) [6].

Таблиця 1

Показники сектора охорони здоров'я України та країн ЄС

Показники на 100 тис. осіб	Україна	ЄС-25	ЄС-10	СНД
Лікарні	7,4	3,23	2,75	6,14
Установи первинної медичної допомоги	13,82	—	105,89	17,49
Лікарняні ліжка	881,08	610,44	660,8	908,8
Кількість ліжок в лікарнях для невідкладної медичної допомоги	716,7	414,88	520,04	785,88
Лікарі	300,64	343,44	278,36	373,91
Терапевти	28,86	98,62	64,13	24,49
Стоматологи	40,63	61,77	43,11	31,52
Медсестри	776,26	779,34	641,6	790,9
Стационарні хірургічні процедури за рік	5248,79	7193,44	7638,5	5067
Середня тривалість лікування у стаціонарах, всі лікарні (днів)	14,2	9,52	8,71	13,83
Середнє навантаження на одне ліжко у %, лише лікарні для невідкладної медичної допомоги	90,4	76,97	77,59	85,88

Порівняно з іншими країнами, в Україні рівень приватних видатків у сфері охорони здоров'я є надзвичайно високим, а державне фінансування галузі практично зводиться до утримання ліжко-місця.

Співвідношення між державними та приватними видатками у сфері охорони здоров'я України порівняно з іншими країнами переконливо свідчить про те, що у нас в країні рівень приватних видатків є надзвичайно високим (рис. 2).

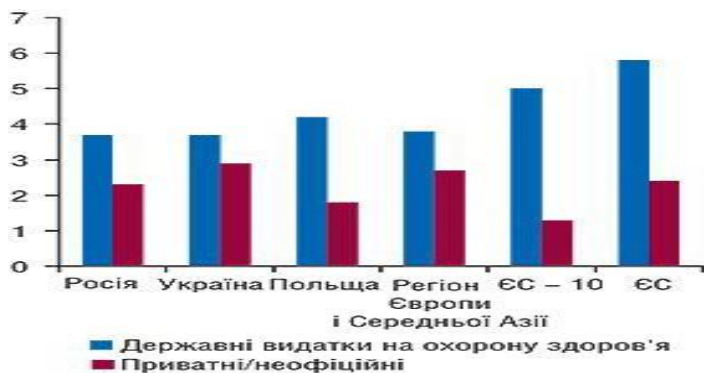

Рис. 2. Державні і приватні видатки у сфері охорони здоров'я порівняно з іншими країнами регіону

Тож якщо сьогодні оцінювати всі сукупні видатки в охороні здоров'я, то навіть за найбільш скромними підрахунками реальне фінансування галузі в Україні становитиме 6–6,7% ВВП (що перевищує середній показник для 10 країн, які нещодавно стали членами ЄС, і, звісно, є нижчими, ніж у країн-старожилів) [8].

Оскільки відсоток ВВП, який припадає на душу населення, в Україні суттєво нижчий, ніж у країн-сусідів, поступаючись у півтора рази Болгарії, майже вдвічі Польщі і майже у 8 разів Німеччині (рис. 3).

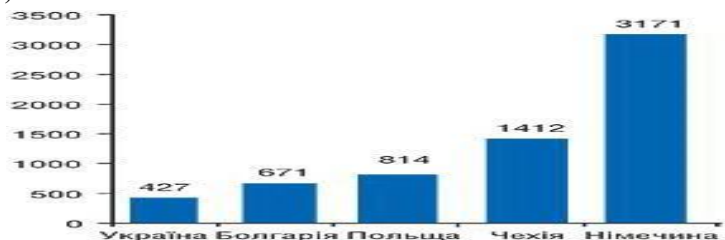

Рис. 3. Витрати на охорону здоров'я за паритетом купівельної спроможності (оцінка ВООЗ, 2016 р., дол. США) [4]

В якості вихідних даних було обрано статистичні дані, отримані в Головному управлінні статистики у Хмельницькій області [7].

Основні показники системи охорони здоров'я Хмельниччини представлені у таблиці 2.

Таблиця 2

Основні показники охорони здоров'я Хмельницької області

	2000	2005	2010	2012	2013	2014	2015	2016	2016/ 2000
Кількість лікарів усіх спеціальностей тис.	5,4	5,5	5,6 ¹	5,5 ¹	5,6 ¹	5,5 ¹	5,5 ¹	5,5 ¹	1,02
на 10 тис. населення	37,4	40,1	42,3	41,9	42,7	42,5	43,0	42,9	1,14
Кількість середнього медичного персоналу тис.	14,7	13,8	14,2	13,6	13,6	13,6	13,5	13,0	0,88
на 10 тис. населення	102,1	100,4	107,2	103,6	104,1	104,5	104,5	101,5	0,99
Кількість лікарняних закладів	102	81	89	77	56	55	57	57	0,56
Кількість лікарняних ліжок тис.	13,2	12,2	12,3	11,6	11,3	11,0	11,1	10,2	0,77
на 10 тис. населення	91,6	88,9	92,8	88,2	86,3	84,6	85,7	79,3	0,86
Кількість лікарських амбулаторно- поліклінічних закладів	225	251	293	295	350	356	368	381	1,69
Планова емність амбулаторно- поліклінічних закладів тис. відвідувань за зміну	25,8	25,2	25,4	25,9	26,0	26,0	26,2	26,3	1,019
на 10 тис. населення	178,8	184,2	191,9	197,5	199,4	200,5	202,8	205,5	1,49

У лікувальних закладах задіяна значна кількість лікарів. Кількість лікарів на 10 000 населення за період з 1990 р. по 2016 р. в цілому по Україні збільшилась на 7%, по окремих регіонах відмічено більш інтенсивне збільшення цих фахівців: на території Поліського та Подільського регіонів – на 14%, Карпатського – на 11 %. На території окремих областей кількість лікарів значно збільшилась, наприклад, в Рівненській області – на 22%, Житомирській – на 18,5%, Хмельницькій – на 19%, Полтавській – на 22%, Херсонській – на 50%, Чернівецькій – 20% [6].

Захворюваність населення Хмельницької області і поширеність хвороб, як основні індикатори стану здоров'я населення, протягом останніх п'яти років, значно відстають від загальноєвропейських показників та залишаються середніми в Україні. В таблиці 3 подані показники захворюваності по Хмельницькій області [8].

Таблиця 3

Захворюваність за класами хвороб по Хмельницькій області

	Тис.							
	2000	2005	2010	2012	2013	2014	2015	2016
Усі захворювання	863,7	871,4	883,1	844,5	839,6	829,0	837,3	842,7
у тому числі								
деякі інфекційні та паразитарні хвороби	33,9	40,3	35,1	33,5	32,2	31,4	30,5	30,4
новоутворення	9,5	9,5	10,0	9,2	10,0	10,6	10,0	11,3
хвороби крові та кровотворних органів та окремі порушення із залученням імунного механізму	10,3	11,6	12,1	12,6	11,0	9,9	9,8	9,6
хвороби ендокринної системи, розладу харчування та порушення обміну речовин ¹	20,1	15,8	20,5	19,4	18,5	17,0	16,9	16,3
розлади психіки та поведінки	6,4	6,4	5,0	5,0	4,8	5,0	4,7	4,7
хвороби нервової системи ²	25,0	27,0	28,9	26,8	26,0	26,6	26,4	25,2
хвороби ока та його придаткового апарату ²	50,8	43,9	42,6	40,9	40,8	39,6	38,7	36,8
хвороби вуха та	32,6	35,9	34,3	32,4	31,7	32,1	33,5	33,8

соскоподібного відростка ²								
хвороби системи кровообігу	61,3	67,6	74,4	72,9	72,0	70,3	69,5	67,1
хвороби органів дихання	332,8	331,2	335,1	312,3	323,9	322,0	332,7	348,1
хвороби органів травлення	50,5	47,5	43,0	45,6	45,2	41,9	43,5	41,4
хвороби шкіри та підшкірної клітковини	55,5	50,3	50,0	48,4	46,0	46,9	45,9	45,4
хвороби кістково-м'язової системи і сполучної тканини	37,7	41,0	43,0	39,3	36,9	39,7	40,5	39,6
хвороби сечостатевої системи	44,3	42,7	49,5	45,2	44,7	45,0	46,3	44,2
вагітність, пологи та післяпологовий період	16,8	17,1	15,2	16,2	14,1	13,6	13,4	12,9
уроджені аномалії (вади розвитку), деформації та хромосомні порушення	2,1	1,1	1,5	1,5	1,3	1,3	1,5	1,4
травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин	65,2	76,1	77,2	78,7	76,4	72,0	69,6	71,2

Серед найбільш вагомих причин смертності населення Хмельницької області визначено хвороби системи кровообігу, злоякісні новоутворення, травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх чинників, хвороби органів травлення та хвороби органів дихання.

Застосування сучасних економіко-математичних методів в охороні здоров'я сприяє оптимізації діяльності медичних установ у тому розумінні, що це допомагає установам охорони здоров'я найбільше раціонально планувати свою діяльність.

Таблиця 4

Вихідна інформація для моделювання [8]

Роки/показники	2012	2013	2014	2015	2016
Чисельність населення, тис. осіб	1320,2	1314	1307	1301,2	1294,4
Капітальні інвестиції у галузь Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги, тис. грн	31907	17871	24609	77780	86323
Кількість уперше в житті	844,5	839,6	829	837,3	842,7

зарєєстрованих випадків захворювань, тис.					
Кількість лікарняних закладів	77	56	55	57	57
Динаміка середньомісячної заробітної плати у галузі Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	2033	2173	2307	2681	3099
Кількість лікарів усіх спеціальностей на 10 тис. населення	41,9	42,7	42,5	43	42,9
Валовий регіональний продукт, млн.грн	22843	26237	26426	32162	41088
Кількість лікарняних ліжок, тис.	11,6	11,3	11	11,1	10,2
Планова смність амбулаторно-поліклінічних закладів, тис. відвідувань за зміну	25,9	26	26,1	26,2	26,3
Капітальні інвестиції у галузь Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги, тис. грн	31907	17871	24609	77780	86323

Етапи регресійного аналізу полягають у відборі показників для моделювання, розрахунку коефіцієнтів кореляції та детермінації, а отримання коефіцієнтів регресії методом найменших квадратів. Далі оцінюються якість моделювання за допомогою критеріїв Фішера та Стьюдента (табл. 5).

Таблиця 5

Розрахунок параметрів моделі та оцінка якості моделювання

	df	SS	MS	F	Значимість F
Регресія	3	0,727198	0,24239	7,389711	0,262603
Залишок	1	0,032802	0,03280		
Всього	4	0,76			

Продовження таблиці 6

	Коефіцієнти	Стандартна помилка	t-статистика	P-Значення	Нижні 95%	Верхні 95%	Нижні 95,0%	Верхні 95,0%
У-перетин	46,11191	2,311343	19,9502	0,03188	16,7435	75,4803	16,7435	75,4803

Змінна X ₁	1,29781E-05	9,49E-06	1,36819	0,40180	-0,0001	0,000134	-0,0001	0,00013
Змінна X ₂	-0,04447	0,015389	-2,89014	0,21206	-0,2400	0,151064	-0,2400	0,15106
Змінна X ₃	-0,00058	0,000789	-0,74483	0,59244	-0,0106	0,009435	-0,0106	0,00943

Отже, регресійна модель матиме вигляд:

$$Y = 46,1119 + 1,29781E-05 * x_1 - 0,044477856 * x_2 - 0,000587522 * x_3$$

(1)

де X_1 – капітальні інвестиції у галузь Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги, тис. грн;

X_2 – кількість лікарняних закладів;

X_3 – динаміка середньомісячної заробітної плати у галузі охорони здоров'я та надання соціальної допомоги

На рисунку 4 представлені фактичні та розраховані за моделлю значення показника кількості лікарів.

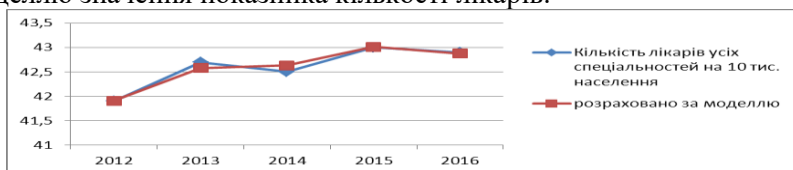

Рис. 4. Фактичні і змодельовані значення результативного показника за моделлю

Нами також розроблено модель впливу різних видів захворюваності на загальний показник захворюваності по Хмельницькій області. В таблиці 6 представлені вихідні дані для розрахунку.

Таблиця 6

Вихідні дані для розрахунку моделі 6

Усі захворювання, тис.	Деякі інфекційні та паразитарні хвороби	Новоутворення	Хвороби крові та кровотворних органів та окремі порушення із залученням імунного механізму	Розлади психіки та поведінки	Туберкульоз	Гострі кишкові інфекції
------------------------	---	---------------	--	------------------------------	-------------	-------------------------

	У	X1	X2	X3	X4	X5	X6
2000	863, 7	33,9	9,5	10,3	6,4	786	2433
2005	871, 4	40,3	9,5	11,6	6,4	887	2081
2010	883, 1	35,1	10	12,1	5	707	1260
2012	844, 5	33,5	9,2	12,6	5	680	1569
2013	839, 6	32,2	10	11	4,8	727	2065
2014	829	31,4	10,6	9,9	5	748	2187
2015	837, 3	30,5	10	9,8	4,7	724	2746
2016	842, 7	30,4	11,3	9,6	4,7	690	3098

Для перевірки на мультиколінеарність побудована матриця коефіцієнтів парної кореляції, за якою видно, що відсутній сильний зв'язок між відібраними чинниками (табл. 7).

Таблиця 7

Матриця коефіцієнтів парної кореляції по моделі 6

	У	X1	X2	X3	X4	X5	X6
У	1						
X1	0,750759	1					
X2	-0,39475	-0,57969	1				
X3	0,535417	0,607858	-0,68697	1			
X4	0,568027	0,754181	-0,53274	0,159169	1		
X5	0,395076	0,771391	-0,34523	0,015172	0,845415	1	
X6	-0,48913	-0,47859	0,573481	-0,8866	-0,06882	0,038498	1

Для моделювання побудована регресійна статистика (табл. 8).

Таблиця 8

Регресійна статистика

Множинний R	0,971884
R-квадрат	0,944559
Нормований R-квадрат	0,611913
Стандартна похибка	11,81828
Спостереження	8

Як видно з таблиці, коефіцієнт кореляції наближається до одиниці, що говорить про сильний зв'язок між показниками та результативним показником. Коефіцієнт детермінації дорівнює 0,94,

тобто на 94% зміна результативного показника відбулась за рахунок відібраних чинників, а 6% за рахунок не включених в модель факторів.

Таблиця 9

Розрахунок параметрів моделі та оцінка якості моделювання

	df	SS	MS		F		Значимість F	
Регресія	6	2379,617	396,6028		2,839533		0,42544	
Залишок	1	139,6719	139,6719					
Всього	7	2519,289						
Продовження таблиці 9								
	Коефіцієнти	Стандарт на помилка	t-статистика	P-Значення	Нижні 95%	Верхні95 %	Нижні 95,0%	Верхні 95,0%
Y-перетин	1470,144	462,8908	3,17600	0,1941	-4411,4	7351,7	-4411,4	7351,72
Змінна X 1	24,81365	10,64315	2,33142	0,2579	-110,42	160,04	-110,42	160,047
Змінна X 2	-20,1457	18,97671	-1,0616	0,4809	-261,26	220,97	-261,268	220,976
Змінна X 3	-51,1204	27,65367	-1,84859	0,3156	-402,49	300,25	-402,494	300,252
Змінна X 4	1,115315	16,60134	0,06718	0,9572	-209,82	212,05	-209,825	212,055
Змінна X 5	-0,87627	0,376135	-2,32967	0,2581	-5,6555	3,9029	-5,65552	3,90298
Змінна X 6	-0,02067	0,017404	-1,18756	0,4455	-0,2418	0,2004	-0,2418	0,20046

Регресійна модель дозволяє прорахувати прогнозовані значення для фактичних даних (табл. 10).

Таблиця 10

Виведення залишків по моделі 6

Спостереження	Передбачене Y	Залишки	Стандартні залишки
1	861,5082	2,191774	0,490671
2	872,631	-1,23098	-0,27558

3	881,1022	1,997818	0,44725
4	849,2296	-4,72958	-1,05881
5	830,989	8,610991	1,927737
6	834,5831	-5,58308	-1,24988
7	838,5928	-1,29278	-0,28941
8	842,6642	0,035831	0,008021

Побудуємо графік розрахованих за моделлю показників та фактичних значень (рис. 5).

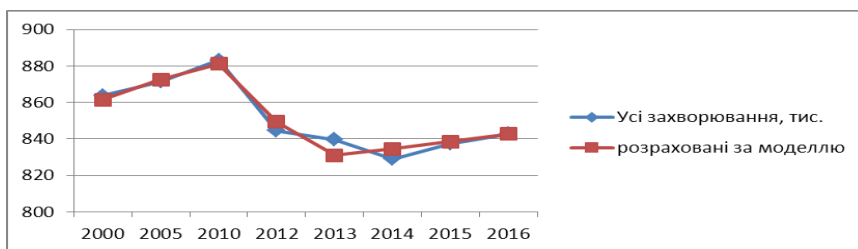

Рис. 5. Реальні та змодельовані значення показника захворюваності

За аналогічної схемою прораховані наступні моделі (табл. 11).

Таблиця 11

Моделі та чинники, що в них входять

	Модель 1	Модель 2	Модель 3	Модель 4	Модель 5
У	Капітальні інвестиції у галузь Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги, тис. грн	Кількість лікарів усіх спеціальностей на 10 тис. населення	Кількість лікарняних ліжок, тис.	Капітальні інвестиції у галузь Охорона здоров'я та надання соціальної	Кількість уперше в житті зареєстрованих випадків захворювань, тис.
X1	кількість уперше в житті зареєстрован	Капітальні інвестиції у галузь Охорона		Кількість лікарів усіх спеціальностей на 10 тис.	Капітальні інвестиції у галузь Охорона

	их випадків захворювань, тис.	здоров'я		населення	здоров'я та надання соціальної допомоги, тис. грн
X2	–	Кількість лікарняних закладів	–	кількість уперше в житті zareєстрован их випадків захворювань, тис.	Планова ємність амбулаторно - поліклінічни х закладів, тис. відвідувань за зміну
X3	–	Динаміка середньомісяч ної заробітної плати у галузі Охорона здоров'я	–	Чисельність населення, тис. осіб	Кількість лікарів усіх спеціальност ей
Коефіцієнти регресії	836,0655 5,36E-05	46,11191475 1,29781E-05 -0,044477856 -0,000587522	13,07118 -6,8E-05	2594812 -8185,92 2219,26 -3105,12	2130,808 0,000259 -49,5994 -0,00018
Коефіцієнт кореляції	0,282279	0,97818154	0,936486	0,934558	0,766259
Коефіцієнт детермінації	0,079681	0,956839126	0,877007	0,873398	0,587153
Критерій Фішера	0,259741	7,389711	21,39161	2,299593	0,474068

Отримані моделі адекватні та показують вплив відібраних чинників на результуючі показники. Для підтвердження представимо отримані результати та фактичні дані на рисунку 7.

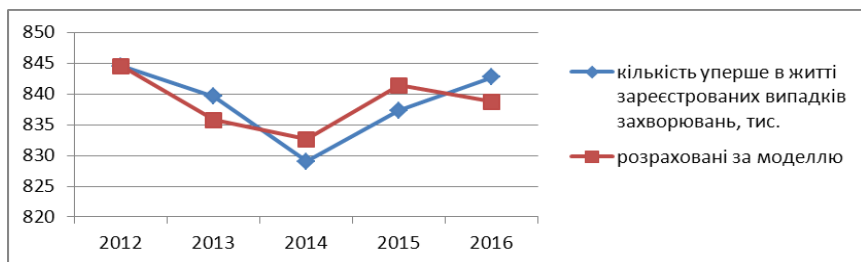
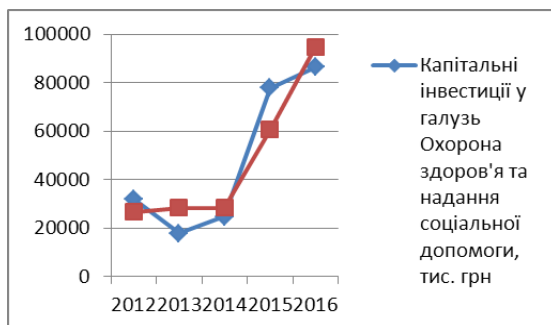
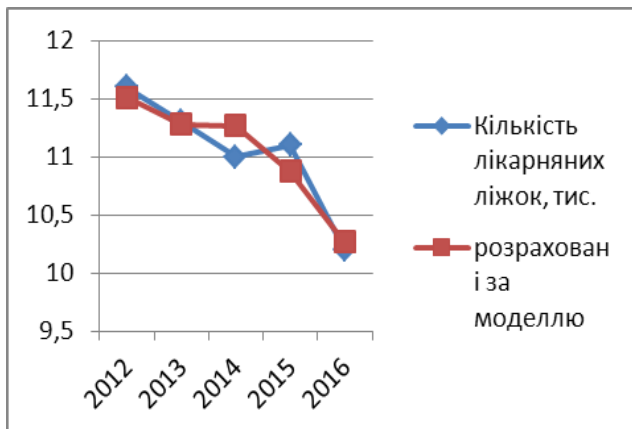

Рис. 6. Фактичні та розраховані за моделями 3,4 і 5 показники

З приведених розрахунків ми можемо зробити висновок, що побудовані моделі системи охорони здоров'я якісні, адекватні, відображають реальний вплив відібраних чинників на результуючі показники та можуть бути використані для подальшого прогнозування.

Проведене моделювання системи охорони здоров'я дозволило побачити які чинники і як сильно впливають на показники медичної сфери, проаналізувати тенденції розвитку показників охорони здоров'я та запропонувати можливі шляхи їх покращення.

Список використаних джерел та літератури:

1. Голубчиков М.В. Методика аналізу стану здоров'я населення та діяльності лікувально-профілактичних закладів адміністративних територій: методичні рекомендації / М.В.Голубчиков та ін. – К.: МОЗ України, 2011. – 45 с.

2. Ковальчук Т.О. Динаміка рівня життя населення України в умовах формування сталого розвитку і становлення сучасних ринкових відносин / Т. О. Ковальчук // Наукові праці НДФІ. – 2013. – № 2. – С. 53 – 58.

3. Медведовська Н.В. Стан здоров'я дорослого населення України, діяльність та ресурсне забезпечення закладів охорони здоров'я в регіональному аспекті / Н.В.Медведовська, Д.Д.Дячук // Україна. Здоров'я нації. – № 1(21). – 2012. – С.30-38.

4. Микитась В.В. Соціальна відповідальність держави як базовий принцип формування державної економічної політики / В.В.Микитась // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2014. – № 1(16). – С. 102-110.

5. Носуліч Т.М. Роль системи охорони здоров'я у забезпеченні сталого розвитку України / Т.М. Носуліч // Національне господарство України: теорія та практика управління: [зб. наук. праць] / Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України». – Київ: ДУІЕПСР НАН України, 2011. – С. 86-92.

6. Орлова Н.М. Методологія комплексного медико-соціального аналізу регіональних особливостей стану здоров'я

населення / Н.М.Орлова // Збірник наукових праць співробітників
НМАПО ім. П. Л. Шупика. – 2013. – Вип. 22(4). – С. 198-204.

7. Офіційний сайт Державної служби статистики України
[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

8. Офіційний сайт Головного управління статистики у
Хмельницькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
www.km.ukrstat.gov.ua

9. Шушпанов Д. Г. Регіональний профіль здоров'я населення
України: стан, тенденції, детермінанти / Д. Г. Шушпанов // Соціально-
економічні проблеми сучасного періоду України. – 2015. – Вип. 5. –
С. 77-82. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2015_5_20.

Л. В. Потапкіна,
кандидат педагогічних наук
(м. Хмельницький)

ПРОГРАМУВАННЯ В АВТОМАТИЗОВАНІЙ ІНФОРМАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ 1С: ПІДПРИЄМСТВО

Анотація. Інноваційний розвиток економіки, що став стратегічним вибором України, створив реальні передумови для оновлення всієї системи української освіти, яка розглядається сьогодні як модель освіти для економіки, заснованої на знаннях. Наразі, вирішення більшості економічних проблем лежить у площині завдань системи професійної освіти. Інтеграція України в світовий економічний і освітній простір, розвиток нанотехнологій, поява високотехнологічних виробництв і територій випереджального економічного розвитку кардинально змінюють професійно-кваліфікаційну структуру відтворення кадрів і вимоги працедавців до рівня та якості підготовки фахівців.

Жорстка конкуренція, явища глобалізації, що охопили весь світ, спонукають шукати нові підходи до якісної зміни всієї системи вітчизняної професійної освіти, яка має відповідати сучасному розвитку економіки і готувати фахівців, які володіють ініціативністю, самостійністю, мобільністю, готовністю до постійного професійного

розвитку й самовдосконалення. Тому випускники вищих навчальних закладів (ВНЗ) повинні бути здатними включатися в інноваційні процеси, мати інноваційну культуру, котра формується зі студентських років. Перехід до ринкової системи господарювання потребує активізації інноваційних процесів в економіці України. Проте, за даними статистики, інноваційна активність підприємств останнім часом має тенденцію до зниження. Однією з причин низької інноваційної активності в Україні разом з нестачею фінансових та інших ресурсів, а також невизначеністю і ризиком інноваційної діяльності, є відсутність належного досвіду в управлінні інноваційною діяльністю в сучасних умовах ринкової економіки, що пов'язуємо з недостатнім рівнем готовності фахівців до здійснення інноваційної діяльності в сфері економіки та програмування.

Готовність до інноваційної діяльності, уміння програмувати в економічних автоматизованих системах є засобом, що формує інноваційну позицію професіонала. Така готовність за структурою – це складне утворення, що охоплює різноманітні якості, особливості, знання, уміння й навички особистості.

В даному дослідженні ми представили аналіз необхідності розвитку навичок програмування в автоматизованих інформаційних системах і охопили методологію проведення занять з дисципліни програмування в бухгалтерській автоматизованій системі.

До теоретичної бази знань, які формуються під час освоєння програмування в бухгалтерській автоматизованій інформаційній системі відносяться: фундаментальні поняття сучасних інформаційних систем, автоматизації, програмування в АІС, сутність поняття інформації та інформаційних процесів, принципів будови та функціонування баз даних в інформаційних системах, ролі нових інформаційних технологій у сучасному виробництві, науці, повсякденній практиці, перспектив розвитку комп'ютерної техніки; принципи функціонування та використання АІС 1С: Підприємство, пошук потрібної інформації; основи алгоритмізації та програмування в АІС 1С: Підприємство; постановка задач і побудова відповідних інформаційних (зокрема, математичних) моделей, загальні принципи розв'язування задач за допомогою комп'ютера з використанням програмного забезпечення загального та навчального призначення;

методи розв’язання задач підвищеної складності в АІС 1С: Підприємство.

До *практичних навичок* програміста належать: навички роботи з системами управління базами даних, з АІС 1С: Підприємство інформаційно-пошуковими системами тощо; навички роботи з конфігуратором та платформою АІС 1С: Підприємство; навички аналізу відомих методів побудови алгоритмів та визначення найоптимальніших з них для розв’язування конкретної задачі; навички тестування складених алгоритмів; навички роботи з середовищем програмування; навички техніки програмування та ін.

Завдання вивчення програмування в АІС 1С: Підприємство є теоретична і практична підготовка майбутніх фахівців з таких питань: вивчення теорії автоматизованої обробки інформації, опанування методикою проектування АІС; практичне використання для побудова баз даних та автоматизації розв’язання типових господарських задач у міському господарстві; формування в студентів бази знань, умінь і навичок, необхідних для кваліфікованого та ефективного використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-пізнавальній діяльності та повсякденному житті; розвиток в студентів умінь самостійно опановувати та раціонально використовувати АІС, наприклад, 1С: Підприємство, цілеспрямовано шукати й систематизувати інформацію, використовувати електронні засоби обміну даними; формування в студентів умінь застосовувати інформаційно-комунікаційні технології з метою ефективного розв’язання різноманітних завдань щодо отримання, обробки, збереження, подання інформації, які пов’язані з майбутньою професійною діяльністю в умовах інформаційного суспільства.

Знаннєва складова вивчення програмування в АІС 1С: Підприємство передбачає розуміння: базових понять автоматизованих інформаційних систем, складових частин інформаційної системи та їх призначення; визначення сфери людської діяльності, які пов’язані з інформатикою та ІТ для власного вибору майбутньої професії; наведення прикладів захисту інформаційних систем на різних рівнях; розвиток уявлення про загальні принципи роботи й сфери застосування систем бухгалтерського обліку; розуміння призначення мови програмування та її елементів; наведення прикладів типів даних в конфігурації 1С: Підприємства та пояснює їх призначення;

пояснення поняття об'єкта, класу як об'єктного типу даних, події та обробника подій; розгляд певних типів програмних проектів як подійно- та об'єктно-орієнтовані середовища; пояснення відмінностей між формальними і фактичними параметрами; пояснення поняття довідника, документу, словника, стеку, черги, хеш-таблиці, звіту та наводить їх приклади, як частин баз даних АІС ІС: Підприємство.

Навички програмування в ІС передбачають уміння розпізнавати, розрізняти та класифікувати різні структури даних, а саме: розпізнавання доцільності використання та особливості визначеної структури даних у заданих алгоритмах; знання основних етапів та методології розробки баз даних в АІС ІС: Підприємство, а також програмні інструменти підтримки цієї діяльності; освоєння основних принципів побудови моделі задачі (проекту); наведення прикладів автоматизованих інформаційних систем; пояснення схем розробки баз даних в АІС ІС: Підприємство, її принципи та складові; пояснення принципів інтеграції різних видів АІС; знання особливостей роботи з різними об'єктами баз даних АІС ІС: Підприємство.

Діяльнісна складова вивчення програмування в АІС ІС: Підприємство передбачає: організацію своєї діяльності з використанням програмних засобів для планування та структурування роботи, а також співпраці з членами соціуму; самостійне опанування нових технологій та засобів діяльності; використання можливостей середовища програмування АІС для створення та налагодження програм; розв'язання задач з використанням усіх базових алгоритмічних структур та їх комбінацій; використовує бібліотеки, а також підпрограми чи модулі, розроблені самостійно та іншими, у власних проектах; застосування методу функціональної декомпозиції задач; використання рекурсії для програмування обчислень за рекурентними формулами та обробки структур даних; знання методів створення довідників; знання і розуміння базових алгоритмів; пояснення структуру алгоритму та реалізує його засобами мови програмування; використання програми ІС: Підприємство для виконання фінансових розрахунків та програмування та розробку баз даних.

Ціннісна складова вивчення програмування в АІС ІС: Підприємство передбачає: усвідомлення ролі програмування та

моделювання для розв'язання навчальних та життєвих задач; оцінювання відповідності результатів виконання програми поставленій задачі; оцінювання доцільності застосування методів програмування для розв'язання конкретної задачі; дотримання правил написання читабельного коду та коментарів до нього, пояснює код іншим; перевіряє, висуває гіпотези, критикує, виявляє недоліки розроблених алгоритмів і програм; обґрунтування доцільності використання та особливості різних структур даних для розв'язання конкретних задач; оцінювання реалізації системи відповідно до вимог проекту; усвідомлення важливості коректної розробки довідників для ефективного подання інформації; визначення доцільності застосування документів та реєстрів в АІС ІС: Підприємство; усвідомлення значення баз даних у розв'язанні життєвих і наукових задач; усвідомлення переваг БД порівняно з іншими технологіями зберігання даних; аналізує предметну область, визначає головне і другорядне, оцінює структуру та результат.

В результаті програмування в автоматизованих інформаційних системах студент повинен знати: структуру інформаційної системи, інформаційного продукту, інформаційно-обчислювальної роботи та інформаційно-обчислювальної послуги; основні рівні управління корпоративних (інтегрованих) інформаційних систем; класифікацію організаційно-розпорядчих документів; призначення, структуру та основні функції довідників, документів, звітів, реєстрів, модулів; сучасні інформаційні технології, які складають ІТ-структуру сучасного високотехнологічного підприємства; модулі системи підтримки прийняття рішення; структуру об'єктів конфігуратора.

В результаті програмування в Автоматизованих інформаційних системах студент повинен визначати найбільш ефективні форми використання інформаційних систем та комп'ютерних технологій при вирішенні професійних завдань; відрізняти умови розробки, довідників, документів, звітів, реєстрів та ін.; опрацьовувати фінансову інформацію за допомогою стандартних інформаційних технологій; описувати базові інформаційні потоки, що циркулюють в економічній системі; визначати класифікацію, склад і призначення програмного забезпечення комп'ютера; здійснювати постановку конкретних завдань прийняття рішень; проектувати та створювати моделі предметної області: баз даних; користуватися

основними підходами до проектування автоматизованих інформаційних систем; володіти навичками візуалізації даних; застосовувати методи розробки та побудови схем баз даних; аналітичного обґрунтовувати варіантів рішень з використанням систем підтримки прийняття рішень; створювати елементи інформаційних систем на базі різних пакетів прикладних програм; використовувати пропрієтарне та вільно розповсюджене програмне забезпечення для створення, накопичення та обробки інформації; забезпечувати впорядкування інформації і доступ до неї за рахунок структуризації і використання відповідних систем пошуку; застосовувати інформаційні системи для роботи з інформацією у будь якій сфері, зокрема у економіці, при веденні обліків різного призначення, для створення довідкових систем тощо; ефективно використовувати інформаційні та технічні ресурси мереж.

Система 1С: Підприємство є універсальною системою автоматизації економічної і організаційної діяльності підприємства. Оскільки діяльність може бути різноманітною Система 1С:Підприємство має можливості пристосовуватися до особливостей конкретної сфери діяльності, в якій вона використовується. Для визначення такої здатності використовується термін конфігурування, тобто можливість налаштування системи на особливості конкретного підприємства та класу задач, що вирішуються.

Режим 1С: Підприємство є основним і слугує для роботи користувачької системи. В цьому режимі користувачі вносять дані, обробляють їх і отримують вихідні результати.

Режим конфігуратора використовується розробниками і адміністраторами баз даних. Саме цей режим і надає інструменти для модифікації існуючої чи створеної конфігурації.

Конфігурація з якою працюють програмісти називається «основною конфігурацією». Конфігурацію з якою працюють користувачі називають «Конфігурація бази даних».

Основну конфігурацію редагувати можна, конфігурацію бази даних редагувати не можна, можна лише здійснити редагування конфігурації бази даних на основі основної конфігурації.

Спосіб створення конфігурації. Для того щоб розпочати програмування в Системі 1С: Підприємство необхідно виконати такі дії:

1. В основному вікні програми натискаємо кнопку «Добавить» – Обираємо команду «Створити нову інформаційну базу»;

2. На наступному кроці необхідно поставити перемикач в нижній частині вікна при команді «Создание информационной базы без конфигурации для разработки новой конфигурации или загрузки выгруженной ранее информационной базы».

3. Обираємо шлях до папки куди будемо зберігати нашу конфігурацію. Задаємо їй назву.

Далі вже виконуємо входження в конфігуратор, обравши нашу новостворену базу.

Для збереження основної конфігурації користуються командою – Конфігурація – «зберегти конфігурацію», а для оновлення конфігурації бази даних необхідно виконати команду – «Конфігурація» - «Обновити конфігурацію».

При виконанні команди «Отладка» – «Начать отладку», система сама спочатку зберігає основну конфігурацію, а потім здійснює її порівняння з конфігурацією бази даних.

3. Інтерфейс середовища розробки конфігурації бази даних.

Інтерфейс середовища розробки конфігурації бази даних простий і досить зрозумілий, розроблений за принципами офісних програм і містить такі елементи:

1. Стрічка назви та кнопки керування вікном.

2. Текстова панель меню, що включає такі об'єкти: Файл (Новий, зберегти, відкрити, друк, попередній друк...); Правка (Повернення дій, вирізати, копіювати, змінити, пошук, глобальний пошук, вставити, очистити, властивості та ін.); Конфігурація (відкрити конфігурацію, зберегти, змінити, оновити, запустити, зберегти конфігурацію як файл, звіт по конфігурації та ін.); Отладка (Начать отладку, остановка по ошибке, подключений, замер производительности та ін.); Администрирование (Пользователи, активне пользователи, журнал регистрации, Выгрузить/Загрузить информационную базу, публикация на веб-сервере, тестирование и исправление, настройка журнала регистрации, параметры информационной базы); Сервис (1С:Предприятие, календарь, калькулятор, параметры, настройка); Окно (горизонтально разделенное окно, вертикально разделенное окно, служебные окна, окна та ін.); справка.

3. Панель інструментів;

4. Основна область, на ній розташовуються об'єкти конфігурації, а також будуть розташовуватися вікна для створення будь-яких об'єктів;

5. Стрічка стану

Об'єкти конфігурації

Дерево конфігурації – це основний інструмент з яким працює розробник і включає в себе практично всю інформацію про те з чого складається конфігурація.

Конфігурація являє собою опис, а саме – вона описує структуру даних які користувач буде використовувати в режимі ІС Підприємство. Крім цього конфігурація описує все можливі алгоритми обробки цих даних і містить інформацію про те як ці дані повинні будуть виглядати на екрані і на принтері.

Для того щоб систему ІС Підприємство можна було швидко і легко налаштовувати необхідні прикладні задачі весь опис який містить конфігурація складається із так званих логічних одиниць, що називаються об'єктами конфігурації.

Для створення будь якого об'єкту необхідно вибрати його в дереві конфігурації – «ПКМ» – команда «Добавить». В основній області вікна з'явиться вікно відповідного об'єкту, а з правої сторони панель властивостей (палітра властивостей) – це перелік всіх властивостей які можна задати об'єкту, а саме: його назву, коментар, тип даних, підбір даних, входження в модуль – написання процедур та ін.

Дерево Конфігурації:

1. Загальні

1) Підсистеми – це основний елемент для побудови інтерфейсу. Підсистеми дозволяють виділяти в конфігурації функціональні підсистеми на які логічно поділяється створене рішення. Кожен об'єкт конфігурації може бути включений в одну або в декілька підсистем в складі яких від буде відображатися. За допомогою підсистем, використовуючи видимість за ролями, можна надати користувачеві зручний і функціональний інтерфейс, що не містить зайвих інструментів.

2) Довідники – це прикладні об'єкти, що призначені для опису списків даних і на їх основі платформа виконує дію створення в базі

даних інформаційної структури в якій буде зберігатися список співробітників, товарів, клієнтів, постачальників, склади та ін.. Характерною особливістю довідників є те, що користувач в процесі роботи може самостійно додавати нові елементи в довідник.

3) Форма – слугує для візуалізації даних, що знаходяться в базі даних. Форма представляє ці дані в зручному для користувача вигляді і дозволяє описати алгоритми які будуть супроводжувати роботу користувача з даними, що представлені в формі.

4) Документи – це прикладний об'єкт, щ призначений для опису операції про виконану господарську діяльність чи про події, що відбувалися в житті організації взагалі. На основі документа платформа створює в базі даних інформаційну структуру в якій будуть зберігатися такі документи: «прихідна накладна», «накази про прийом на роботу», «платіжні доручення чи рахунки» та ін.. Характерною особливістю документу є те, що в процесі роботи користувач може створювати нові документи і обов'язково документ має бути проведений. Факт проведення документу означає, що подія яку він відображає повпливала на стан обліку. До тих пір поки документ не проведений стан обліку не змінний і документ не більше як чернетка. Як тільки документ буде проведено – зміни які будуть в ньому здійснені змінюють стан обліку. Це означає, що документ прив'язаний до певного моменту часу. Що дозволяє відображати в базі даних фактичну послідовність подій і відслідковувати правильність стану обліку.

5) Спільні модулі – за допомогою даного об'єкту користувач прописує процедури які будуть виконуватись за вказаним алгоритмом, наприклад можна описати процедуру підрахунку суму чи підрахунку вартості, процедуру обрахунку суми при змінні даних певних стовпцях. Початок процедури має назву процедура і кінець має назву кінець процедури. Опис кожного об'єкту повинен точно відповідати назвам і тим регістрам які є в об'єктах.

1. Журнали документів
2. Перерахунки
3. Звіти
4. План видів характеристик
5. План рахунків
6. План видів рахунків

7. Регістри накопичення
8. Регістри бухгалтерії
9. Регістри розрахунків та ін.

Регістри накопичення. Створення та редагування простого звіту. Розробка макетів.

В програмі 1С є декілька об'єктів конфігурації, які дозволяють створювати в БД структури призначені для накопичення інформації в зручному вигляді для майбутнього аналізу. Використання таких сховищ даних дозволяє накопичувати в них дані, які надаються різними документами (або іншими об'єктами БД) та легко створювати потрібні нам звіти, або використовувати ці дані в алгоритмах роботи конфігурації.

Об'єкт конфігурації реєстр накопичення призначений для опису структури накопичення даних. На основі даного об'єкту програма створює в базі даних таблиці в яких будуть накопичуватись дані, які надаються різними об'єктами БД. Ці дані будуть зберігатись в таблицях у вигляді окремих записів кожен з яких має однакову задану в конфігураторі структуру. На основі таблиці руху реєстра накопичення система розраховує таблицю підсумків реєстра, яка зберігає в БД «Підсумки» на момент часу останнього руху(актуальні підсумки).

Рух документа – записи в реєстрах, які створюються в процесі проведення документа і відображають зміни вироблені документом.

Об'єкт конфігурації «Звіт» призначений для опису алгоритмів за допомогою яких користувач зможе отримати необхідні йому вихідні дані.

Об'єкт конфігурації «Макет» призначений для зберігання різних форм представлення даних, різних даних, які можуть бути потрібні будь-яким об'єктам конфігурації або всьому прикладному рішенню в цілому. Макет може містити табличний або текстовий документ, виконавчі дані, HTML документ або Active Document, графічну або географічну схему, схему компоновки даних або макет оформлення схеми компонування даних. Макети можуть існувати як самі по собі (загальні макети), так і бути підлеглими будь-якому об'єкту конфігурації.

Одне з призначень макету підлеглого об'єкту конфігурації, який містить табличну частину і містить табличну частину чи

документ, це створення печатної форми цього об'єкту. Створення печатної форми полягає в конструюванні її складових частин – іменованих областей і з яких потім збирається готова друкована форма.

Об'єкт конфігурації «Регістр відомостей» призначений для опису структури зберігання даних в розрізі декількох вимірів. На основі даного об'єкту кожен рух реєстра відомостей встановлює нове значення ресурсу, в той час як реєстр накопичення змінює наявне значення ресурсу. Тому реєстр відомостей може зберігати будь-які дані. Ще однією особливістю даного реєстру – зберігати дані з прив'язкою до часу. Завдяки цьому реєстр відомостей може зберігати не тільки актуальні дані, але і історію їх зміни у часі. Такий реєстр називають періодичним реєстром відомостей.

Об'єкт конфігурації «Перерахунок» призначений для опису структури зберігання постійних наборів значень, які не змінюються в процесі роботи конфігурації. На основі даного об'єкту платформа створює в БД таблицю в якій може зберігатись набір декількох постійних значень. В реальності цьому об'єкту може відповідати, наприклад, перерахунок варіантів значення ціни(включно ПДВ, без ПДВ). Набір усіх можливих значень, які включають перерахунок задається при конфігурації системи і користувач не може змінювати їх, додавати чи видаляти. Із цього випливає важлива особливість перерахунку: значення перерахунку є обов'язковими для алгоритму роботи програми.

Документи «Прибуткова накладна» і «Надання послуг» створюватимуть рух в реєстрі залишків матеріалів і в реєстрі вартість матеріалів відображаючи зміни сумового обліку. Також важливим моментом є те, що реєстри накопичення можуть бути і реєстрами залишків і реєстрами оборотів.

Способи доступу до даних.

Система ІС Підприємство 8.2 і вище підтримує два способи доступу до даних, що зберігаються в БД: об'єктний для читання та записів і табличний.

Об'єктний спосіб доступу до даних реалізований за допомогою використання об'єктів вбудованої мови. Важливою особливістю об'єктного способу доступу до даних є те, що звертаючись до будь-якого об'єкту вбудованої мови ми звертаємось

до певної сукупності даних, що знаходяться в БД, як до єдиного цілого. Наприклад, об'єкт «Документ надання послуг» містить значення всіх реквізитів документу надання послуг та всіх його табличних частин. Об'єктна техніка забезпечує збереження цілісності об'єктів, кешування об'єктів, виклик відповідних обробників подій і тому подібне.

Табличний доступ до даних в АІС 1С: Підприємство реалізований за допомогою запитів до БД, які складаються на мові запитів. У цій техніці розробник отримує можливість оперувати окремими полями таблиці БД в яких зберігаються ті чи інші дані.

Таблична техніка призначена для отримання інформації з БД за декількома умовами: Відбір. Групування. Сортування. Об'єднання декількох вибірок. Розрахунок підсумків.

Таблична техніка оптимізована для обробки великих обсягів інформації розташованої в БД і отримання даних, що відповідають заданим критеріям.

Запит – спеціальний об'єкт конфігурації, що дозволяє отримувати інформацію, яка зберігається в полях БД у вигляді вибірки сформованої за заданими правилами. Вихідну інформацію запит отримує з набору таблиць. Ці таблиці являють розробнику дані реальних таблиць БД в зручному для аналізу вигляду. Всі таблиці якими оперує мова запитів і можна розділити на дві групи: реальні та віртуальні таблиці.

Реальні таблиці – таблиці, що зберіг в БД. Наприклад, таблиця «Довідник-Клієнти» відповідає довіднику «Клієнти» або таблиця «Регістр накопичення» відповідає «Регістру накопичення».

Віртуальні таблиці формуються в основному з даних декількох таблиць БД. Наприклад віртуальною є таблиця: «Регістр Накопичення. Залишки Матеріалів. Залишки Оборотів», яка формується з декількох таблиць реєстра накопичення.

Іноді віртуальні таблиці можуть формуватись з однієї реальної таблиці.

Однак загальним для всіх таблиць є те, що їм можна задати ряд параметрів, що визначають, які дані будуть включені в ці віртуальні таблиці і Набір таких параметрів може бути різним для різних віртуальних таблиць і визначається даними, що зберігаються в вихідних таблицях БД.

Реальні таблиці поділяються на об'єктні (з посиланням) і необ'єктні (без посилання). В об'єктних – довідкових таблицях, представлена інформація на посилання з типами даних (довідники, документи, плани видів характеристики), а не в об'єктних – всіх інших типів даних.

Відмінною особливістю довідкових таблиць (об'єктних) є те що вони включають поле посилання, що містить посилання на поточний запис, крім того для таких таблиць можливе отримання призначеного для користувача представленого об'єкту. Поля таких таблиць можуть містити вкладені таблиці.

Мова запитів – це алгоритм, за яким дані будуть обрані з вихідних таблиць. Текст запиту може складатись з таких частин: опис запиту, об'єднання запитів, впорядкування результатів і автовпорядкування.

Обов'язковою частиною запиту є тільки перша – опис запиту, всі інші присутні в разі потреби.

Опис запиту визначає джерела даних, поля вибірки, групування та інше.

Об'єднання запитів визначає як будуть об'єднані результати при виконанні декількох запитів.

Впорядкування результатів визначає умови впорядкування рядків результату запиту.

Автовпорядкування дозволяє включити режим автоматичного впорядкування рядків результату запиту.

Опис підсумків визначає, які підсумки необхідно розрахувати в запиті і яким чином групувати результати.

Слід зауважити, що в разі коли мова запитів використовується для опису джерел даних в системі компонування даних, секція опису підсумків мови запитів не використовується. Це пов'язане з тим, що система компонування даних самостійно розраховує підсумки на підставі тих налаштувань, які зроблені розробником або користувачем.

Система компоновки даних призначена для створення довільних звітів в системі ІС Підприємство і складається з декількох основних частин (набори даних і методи роботи з ними). Розробник створює схему компоновки даних в якій описує текст запиту, набори даних, зв'язки між ними, доступні поля, параметри отримання даних і

задає початкові налаштування компонування – структуру звіту, макет оформлення даних.

Програмування в 1С: Підприємство для організації роботи проведення обліку – це складний, тривалий процес, але результат задовольнить будь якого клієнта організації. Адже за допомогою розробленої бази даних організація не тільки буде отримувати кращі і пришивджені обрахунки, а й здійснювати ефективне керування усієї структурою організації.

Список використаних джерел та літератури:

1. Радченко М.Г. 1С: Предприятие. Примеры и типовые примеры. Електронне джерело. Режим доступу-
<http://booktech.ru/books/sapr-i-drugie/11052-1spreadpriyatie-8-3-prakticheskoe-posobie-razrabotchika-2013-m-g-radchenko.html>.

Н. Ю. Процюк,
старший викладач
(м. Хмельницький)

МЕДІАОСВІТНІЙ ПІДХІД ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Медіаграмотність визнана однією з ключових навичок XXI століття надзвичайно великою кількістю інституцій. Тому розроблення і прийняття Концепції впровадження медіаосвіти в Україні з 20 травня 2010 року – важлива складова на шляху модернізації освіти, яка сприятиме побудові в країні інформаційного суспільства. А в умовах Нової української школи просування та впровадження медіаосвіти в навчальний процес є гостронеобхідною вимогою сучасної освіти. Основне завдання медіаосвіти – забезпечення всебічного підготування дітей і молоді до життя в інформаційному суспільстві. Медіакомпетентність стає для сучасного вчителя інструментом, за допомогою якого він формує в учнів/учениць найважливіші людські якості, необхідні для життя в суспільстві.

Учням подобається мати справу з новими технологіями, проте не всі з них володіють достатніми навичками, щоб об'єктивно оцінювати істинний сенс одержуваної інформації, тому діти більш схильні до маніпуляцій свідомістю та сліпого наслідування привабливих образів. З огляду на це, в сучасній системі освіти пріоритетним є використання інформаційно-комунікаційних технологій та медіапедагогіки для формування умінь орієнтації учнів в інформаційному полі, розвитку медіаімунітету особистості.

Майбутнє суспільство все більше спиратиметься на інформаційно-комунікаційні технології: web-технології, хмарні обчислення і big data, смартфони та інтернет «розумних речей», штучні інтелекти та інші гаджети. Можна погодитись зі словами Л. Найдьонової: «Щоб дитина грамотно споживала медіа, треба поставити її в позицію творця» [3]. Для сучасних дітей та молоді медіа технології мають набагато більший вплив, ніж прості засоби пізнання навколишнього світу. На думку фахівців ЮНЕСКО, медіаосвіта – частина основних прав кожного громадянина будь-якої країни світу на свободу самовираження і права на інформацію як інструмент підтримки демократії.

Критичне мислення, є одним із ключових навичок XXI сторіччя. Плануючи працювати в сфері високих технологій сучасний учень має орієнтуватися в потоці інформації, яку він отримує кожного дня з різноманітних джерел. Тому навчання основ критичного мислення є важливим навиком для роботи у будь-якій сфері людського життя.

Медіаобізнаність – рівень медіакультури, який передбачає засвоєння особистістю системи знань про засоби масової комунікації, їх історію та особливості функціонування, користь і шкоду для людини, уміння убезпечити себе від негативних інформаційних впливів і вільно орієнтуватись у світі інформаційно-комунікаційних технологій. [2]

Медіаграмотність – вміння отримувати доступ до медіа, аналізувати контент, оцінювати медіаповідомлення, а також створювати контент для самовираження та спілкування.

Медіаграмотність допомагає людині активно використовувати можливості інформаційного поля телебачення, радіо, відео, кінематографа, преси, Інтернету, допомагає їй краще зрозуміти мову

засобів соціальної комунікації. Саме медіаосвітні технології, котрі виокремилися в окрему частину педагогіки – медіадидактику, яка розробляє теорію медіаосвіти й навчання, науково обґрунтовує зміст медіаосвіти, вивчає закономірності, принципи, методи й організаційні форми навчання із залученням медіапродуктів та опертям на мас-медіа, – втілюють принципи гуманізації освіти, сприяють підвищенню інтелектуального, культурного, духовного, морального рівня майбутнього фахівця. [1, с.40]

Медіаосвіта (англ. media education від лат. media – засоби) – напрям у педагогіці, спрямований на вивчення закономірностей масової комунікації (преси, телебачення, радіо, кіно, відео і т.ін.).

Медіаосвіта проголошена ЮНЕСКО одним із пріоритетних напрямів у педагогіці XXI століття. Цей напрям освіти нині став предметом прискіпливої уваги не тільки педагогів, а й фахівців сфери філософії освіти, журналістики, засобів масової інформації, оскільки розглядається в сучасному світі як процес розвитку особистості за допомогою і на матеріалі засобів масової комунікації (медіа) з метою формування культури спілкування з медіа, творчих, комунікативних здатностей, критичного мислення, умінь повноцінного сприйняття, інтерпретації, аналізу та оцінювання медіатекстів, навчання різних форм самовираження за допомогою медіатехніки.

Основні завдання медіаосвіти:

- підготувати нове покоління до життя в сучасних інформаційних умовах, до сприйняття різноманітної інформації;

- навчити людину пручатись наслідкам її впливу на психіку, оволодівати засобами спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів [4, с. 14].

Медіаосвіта як процес розвитку й саморозвитку особистості на матеріалах та за допомогою засобів масової комунікації покликана формувати:

- культуру комунікації,
- уміння усвідомлено сприймати, критично осмислювати,
- інтерпретувати медіатексти з метою 5 розширення загальних, соціокультурних та професійно значущих знань, комунікативних та творчих здібностей сучасного учня.

Сучасна освіта немислима без використання засобів масової комунікації й інформаційних технологій.

Засоби масової комунікації виконують безліч функцій:
інформаційну, виховну, просвітницьку, розважальну та ін.

Власне кажучи, сучасні ЗМК стали системою неформальної освіти й просвіти різних шарів населення.

Отже, медіаосвіта як процес розвитку й саморозвитку особистості на матеріалах та за допомогою засобів масової комунікації покликана формувати культуру комунікації, уміння усвідомлено сприймати, критично осмислювати, інтерпретувати медіатексти з метою розширення загальних, соціокультурних та професійно значущих знань, комунікативних та творчих здібностей сучасного учня/студента.

Саме медіаосвіта має давати учням/студентам:

- необхідні знання про інформаційне середовище,
- формувати медіакультуру і новий інформаційний світогляд, заснований на розумінні визначальної ролі інформації в житті людини,
- навчати нове покоління «читати» аудіовізуальний текст як друкований,
- знайомити з закономірностями й особливостями різних засобів масової інформації, тобто допомогти учням стати медіаграмотними і медіакомпетентними.

Для того щоб забезпечити свідоме споживання медіапродукції на основі ефективного орієнтування в медіа просторі та осмислення власних медіапотреб, забезпечення всебічної підготовки учнів до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формування у них медіаобізнаності, медіаграмотності і медіакомпетентності відповідно до їхніх вікових та індивідуальних особливостей потрібно вводити в навчальний процес елементи курсу «Медіаосвіта», а також підвищувати педагогічну майстерність вчителів під час курсів підвищення кваліфікації та самоосвіти.

Зокрема, вчителям варто використовувати на своїх заняттях з іноземної мови різні вправи та техніки, які допоможуть:

- визначати фейки і пропаганду,
- відрізняти факти й судження,
- аналізували медіапродукцію, що включає елементи ідеологізації, стереотипів та натуралізації,

- дізнавалися як успішно донести повідомлення до суспільства.

Підґрунтям інформаційної підготовки учнів-користувачів традиційних та нетрадиційних ЗМІ є їх читацька культура, вміння грамотно формувати свої потреби в інформації, ефективно вести її пошук. Школа та ВУЗи повинні мати освітні ресурси для створення таких педагогічних ситуацій, в яких учень/студент може самостійно вибудовувати алгоритми роботи з інформацією. Важливою складовою цього освітнього ресурсу являється шкільна бібліотека нової якості – медіатека

Медіатека або медіацентр – це інтегроване інформаційно-педагогічне середовище, де можливими стають нові форми організації освітньої і пізнавальної діяльності навчального закладу. Простіше кажучи, медіатека – це фонд як традиційних (книг), так і нетрадиційних носіїв інформації (слайдів, презентацій, аудіозаписів, відеоматеріалів, CD-, DVD-дисків), а також зібрані технічні засоби для їх використання: аудіо- та відео- магнітофони; CD-плеєри; навушники, колонки; комп'ютери з периферією (принтером, сканером і т. п.). Створення медіатеки – справа не одного року. Крім того вона вимагає певних матеріальних затрат, творчості та зусиль всього педколективу школи [6].

Метод Шерлока Хомса. Вчителям іноземної мови варто опрацювали метод Шерлока Холмса (пропонується текст/абзац та декілька суджень до нього, завдання полягає в пошуку та перевірці інформації на достовірність), який вчить учнів:

- досліджувати,
- аналізувати,
- спілкуватися англійською мовою,
- робити відкриття та висновки,
- мотивує їх до навчання.

Сугестивне відкриття (Guided discovery)

Ключовий постулат такого методу – що учні краще засвоюють матеріал, коли відкривають для себе щось нове (елементи мови) самостійно, а не коли матеріал викладений вчителем. Техніка, зокрема, може бути такою: вчитель/-ка дає учням приклад цільової мови (скажімо, текст або аудіозапис із повторюваними лексичними зворотами на позначення однієї функції та інформації, яка може

містити неправдиві факти), та просить учнів знайти послідовність (закономірність) та сформулювати вірні факти/судження. Цей метод часто комбінують із PPP, TBL та методом функцій.

Content-based learning (навчання, що базується на змісті).

Граматична, лексична та функціональна частини мови, а також вміння з використання є однаково важливими. Ключовим принципом є мотивація учнівства до навчання через використання матеріалів, зміст (тема) яких відповідає інтересам учнів/-иць та допомагає їм дізнатися щось нове та навчитися розпізнавати правду/неправду. Цей метод використовують варто використовувати у школах – адже іноземні підручники здебільшого побудовані саме на ньому [7].

Пророцтва. Учитель готує уривок з телепрограми, вистави чи фільму, з якого досить швидко можна зрозуміти, як далі будуть розвиватися події. Роздає учням таблички або малює таблицю на дошці, при цьому вчитель говорить, що покаже початок уривка і треба придумати, як будуть розвиватися події, а потім потрібно заповнити табличку, вміст якої має відповідати змісту матеріалу та завданням. Учні в парах самостійно обговорюють побачене і заповнюють табличку. Учитель обговорює з дітьми їх очікування та сподівання, потім показує залишок уривку відеофільму. Учні обговорюють у парах, що вони побачили, почули і порівнюють з тим, що вони очікували побачити. Вчитель з класом обговорює, чи виправдалися їх очікування тощо.

Онлайн-бібліотеки. Також варто постійно використовувати сучасні освітні інтернет-джерела для поглибленого та цікавого вивчення англійської мови з елементами основ медійної грамотності. Наприклад, Google запустила безкоштовну дитячу онлайн-бібліотеку для вивчення сучасної англійської мови, на основі якої можна вивчати основ

медіаосвіти

–
https://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/google_zapustila_bez_koshtovnu_dityachu_onlaynbiblioteku_dlya_vivchennya_angliyskoi.

Компанія Google представила додаток Rivet. Це безкоштовна дитяча онлайн-бібліотека для вивчення мови. Додаток доступний для iOS і Android. У цифровій бібліотеці наразі міститься понад 3500 книг, які відсортовані за рівнем складності та за категоріями. В процесі читання книги можна прослухати будь-яку частину тексту або відтворити кожне слово окремо.

Звісно, не ефективно використовувати один метод увесь час – варто комбінувати різні підходи навчання, створюючи власний стиль викладання (в англomовній літературі часто використовують термін «eclectic approach» на позначення суб'єктивних комбінацій різних методів), підлаштовуючись під цілі, особливості, завдання та потреби учнівства.

Висновки. Медіаосвіта в умовах інноваційного освітнього середовища загальноосвітнього закладу передбачає формування мовної особистості учнів з урахуванням дидактичного потенціалу інтерактивного проекту, мультимедійного ракурсу освітнього середовища, а також полікультурного чинника сучасності, що актуалізує лінгво-культурологічний аналіз мовної одиниці в тісному взаємозв'язку з культурним контекстом.

Список використаних джерел та літератури:

1. Баришполець О.Т. Український словник медіа культури / О.Т. Баришполець; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та педагогічної психології. – К.: Міленіум, 2014. – С. 40.
2. Бойко С.Т. Медіаграмотність як основа інформаційно-психологічної безпеки особистості в сучасних умовах / С.Т. Бойко // Український психологопедагогічний науковий збірник. – 2015. – № 6. – С.18-24.
3. Медіакультура особистості; соціально-психологічний підхід: навчально-методичний збірник / О. Т. Баришполець, Л.А. Найдюнова, Г. В. Мироненко, О. Є. Голубєва, В. В. Різун та ін.; За ред. Л. А. Найдюнової, О. Т. Баришпольця. – К.: Міленіум, 2009. – 440 с.
4. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О.В. Волошенюк; за науковою редакцією В.В. Різуна. – К.: Центр вільної преси, 2012. – 352 с.
5. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід / За ред. Л.А. Найдюнової, О.Т. Баришпольця. – К. Міленіум, 2009. – 440 с.
6. Онкович Г.В. Медіаосвіта (Загальний курс): програма навчального курсу для студентів вищих навчальних закладів. – К.: ІВО НАПН України, 2010. – 24 с.

7. Основні принципи медіа-освіти в Україні. Режим доступу: <http://www.wikipedia.com.ua> 4. Шарко В.Д. Медіакомпетентність як складова методичної підготовки вчителя та її діагностування. Режим доступу: http://ite.kspu.edu/webfm_send/34

8. Стаття «Медіаосвіта як процес розвитку й саморозвитку особистості сучасного школяра» http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/43755/

9. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vpro_vadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/

10. Шейбе С. Медіаграмотність. Критичне мислення у мультимедійному світі / С. Шейбе, Ф. Рогоу / Перекл. з англ. С. Дьома; за загал. ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк. – К.: Центр вільної преси, Академія української преси, 2014. – 319 с.

11. Шарко В.Д. Медіакомпетентність як компонент методичної підготовки вчителя та підходи до її діагностування / В.Д. Шарко // Інформаційні технології в освіті. – 2012. – №13. – С. 84-90.

Л. О. Савчук,
кандидат педагогічних наук, доцент
(м. Хмельницький)

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ АДАПТАЦІЇ ДО НОВАЦІЙ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Важливе значення у формуванні особистості має адаптація до новаций інформаційного середовища. Інформаційне суспільство потребує компетентних особистостей, здатних швидко шукати і знаходити шляхи нестандартного вирішення проблем, вміють пристосуватись до постійно змінних життєвих ситуацій.

Головною ознакою професійної підготовки майбутнього фахівця в умовах новаций інформаційного середовища є його готовність до практичної діяльності. Виконання соціального

замовлення формування всебічно розвиненої особистості, здатної творчо освоювати навколишню дійсність, активно входити в суспільне життя, сприймаючи його норми та цінності, потребує постійного пошуку нових методів, організаційних форм, технологій діяльності. У цій ситуації суттєво зростає роль знань, які можуть стати теоретичною базою для інновацій.

Характер формування та становлення особистості сьогодні вимагає застосування новацій інформаційного освітнього середовища. Інноваційні підходи у навчально-виховному процесі сучасних освітніх закладів досліджували науковці Л. Даниленко, Т. Сорочан. Зокрема, учені Е. Роджерс, Н. Лапін, В. Сазонов важливою умовою для ефективної реалізації освітніх новацій визначають здатність навчального закладу до створення інноваційного середовища. Так, Грищенко І.М. зазначив, що одним із засобів побудови соціальної держави є забезпечення розвитку вищої освіти на інноваційних засадах [1, с. 29].

Якщо раніше інноваційна діяльність обмежувалася використанням рекомендацій та чітким виконанням законів України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», «Про інноваційну діяльність», то сьогодні вона набуває дослідницько-пошукового характеру: педагог обирає авторські програми, створює силабуси, використовує нові прийоми і способи інновацій в освітній сфері, моделює, здійснює наукові обґрунтування.

Інноваційні тенденції у формуванні особистості пов'язані з інтенсивним розвитком засобів комунікації та інформаційних технологій; широким упровадженням нових форм і методів організації навчального процесу, застосуванням он-лайн навчання, Digital-технологій. В залежності від ефективної організації комунікації формуються погляд на розвиток особистості в навчальному закладі та інноваційних процесів у його межах.

Сформована особистість – це багатогранна особистість, що здатна сприймати ринкові нововведення, вільно оперувати основними науковими інформаційними поняттями, адаптуватися до життєвих змін та бути затребуваною на новому ринку праці, спроможна до безперервного процесу пізнання [2, с. 56].

Соціальна ізоляція похитнула традиційні педагогічні інструменти формування особистості, включила механізм оновлення особистості та суспільних відносин. Практика сьогодення доводить, що суспільству потрібні фахівці з технологізованими знаннями, гнучкістю і критичністю мислення, творчою ініціативою, високим адаптаційним потенціалом; моральністю, особистісною відповідальністю, внутрішньою самодисциплінованістю, налаштованістю на максимальний результат, готовністю до конструктивної взаємодії; з високим рівнем інформаційної культури, духовної зрілості, усвідомленої відповідальності за долю своєї країни та людства. Таким чином, процес підготовки майбутнього фахівця, як частина системи освіти в суспільстві потребує нагальних змін та новацій.

Список використаних джерел та літератури:

1. Грищенко І.М. Економічні аспекти проблем розвитку вищої освіти в Україні. Монографія / за ред. чл. кор. НАПНУ І.М. Грищенка. – Хмельницький: ХНУ, 2010. – 478 с.
2. Савчук Л.О. Вплив комп'ютерних технологій на формування та розвиток особистості: психолого-педагогічні аспекти. Українська мова і нація : зб. наук. пр. / гол. ред. Л. Г. Білий. – Хмельницький : Вид-во Хмельниц. ін-ту МАУП, 2018. – Вип. 10. – 96 с
3. Федулова Л.І., М.П. Данько, С.В.Захарін. Соціогуманітарний аспект інноваційно-технологічного розвитку економіки України. Монографія / Л.І. Федулова, М.П. Данько, С.В. Захарін та ін. – К.: Ін-т екон.прогнозув., 2007. – 472 с.

М. А. Сомик,
студентка

Науковий керівник: С. І. Никитюк,
старший викладач
(м. Кам'янець-Подільський)

ГРА ЯК МЕТОД ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗНАЬ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У 5-7 КЛАСАХ

Сутність інтерактивного навчання полягає у тому, що навчальний процес, відбуваючись за постійної активної взаємодії всіх учнів, базується на співпраці, взаємонавчанні рівноправних та рівнозначних суб'єктів навчання. Ефективною формою такого навчання є ігрові технології. Моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблем на основі аналізу тощо – все це передбачає підготовку учнів до самостійного життя, сприяє формуванню атмосфери співробітництва, взаємодії.

З давніх-давен в Україні будь-які зібрання дітей супроводжувалися ігровою діяльністю. Змагалися у стрільбі з луків, метанні сніжок, катанні на санчатах, лижах, ковзанах. Через гру дитині надавалася змога заявити оточенню про свій позитивний потенціал. Саме у грі активізували рухливість, розвивали процеси мислення, викликали в дитини позитивні емоції.

Групові ігрові форми роботи охоплюють колективно-масове тренування в парах без змін або зі зміною партнерів (наприклад, прийоми «шеренги», «натовп») та в малих групах від трьох до п'яти учасників (самостійне синхронне виконання вправ учнями у двійках, трійках і т.п.), хорове реп лікування в режимі група – група, група – один учень, один учень – група. Такі форми роботи учнів є перспективними для навчання спілкування. Вони не тільки збільшують активний час діяльності учнів, але й знижують стан тривожності, допомагають подолати страх зробити помилку, формують в учнів почуття колективізму.

На уроці іноземної мови мотивація, тобто заохочення учнів самовираження, забезпечується рядом факторів. По-перше, матеріал, що використовується на уроці, повинен бути цікавим, відповідати

смакам та уподобанням учнів. Це може бути не тільки цікавий текст, але й сучасна пісня, поезія, гумор. По-друге, прийоми роботи з навчальним матеріалом повинні приваблювати учнів. Цьому сприяють групові форми роботи, де учень відчуває себе суб'єктом спілкування, навчальні ігри (ігри-конкурси, змагання, ігри на здогадку, рольові ігри, буквені ігри, рухливі ігри тощо), що ставлять учнів у життєву ситуацію, проблемні завдання до вправ сприяють інтелектуальному розвитку учнів, їхньому самовираженню. По-третє, учень повинен усвідомлювати рівень своєї успішності у вивченні іноземної мови, бо це викликає задоволення собою, відчуття прогресу в учінні. Успішність учіння досягається доступними та посильними навчальними завданнями, її оцінки з боку вчителя та учнів. Щоб завдання було посильним, учень повинен мати можливість скористатися зразком виконання дії, необхідними опорами, ключами для самокорекції, що може забезпечуватись використанням різноманітних допоміжних засобів навчання, як нетехнічних, так і технічних. Оцінку успішності учня не слід ототожнювати виключно з балом. Учителю має широко використовувати заохочувальні репліки оцінного характеру.

Ігрові технології формують вміння та навички, а також дозволяють виконати такі методичні функції групової навчальної діяльності: мотиваційну, навчальну, розвивальну, виховну, організаційну [1].

Так, можна зробити висновок, що гра – це організоване заняття, яке вимагає напруження емоціональних та розумових сил. Гра завжди вимагає прийняття рішень – як правильно зробити, що сказати, як виграти. Бажання вирішити ці питання загострює мислячу діяльність тих, хто грається. Для дітей гра, ценасамперед цікаве заняття. Цим вона і привертає увагу вчителів, у тому числі і англійської мови. У грі всі мають рівні права. Вона під силу навіть слабким учням. Більш того, слабкий у мовній підготовці учень може стати першим у грі: винахідливість та кмітливість тут стають іноді більш важливими, ніж знання предмета. Почуття рівності, атмосфера зацікавленості і радості, почуття можливості виконання завдання – все це дає можливість дітям подолати сором'язливість, яка заважає вільно використовувати в мові слова іноземної мови, і дуже добре впливає на навчальний процес. Непомітно запам'ятовується мовний

матеріал, а разом з цим виникає почуття вдовolenня – «виходить, я вже можу говорити на рівні з усіма». З точки зору організації словесного матеріалу гра ніщо інше, як мовна вправа. Гра сприяє виконанню важливих методичних задач:

- створення психологічної підготовки дітей до мовного спілкування;
- забезпечення природної необхідності багаторазового повторення ними мовного матеріалу;
- тренуванню учнів при виборі потрібного мовного варіанту, що є підготовкою до ситуативної мови взагалі [1].

Гра має два види завдання під час уроку іноземної мови:

1. Дидактичні (повинні приковувати нестійку увагу дітей до матеріалу уроку, давати нові знання, змусити їх напружено мислити);
2. Виховні (вимагають від дітей уяви, вміння швидко знаходити правильне рішення) [2].

Отже, гра – унікальний феномен загальнолюдської культури, її джерело і вершина. У жодних видах діяльності людина не демонструє такого самозабуття, оголення своїх психофізіологічних, інтелектуальних здібностей, як у грі. Гра – регулятор усіх життєвих позицій дитини. Таким чином, гру можна визначити як засіб формування пізнавальної активності учнів і розвитку їхніх комунікативних умінь.

Список використаних джерел та літератури:

1. Ігрова діяльність на уроках англійської мови.
URL:https://pedagogics/2c0b65635a3ac69a4c53a89521216d36_0.html
2. Навчальні ігри як метод підвищення ефективності навчання англійської мови на початковому етапі.
URK:<https://www.bestreferat.ru/referat-198944.html>.

К. О. Стратейчук,
студентка

Науковий керівник: С. І. Никитюк,
старший викладач
(м. Кам'янець-Подільський)

ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ MOODLE ДЛЯ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У XXI столітті англійська мова є однією з передових мов світу. Її вивчення є обов'язковим у всіх навчальних закладах України. Щороку з'являються нові цікавіші та продуктивніші методи вивчення англійської мови. З розвитком технологій все більш популярним стає дистанційне навчання. Така форма активно працює вже декілька років у приватних школах України, які спеціалізуються суто на вивченні англійської мови. У державних школах, зокрема середній та старшій, все більш поширеним стає навчання за допомогою інформаційних технологій, а саме системи MOODLE. Ця система є однією із найпростіших у використанні як для учня, так і для викладача. Коли вчитель створює курс, він обирає чи буде він цілісний, чи поділений на розділи [1].

Кожен розділ має свою тему, та може містити:

– лекційний матеріал, який викладений чітко та лаконічно, без зайвої інформації. В кінці кожного матеріалу є перелік запитань для перевірки знань. Якщо учень дав відповідь на ті запитання правильно – він може переходити до наступної теми, якщо ж ні – то вимушений проходити матеріал спочатку. У лекціях зазвичай вчителі подають новий вакабуляр, текст, де активно вживається дана лексика та пояснення теми. Вправи на закріплення різної складності також прописуються у кінці матеріалу: передабо після запитань для самоперевірки [3];

– аудіокниги: досить вагомим аспектом у вивченні іноземної мови є слухання та здатність сприймати на слух мову. Англійська мова є дуже милозвучною з плавним переходом від слова до слова, тому можливість завантаження та використання аудіокниг важливе

для розвитку навичок сприймання на слух мови (developing listening skills). Одне з найважливіших завдань вчителя – підібрати матеріал з чіткою, а головне правильною вимовою, оскільки, неправильно вимовлені слова можуть назавжди відкластися у свідомості учнів, що призведе до неправильної вимови та говоріння з акцентом;

– аналоги друкованих книг та посібників: не у всіх учнів є можливість купити деякі книги, які є вкрай необхідними для продуктивного вивчення англійської мови. Наприклад, британське видання підручників Outcomes є одним із найефективніших для учнів. Багато вчителів дають додаткові домашні завдання по цьому підручнику, але не всі хочуть купувати книгу на один – два роки, тому вчитель може завантажити електронний варіант, який допоможе учням у навчанні та виконанні поставлених задач з можливістю роздрукувати частково матеріал, якщо це буде необхідно для виконання роботи на уроці в класі;

– аналоги друкованих словників: за допомогою цих словників учні з легкістю зможуть перекласти невідоме для них слово, зекономивши при цьому час;

– глосарій: дуже часто в підручниках та книгах з іноземної мови зустрічаються невідомі терміни та фрази, які учням є незрозумілі, або зрозумілі частково, і тому за допомогою глосарію вони зможуть знайти певне пояснення чи визначення, яке їх цікавить;

– відеоматеріал: робота з текстом є ефективною та має свої плюси, аледя засвоєння матеріалу інколи цього замало. Ми живемо у XXI столітті, де сучасне покоління – це покоління технологій та різних гаджетів. Для них все, що пов'язано з технікою є близьке, тому навчання в електронному форматі є продуктивнішим та цікавішим. Перегляд відео поєднує в собі розвиток таких навичок як слухання та читання (перегляд субтитрів). Візуалізація є одним із найпоширеніших та найефективніших методів навчання, оскільки учні не лише слухають, а ще й бачать, що відбувається в процесі мовлення;

– таблиці: ще один із видів візуалізації, який допомагає учням упорядкувати у їхній пам'яті всю інформацію – таблиці. Після опитування учнів стало відомо, що правильні та неправильні форми дієслів краще всього запам'ятовується у вигляді таблиць.

– можливість надсилання файлів вчителю: зворотній зв'язок учнів дуже важливий. Не завжди учень може бути присутнім на уроці і цьому є багаторізних причин. За допомогою MOODLE учень може надіслати свій твір, зроблені вправи та й іншу домашню роботу вчителю в он-лайн режимі.

– тести: це, мабуть, одна з найважливіших форм оцінювання в цій платформі. Учні мають можливість проходити тести і таким чином закріплювати засвоєний матеріал. Після завершення тесту учні можуть переглянути неправильні відповіді та перескласти повторно тест при необхідності [2].

Інформаційна система MOODLE на даний момент використовується у більшості вищих навчальних закладах країни та починає впроваджуватися у середній та старшій школі. За допомогою цієї системи вивчення англійської мови стає доступним, простим та систематичним. Виконуючи поставлені завдання та вивчаючи слова, учні зможуть підвищити рівень знань та вдосконалити свої уміння та навички. Вчитель здійснює контрольну, допоміжну та мотивуючу роль у дистанційному навчанні. Завдяки цим аспектам MOODLE став одним із передових систем, які допомагають у вивченні іноземної мови.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бахмат Л.В., Бабакіна О.О. Використання платформи Moodle для вивчення англійської мови. URL: <http://www.nbu.gov.ua/node/2116>.
2. Долинський Є.В. Можливості використання навчального середовища при вивченні іноземних мов та перекладу. URL: <http://www.nbu.gov.ua/node/2116>.
3. Пасічник О.В. Дистанційна форма уроку. URL: <http://www.nbu.gov.ua/node/2116>.

Л. В. Шевченко,
аспірантка
(м. Хмельницький)

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ВИКЛАДАЧА

Розглянуто теоретичні підходи до проблем оцінки комунікативної поведінки викладача, виявлення схильності до спілкування та формування комунікативної культури. Визначено, що у комунікативній поведінці викладача важливою є не тільки інформаційна частина, але і атмосфера і форма спілкування його з тими, хто навчається. Виявлено, що комунікативні вміння не обмежуються лише мовленнєвими вміннями, а комунікативне спілкування це обоюдний процес, який виключає авторитарність. Зроблено висновок, що особистість і система цінностей викладача створюють комунікативну культуру як викладача, так і студента, яка формується з досвідом людського спілкування на різних рівнях.

Ключові слова: педагогічна інновація, комунікативна поведінка, схильність до спілкування, комунікативна культура.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку теорії педагогіки потребує приділити увагу застосуванню інноваційних підходів до комунікативної поведінки викладача вищої школи. Педагогічна інновація це педагогічне нововведення, цілеспрямоване прогресивна зміна, що вносить в освітнє середовище стабільні новітні елементи, що покращують характеристики окремих частин, компонентів і самої освітньої системи в цілому. Нові інноваційні методи у формуванні та розвитку комунікативної поведінки викладача необхідно розглянути через оцінку комунікативної поведінки, виявлення схильності до спілкування і, зрештою, через формування комунікативної культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значну увагу дослідженням проблем оцінки комунікативної поведінки викладача, виявлення схильності до спілкування та формування комунікативної культури приділяли такі вчені, як І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривonos, Н. П. Ковальчук, В. А. Кан-Калик, А. С. Макаренко, О. О. Грейліх, В. Панченко, І. М. Юсупов, Л. М. Голіченко. Науковці

визначають різні підходи до вирішення проблеми розвитку комунікативної поведінки викладача. Разом з тим багато аспектів даної наукової проблеми залишається недостатньо розкритими та обґрунтованими. Тому потребують подальшого дослідження виявлення нових інноваційних підходів до сучасних тенденцій комунікацій у вищій школі.

Мета статті розглянути та узагальнити теоретичні основи оцінки комунікативної поведінки викладача, виявлення схильності до спілкування та формування комунікативної культури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійно-педагогічна комунікація ставить специфічні вимоги до якостей особистості викладача, найважливішою серед яких є комунікативність як необхідна передумова успішної й активної роботи з педагогічною інформацією — інформацією, спрямованою на навчання і виховання студентів. Комунікативність це сукупність істотних, відносно стійких властивостей особистості, що сприяють успішному прийому, розумінню, засвоєнню, використанню й передаванню інформації. Якщо мова іде про рису, притаманну для викладача, то ключовим словом в цьому визначенні є слово «успішному». Тобто комунікативність викладача є основою ефективності його роботи. На жаль, не завжди співпадають природні якості людини, що відповідають за комунікативність з бажанням цієї людини обрати професію педагога чи викладача. В такому випадку використовують методи вироблення комунікативних навичок і підвищення різних видів комунікативності у особи.

Комунікативна поведінка викладача оцінюється відповідно до того, що і як він говорить, які в нього жести, рухи, вираз обличчя, який підтекст мають його слова, на яку реакцію студентів вони розраховані. У студентів після зустрічі з викладачем залишається не тільки пізнавальна інформація, яку він повідомив, а й та атмосфера, якою супроводжувалося їхнє спілкування. Тому важливо, плануючи заняття, обмірковувати не тільки зміст спілкування, а й особливості свого мовлення і комунікативної поведінки (як я говоритиму, які вербальні і невербальні засоби дадуть мені можливість бути виразним, переконливим, коректним, яку емоційну атмосферу спілкування я хотів би створити).

Педагогічна ефективність комунікативної поведінки залежить передусім від того, який стиль спілкування взагалі притаманний викладачеві, які в нього установки на взаємодію зі студентами, якою мірою він відчуває психологічні особливості ситуації мовлення. Так, можна помітити різницю в комунікативній поведінці між викладачем, який байдуже ставиться до студентів і викладачем, який зорієнтований на співробітництво з ними.

У викладачів, стиль спілкування яких ґрунтується на дружньому ставленні, комунікативна поведінка завжди спрямована на встановлення особистісного і пізнавального контакту, запобігання негативним реакціям або зняття їх, створення ситуації «ми» — ситуації спільних роздумів. Мовлення такої людини має особистісне забарвлення, воно інтонаційно виразне, щире і безпосереднє. Комунікативна поведінка викладачів, орієнтованих на авторитарні засоби спілкування створює психологічні бар'єри. Мовлення таких викладачів зазвичай невиразне, сухе, позначене інтонаціями байдужості або залякування [1, с. 49-50].

Мовлення викладача пристосоване для розв'язання специфічних завдань, що виникають у викладацькій діяльності, спілкуванні. Професійні особливості мовленнєвої діяльності визначаються наступним:

1) викладач спеціально організовує цю діяльність, керує нею залежно від умов спілкування;

2) добір мовних і мовленнєвих засобів здійснюється залежно від потреб, завдань взаємодії викладача зі студентами і їх ефективність прогнозується;

3) мовленнєва діяльність в реальній ситуації спілкування будується на відтворенні стану, поведінки, реакції тих, хто сприймає інформацію, вона регулюється змістом зворотної інформації, яку отримує викладач;

4) мовлення викладача є предметом його аналізу й самоаналізу, постійного самовдосконалення.

Аналізуючи мовлення викладача, нерідко використовують вислів «комунікативна поведінка». В сучасній науковій літературі під комунікативною поведінкою розуміють не просто процес говоріння, повідомлення чогось, а таку організацію мовлення й відповідно до нього невербальної поведінки викладача, яка впливає на створення

емоційно-психологічної атмосфери спілкування, характер взаємин між викладачем та студентами, стиль їхньої діяльності [1, с. 49].

Специфіка комунікативного аспекту спілкування полягає в тому, що: – по-перше, спілкування – це активний обмін інформацією між особами, у ході якого предмет спілкування досягається спільно; – по-друге, обмін інформацією передбачає психологічний взаємовплив суб'єктів на поведінку партнера з метою зміни; – по-третє, комунікативний вплив можливий лише тоді, коли суб'єкти володіють єдиною або подібною системою кодування і декодування (тобто говорять однією мовою), коли знаки та закріплені за ними значення відомі всім; – по-четверте, для спілкування характерні комунікативні бар'єри, що мають соціальний або психологічний характер. Ковальчук Н. П. виділяє поняття комунікативної компетентності. Це комплекс знань, мовних і немовних умінь і навичок спілкування, набутих людиною в ході природної соціалізації, навчання і виховання [2, с. 186].

Вимоги до комунікативних якостей мовлення викладача зумовлені насамперед функціями, які воно виконує в освітній діяльності. Головними серед них є: а) комунікативна – встановлення і регуляція стосунків між викладачем і студентами; б) психологічна – створення умов для забезпечення психологічної свободи того, хто навчається, вияву індивідуальної своєрідності його особистості; зняття соціальних затисків, які заважають цьому; в) пізнавальна – забезпечення повноцінного сприймання навчальної інформації, формування в них особистісного, емоційно-ціннісного ставлення до знань; г) організаційна – забезпечення раціональної організації навчально-практичної діяльності студентів.

Особливості мовлення викладача у взаємодії з учнями багато в чому залежать від його індивідуального стилю спілкування. Це може бути спілкування-дистанція, спілкування-загравання, спілкування на ґрунті спільної творчої діяльності тощо [3, с. 97]. Приклади майстерного використання мовлення як регулятора спілкування можна знайти в досвіді А. Макаренка. Видатний педагог, як відомо, будував свої стосунки з вихованцями, керуючись принципом «якомога більше вимоги до людини, але разом з тим і якомога більше поваги до неї» [4]. Психологічна функція мовлення викладача тісно пов'язана з функцією комунікативною, проте має дещо інші завдання.

Можна сказати, що ці завдання певною мірою психотерапевтичного характеру – створення умов для забезпечення психологічної свободи, вияву індивідуальної своєрідності, зняття соціальних затисків, які заважають цьому.

Існує безпосередня залежність між комунікативними особливостями мовлення викладача і характером пізнавальної діяльності студентів у процесі вивчення нового матеріалу. Мовлення викладача може сприяти тому, що ця діяльність стане активною, цікавою, а може ускладнити сприймання, поставити того, хто навчається в становище пасивного спостерігача на занятті. Під час викладу лекції мовлення викладача має відповідати певним педагогічним вимогам, а саме: бути логічним, доступним, чітким, переконливим. Педагогічна доцільність мовлення викладача полягає в тому, щоб не тільки передати знання, а й сформувати емоційно-ціннісне ставлення до знань, збудити потребу керуватися ними у житті, зробити їх основою власних переконань. Розв'язати це завдання можна лише тоді, коли він не просто інформуватиме, транслюватиме знання, а й впливатиме на свідомість, почуття студентів, спонукатиме їх до співроздумів і співпереживань під час сприйняття навчального матеріалу. З функцією ефективного викладу знань тісно пов'язана й інша функція мовлення викладача – забезпечення раціональної організації навчально-практичної діяльності студентів. Ідеться про роль мовлення викладача у розв'язанні таких завдань заняття, як організація ефективного навчального слухання студентів, забезпечення оптимального темпу пізнавальної діяльності, творчого робочого самопочуття студентів на занятті. Таким чином, все це призводить до формування певної комунікативної культури, яка є, за думкою вчених, системою цінностей-регуляторів педагогічної діяльності та концентрованим вираженням особистості педагога. Вона також виражається у передумові, меті, способі, інструменті педагогічної діяльності, рівні самореалізації в ній, її результаті і критерії оцінки [2, с. 186].

Реалізація комунікації як процесу передбачає наявність у суб'єкта спілкування і носія комунікативної культури різних видів умінь: а) загальних умінь, властивих будь-якій діяльності ; б) специфічних умінь, характерних лише для комунікативно-

мовленнєвої діяльності. При цьому комунікативні вміння не обмежуються лише мовленнєвими вміннями.

Розглядаючи комунікативну культуру викладача вищої школи необхідно зазначити її три основні напрями, які включають здібності, вміння та навички. Насамперед, розвиток здібностей і умінь правильно сприймати оточуючих людей: хоча б у загальному виді визначати характер людини, її настрій і внутрішній стан у конкретній ситуації взаємодії і, виходячи з цього, шукати адекватний стиль і тон спілкування в кожному конкретному випадку. Ще більш важливо, щоб викладач володів умінням спілкуватися в різноманітних ситуаціях, із людьми різного віку і різноманітної міри близькості відношень.

Досліджуючи проблему культури спілкування, важливим є, на думку Панченко, акцентування уваги на особистості. Саме культура спілкування підкреслює гуманістичну спрямованість, у якій інша людина сприймається і визначається як найвища цінність. Висока культура спілкування передбачає уміння найбільш доцільно й ефективно користуватися всілякими засобами дії, максимально реалізувати свій комунікативний потенціал. Ефективність взаємодії можна вимірювати за допомогою таких критеріїв: доцільність, надійність, продуктивність, економічність, безпека. Звідси комунікативна культура визначається як рівень опанування комунікативними процесами, коли індивід здатний розмежувати його найважливіші компоненти – взаємовідношення і взаємодію і одночасно свідомо керувати кожним із них [5; 6, с. 51].

Існує ряд визначених виразно негативних моделей спілкування, яких слід уникати не тільки у спілкуванні викладача із студентами, але і в інших сферах життя. Перша модель умовно називається «Монблан», оскільки викладач, подібно до гірської вершини, підноситься над аудиторією. Ця позиція вельми характерна для деяких викладачів-початківців. Така модель спілкування породжує відсутність психологічного контакту, формалізує всю систему навчального процесу, формує пасивну позицію студентів. Інша модель називається «Гамлет», яка характеризується постійними сумнівами, чи правильно його зрозуміють, чи адекватно сприймуть зауваження, чи не образяться тощо. Через це викладач стурбований не

стільки змістовим боком взаємодії, скільки аспектом стосунків, які набувають для нього гіпертрофованого значення [7, с. 178-179].

В наступній моделі, яка має назву «Друг», в системі взаємин переважають дружні стосунки. Однак, якщо лише на них базується педагогічне спілкування, то воно може втратити діловий контекст і набуті особистісного сенсу. Зупинятися на такому варіанті було б неправильно. При використанні моделі «Тетерук» викладач чує тільки себе під час всіх видів занять. Викладач занурений у свої думки, ідеї і не відчуває партнерів у спілкуванні. В такому випадку навколо викладача створюється своєрідний психологічний вакуум і він не здатний оперативно сприймати та інтерпретувати соціально-психологічну атмосферу у аудиторії [7, с. 179-180].

З розповсюдженості використання вищенаведених моделей та інших подібних впливає питання схильності людини до спілкування, а, отже, правильності вибору ним роботи у якості викладача. Викладацька діяльність це постійне і тривале спілкування. Тому людина з нерозвиненою комунікабельністю швидко втомлюється, дратується, що, звісно, ускладнює її роботу.

Комунікативність містить, на думку дослідників, цілий комплекс компонентів. З них три основні:

1. Комунікабельність – здатність легко вступати в контакт і відчувати задоволення від процесу комунікації. Комунікабельна людина, дістаючи задоволення від спілкування, часто діє у власних інтересах, не збуджуючи позитивних емоцій у співрозмовника. Це блокує контакт і заважає комунікабельній людині стати комунікативною.

2. Соціальна спорідненість – бажання перебувати у товаристві, серед інших людей; відчуття педагогом спорідненості з оточенням (учнями, колегами), коли він не протиставляє себе, свій досвід, а об'єднується зі співрозмовниками, що й забезпечує суб'єкт-суб'єктні стосунки у взаємодії.

3. Альтруїстичні тенденції, серед яких вирізняють бажання давати радість усім, з ким людина спілкується, співпереживання радості з іншим тощо. Альтруїзм полягає в домінанті на інтересах співрозмовника, що є вже ознакою професійної діалогічної взаємодії [3, с. 176-177].

Вчені виокремлюють такі компоненти професійно-педагогічної комунікативності, на які пропонують орієнтуватися викладачеві:

1. Наявність стійкої потреби в систематичному спілкуванні з людьми в різноманітних сферах.
2. Органічна взаємодія загальнолюдських і професійних показників схильності до спілкування.
3. Емоційне благополуччя на всіх етапах спілкування.
4. Продуктивний вплив спілкування на інші компоненти педагогічної діяльності.
5. Наявність здібностей до здійснення педагогічної комунікації.
6. Наявність комунікативних навичок та вмінь.

Кан-Калик сформулював наступну логіку роботи з формування людиною в собі схильності до спілкування як професійно-особистісної риси. По-перше, здійснюється професійне самопізнання з визначення власних комунікабельних рис, позитивних і слабких сторін у спілкуванні. Це робиться через аналіз почуттів від спілкування з людьми, аналіз своїх уявлень про ідеальне спілкування, аналіз уявлень про те, як оцінюють ваші можливості у спілкуванні інші. Наступним етапом є робота на основі спеціалізованого тренінгу з розвитку в собі основних характеристик спілкування. Третім етапом є різноманітна громадська робота з людьми, в якій набувається досвід комунікативної діяльності (публічні лекції, бесіди тощо). Також є корисним створення ситуацій, які формують досвід подолання негативних нашарувань у спілкуванні і сприяють розвитку схильності до спілкування [3, с. 177-178].

В доповнення до формування схильності до спілкування дослідник І. Юсупов пропонує розвивати в собі комунікативні навички і вміння і почати з простих вправ. Необхідно намагатися збільшити дозу власного спілкування з іншими людьми, тобто прагнути заговорити з колегами, товаришами по навчанню і т. д. Наступним кроком є скорочення часу самоти. Це припускає бажання обговорити якусь інформацію з кимось зі знайомих. Контактуючи зі знайомою людиною, необхідно фіксувати зміни, що відбулися з нею з часу останньої зустрічі. Спілкуючись з співрозмовником, постійно аналізуйте, цікаво йому з вами чи ні і які причини цього. Корисним є

змусити себе при зустрічі першим заговорити з неприємною вам людиною, а під час занять вступати в контакт переважно з несимпатичними вам слухачами. Для різних ситуацій треба намагатися знайти педагогічно доцільні форми вираження емоцій [8, с. 181-182].

Якщо умовою продуктивної комунікативної поведінки викладача є його індивідуальний стиль спілкування, то в процесі професійного самовиховання важливо не тільки розібратися в питаннях техніки комунікації, а й з'ясувати свою соціальну позицію у спілкуванні. Для цього необхідно відповісти на питання: чи думаєте ви про партнера у процесі спілкування, чи намагаєтесь побачити ситуацію його очима, чи допомагаєте йому спілкуватися, чи вам цікавий сам процес спілкування з людиною чи його результат, чи завжди розуміють вас люди, з якими ви спілкуєтесь, чи прагнете ви зрозуміти їх.

Продуктивна мовленнєва комунікація викладача передбачає також розвиток у нього спеціальних здібностей: соціально-перцептивних (розуміти внутрішній стан партнера через сприйняття його зовнішньої поведінки, вигляду), здібності до ідентифікації (здатність поставити себе на місце іншої людини й передбачити її можливу реакцію), саморегуляції, вольового впливу, навіювання, керування своїм психічним станом у спілкуванні.

Науковці виокремлюють чотири основні способи комунікативного впливу: *навіювання, переконування, наслідування, зараження своїм настроєм*. У педагогічній діяльності найважливішими є переконування й навіювання. Переконування передбачає звернення передусім до свідомості людини з оперттям на її почуття й досвід з метою формування в неї свідомого ставлення до норм поведінки. Навіювання — це звернення до неусвідомлюваної сфери психіки. Мета його — формування установок до дії. Отже, завдання цих способів комунікативного впливу різні — формування поглядів, переконань і створення установок. Механізми процесів переконування і навіювання також відмінні. В основу переконування покладено логіку доведення, що збуджує критичність сприймання, зумовлює свідоме осмислення проблеми. Механізм навіювання — підказка, яка спирається на потреби і спонукає людину до дії. Це стає

можливим за умови довіри, яка знижує критичне ставлення до інформації. [9].

У педагогічній практиці переконувальний вплив за допомогою слова використовується в таких формах: розповідь, роз'яснення, доведення, бесіда, лекція. Кожна з названих форм словесного повідомлення повинна відповідати загальним вимогам до переконування:

а) зміст і форма переконування мають враховувати рівень вікового та індивідуального розвитку особистості, бути зрозумілими і доступними для учнів;

б) воно повинне бути логічним, послідовним, максимально доказовим;

в) переконування повинно містити як узагальнені положення (принципи й правила), так і конкретні факти, приклади;

г) переконуючи інших, викладач повинен сам глибоко вірити в те, що він повідомляє.

Основним засобом навіювання є слово. За допомогою слова ми можемо викликати у людини почуття бадьорості або страху, радості або пригнічення, віри в себе або зневіри, інтересу чи нудьги, довір'я чи підозри. Ці почуття викликаються не стільки смисловим значенням слова, змістом і логікою мовлення, скільки самою інтонацією слова і мовлення, їх яскравістю, виразністю, а також жестами, що їх підкріплюють, мімікою, рухами.

До факторів ефективності навіювання належать: обстановка, в якій відбувається навіювання; ставлення викладача до того, що він навіює, впевненість у здійсненні навіювання; зміст навчального матеріалу; ставлення студентів до викладача, їх стан під час навіювання; врахування викладачем вікових і індивідуальних особливостей студентів; володіння технікою навіювання; створення умов для реалізації певних якостей, які навіюються.

Висновки. В умовах значної диверсифікації джерел отримання інформації для формування компетентностей у студента стає дуже важливим успішність комунікації викладача з тими, кого він навчає. Основним завданням цього процесу є спрямувати увагу майбутнього спеціаліста на значиму для його професії інформацію та навички, зорієнтувати його у в сучасному віртуальному середовищі, а отже бути в першу чергу зрозумілим для тих, хто навчається.

Це потребує від викладача іти у ногу з часом, розуміти сучасну інтернет-мову, відчувати сучасний підвищений темп комунікації молоді. Отже, основні тези висновків є такими:

1) у комунікативній поведінці викладача важливою є не тільки інформаційна частина, але і атмосфера і форма спілкування його з тими, хто навчається;

2) комунікативні вміння не обмежуються лише мовленнєвими вміннями;

3) комунікативне спілкування це обоюдний процес, який виключає авторитарність;

4) особистість і система цінностей викладача створюють комунікативну культуру як викладача, так і студента, яка формується з досвідом людського спілкування на різних рівнях;

5) схильності людини до спілкування визначаються його професійною орієнтацією. В будь-якому разі викладачу необхідно працювати над розвитком комунікативних навичок.

Список використаних джерел та літератури:

1. Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; За ред. І. А. Зязюна. – 3-тє вид., допов. і переробл. – К.: СПД Богданова А. М., 2008. – 376 с.

2. Ковальчук Н. П. Комунікативна культура як умова вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ / Н. П. Ковальчук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія» Серія «Філологічна». – 2015. – Вип. 57. – С. 185-187.

3. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении. М., 1987. 192 с.

4. Макаренко А. С. Твори: В 7 т. – Т. 5. – С. 210.

5. Грейліх О. Комунікативна культура як компонент педагогічної культури викладача вищого навчального закладу / О. О. Грейліх // Психолінгвістика. – 2012. – Вип. 9. – С. 38-42.

6. Панченко В. Комунікативна культура майбутнього фахівця: теоретичний аналіз / Панченко В. // Науковий вісник СНУ імені Лесі Українки. Серія: Педагогічні науки. – 2014. – №8 (285). – С. 49-53.

7. Кан-Калик В. А. Техніка педагогічного спілкування / Під ред. І. А. Зязюна // Педагогічна майстерність. – К.: СПД Богданова А. М., 2008. – 462 с.

8. Юсупов І. М. Психологія взаєморозуміння / Під ред. І. А. Зязюна // Педагогічна майстерність. – К.: СПД Богданова А. М., 2008. – 462 с.

9. Голіченко Л.М. Розвиток комунікативних здібностей вчителів / Л. М. Голіченко // Вісник психології і педагогіки. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.psyh.kiev.ua/Розвиток_комунікативних_здібностей_вчителів.

Авсієвич В.Р.,

студент

Науковий керівник: Павлова О.О.

(м. Хмельницький)

МЕТОД ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ЗОВНІШНІХ ЧИННИКІВ НА РОБОТУ СИСТЕМИ ГЕОПОЗИЦІЮВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ANDROID LOCATION API

Розглянуто особливості технології отримання географічних координат за допомогою системи геопозиціювання Google (GPS), здійснено пошук найоптимальнішого методу отримання даних з супутників; Розроблено мобільний додаток на платформі Android для проведення експериментів щодо визначення точності сервісів геолокації у вигляді веб-квестів.

Aspects of technology for obtaining geographical coordinates using Google geolocation system (GPS) were considered. The best method of obtaining data from satellites was searched. A mobile app based on Android platform for conducting the experiments to determine the accuracy of geolocation services in the form of Web Quests was developed.

За останні два десятиліття людству став доступний високий потенціал Глобальної системи визначення місцеположення (GPS), яка використовується для навігації і знаходження різних об'єктів на земній кулі.

Одним із прикладів використання GPS є різноманітні навігатори, що набули досить великої популярності. Їх використовують і при подорожах

транспорт, і при ходьбі пішки. Характеристикою багатьох переміщень є пройдена відстань. Формула її обрахунку зазвичай одна: сума відстаней між всіма точками на шляху. Але іноді деякі точки можуть досить сильно спотворювати загальний вигляд маршруту. Це трапляється тому, що визначення географічних координат залежить від багатьох факторів, таких як: наявність WiFi-точок поблизу, покриття мобільної мережі, висота над рівнем моря, високі об'єкти поблизу. Тому нами було вирішено дослідити цю проблему глибше для того, щоб сформулювати висновки щодо точності алгоритмів, які визначають положення пристрою на поверхні земної кулі.

Метою роботи є оцінювання впливу зовнішніх чинників на роботу системи геопозиціонування з використанням Android Location API.

Існує чимало розробок програмного забезпечення, які використовують географічні дані користувача. Під час дослідження було здійснено огляд існуючих програмних продуктів, що набули найбільшої популярності. Здебільшого, вони є іграми для мобільних пристроїв. Проте більшість з них не враховує похибку визначення географічних координат, тому часто у гравців є проблеми із взаємодією з елементами всередині гри. Тому актуальним питанням є дослідження впливу зовнішніх чинників на точність системи геопозиціонування.

У ході дослідження було одержано формулу (1.1) для відносної оцінки точності алгоритмів геолокації. Формула приймає значення від 0 до 100: 0 означає, що при такій відстані до досліджуваної точки точність надто низька, а 100 – те, що в даному випадку точністю можна знехтувати. Для зручності обчислення було введено 2 поняття: радіус rad – якщо точка, де знаходиться користувач входить в коло такого радіусу, тоді точність доцільно обраховувати, інакше – ні. Тоді оцінка відносної точності дорівнює нулю; радіус $perrad$ - якщо точка, де знаходиться користувач входить в коло такого радіусу, тоді оцінка відносної точності дорівнює 100. При цьому $perrad$ завжди менше або дорівнює rad . (Графічне пояснення до формул наведено на рисунку 1).

Отже, кінцевий вигляд формули такий:

$$mark = 100 - \left(\left(\frac{dist}{rad - perrad} \right) * 100 \right) \quad (1.1)$$

де $mark$ – відносна оцінка, $dist$ - відстань від точки, де знаходиться користувач до досліджуваної точки. Ця відстань обраховується у вбудованому Android Location API. Одним з її варіантів є формула гаверсінусів:

$$\text{haversin}\left(\frac{d}{r}\right) = \text{haversin}(\varphi_2 - \varphi_1) + \cos(\varphi_1) \cos(\varphi_2) \text{haversin}(\lambda_2 - \lambda_1). \quad (1.2)$$

де d - відстань між двома точками(згідно великого кола сфери),

r – радіус сфери

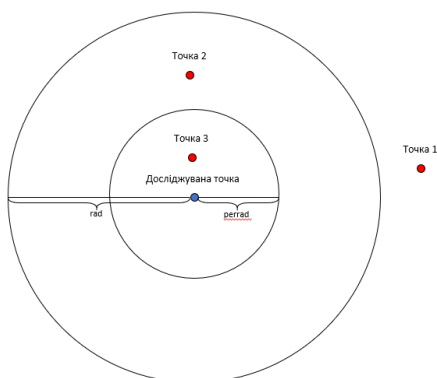
φ_1, φ_2 - широти точки 1 і точки 2

λ_1, λ_2 - довгота точки 1 і точки 2

Звідси виведемо d :

$$d = 2r \arcsin\left(\sqrt{\sin^2\left(\frac{\varphi_2 - \varphi_1}{2}\right) + \cos(\varphi_1) \cos(\varphi_2) \sin^2\left(\frac{\lambda_2 - \lambda_1}{2}\right)}\right) \quad (1.3)$$

Обидві формули дають наближене значення, беручи до уваги, що Земля не ідеальна сфера: «радіус Землі» R варіюється від 6356,752 км на полюсах до 6378,137 км на екваторі. Більше того, радіус кривої земної поверхні проведеної з півночі на південь на полюсах ($\approx 6399,594$ км) на 1% більший ніж на екваторі ($\approx 6335,439$ км) — тож формула гаверсинусів та теорема косинусів не можуть бути гарантовано точнішими ніж 0,5% [3, с.77].

Можливі випадки розміщення координат точки користувача відносно досліджуваної точки:

1. Точка 1 лежить за колом радіусу rad ;
2. Точка 2 лежить у колі радіусу rad
3. Точка 3 лежить у колі радіусу perrad

Рисунок 1 – Графічне пояснення до формул 1.1-1.3

У ході дослідження, на базі формул 1.1-1.3 із використанням Android Location API було розроблено мобільний додаток , який проводить визначення точності координат місця розташування об'єкту чи користувача

при проходженні веб-квесту.

Дослідження роботи додатку було проведено шляхом експерименту, дані якого наведені в таблиці 1.

Таблиця 1 – результати роботи додатку, отримані під час експерименту

Модель пристрою, ОС	Wi-Fi	Bluetooth	Мобільний інтернет	Поверх	Хмарність	Координати в додатку	Кількість супутників	Оцінка квесту
Samsung Galaxy M20, Android 9	+	+	+	4	низька	49.4365334, 27.0120489	9	100
Samsung Galaxy M20, Android 9	-	-	+	1	Низька	49.436552, 27.012048	8	70
Samsung Galaxy M20, Android 9	+	-	-	4	низька	49.4365457, 27.0120476	9	100
Samsung Galaxy M20, Android 9	-	+	-	1	Низька	49.436747, 27.012059	4	0
Samsung Galaxy J7 2016, Android 8.1	+	+	-	4	низька	49.436502, 27.0120723	9	85
Samsung Galaxy J7 2016, Android 8.1	-	-	-	1	Низька	49.436791, 27.012340	3	0
Samsung Galaxy J7 2016, Android 8.1	+	-	-	3	Низька	49.436500, 27.012063	8	100
Samsung Galaxy J7 2016, Android 8.1	-	+	-	2	Низька	49.436623, 27.012270	3	0
Dookee X5MAX PRO, Android 6.0	+	+	-	4	Висока	49.436572, 27.012173	8	40
Dookee X5MAX PRO, Android 6.0	-	-	-	3	Висока	49.436690, 27.012228	2	0
Dookee X5MAX PRO, Android 6.0	+	-	-	1	висока	49.436501, 27.012093	7	97
Dookee X5MAX PRO, Android 6.0	-	+	-	2	висока	49.436702, 27.012231	2	0

Отже, розроблена інформаційна технологія дозволила дослідити вплив зовнішніх факторів на точність даних геолокації, а саме підключення до Wi-Fi мережі, наявність мобільного інтернету, кількість супутників у час спостереження, хмарність (чинники розміщено по спаданню їх впливу). А також висота над рівнем моря, тобто поверх, на якому знаходиться користувач під час спостереження.

Список використаних джерел та літератури:

1. Алексієв О.П. Віртуальне управління та моніторинг транспортних машин, систем і процесів. Монографія-електронний ресурс/ О.П. Алексієв, В.О. Алексієв, В.О. Хабаров. Под. ред. О.П. Алексієв. Харків : ХНАДУ, 2016. 146 с.
2. Tracy M. L. Brown, Steven A. McCabe, Charles Wellford GPS Technology for Community Supervision: Lessons Learned/Nobis Technical Report, Nobis, 2007. 150 p.
3. Соловьев Ю.А. Системы спутниковой навигации. М.: Эко-Трендз, 2009. 354 с.
4. <https://www.geotab.com/blog/what-is-gps/>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Авсієвич Володимир Русланович – студент 1 курсу спеціальності «Комп’ютерна інженерія» Хмельницького національного університету (м. Хмельницький)

Гневуш Алла Валентинівна – магістрантка 1 курсу заочної форми навчання, спеціальності «Психологія» Хмельницького інституту МАУП (смт Стара Синява).

Дарманська Ірина Миколаївна – доктор педагогічних наук, доцент. Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія (м. Хмельницький).

Денисюк Анна Ігорівна – студентка 4 курсу факультету іноземної філології Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам’янець-Подільський).

Драпак Лариса Семенівна – кандидат фізико-математичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик природничо-математичних дисциплін і технологій Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (м. Хмельницький).

Каштанова Олена Едуардівна – директор Ступчинецької ЗОШ І-ІІІ ступенів Лісовогринівецької сільської ради Хмельницького району; вчитель вищої категорії, старший вчитель.

Кулинич Омелян Іванович – доктор економічних наук, професор; професор кафедри математики, статистики та інформаційних технологій Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (м. Хмельницький).

Кулинич Роман Омелянович – доктор економічних наук, професор; завідувач кафедри математики, статистики та інформаційних технологій Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (м. Хмельницький).

Мартинюк Анастасія Тарасівна – студентка 4 курсу факультету іноземної філології Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам’янець-Подільський).

Михайлюк Ольга Ігорівна – студентка 4 курсу факультету іноземної філології Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам’янець-Подільський).

Нетеча Єлизавета Олександрівна – студентка 1 курсу факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський).

Никитюк Світлана Іванівна – старший викладач кафедри англійської мови, факультет іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський).

Овчиннікова Олена Русланівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри автоматизованих систем і моделювання в економіці Хмельницького національного університету (м. Хмельницький).

Павлова Ольга Олександрівна – асистент кафедри комп'ютерної інженерії та системного програмування Хмельницького національного університету (м. Хмельницький).

Потапкіна Леся Володимирівна – кандидат педагогічних наук, викладач спеціальних дисциплін Хмельницького політехнічного коледжу Національного університету «Львівська політехніка» (м. Хмельницький).

Процюк Наталія Юрївна – старший викладач кафедри іноземних мов Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (м. Хмельницький).

Савчук Людмила Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент; завідувач кафедри фундаментальної підготовки Хмельницького інституту МАУП (м. Хмельницький).

Сомик Марина Анатоліївна – студентка 4 курсу факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський).

Стратейчук Каріна Олегівна – студентка 4 курсу факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський).

Шевченко Лілія Вікторівна – аспірантка кафедри автоматизованих систем і моделювання в економіці Хмельницького національного університету (м. Хмельницький).

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ХХІ СТОЛІТТЯ

Збірник наукових праць

Випуск 5

З 93 Інноваційні технології ХХІ століття: зб. наук. пр. / гол. ред.
Л. Г. Білий. – Хмельницький : Вид-во Хмельниц. ін-ту МАУП, 2020. –
Вип. 5. – 120 с.

*За достовірність фактів, назв, посилань на літературні джерела
відповідальність несуть автори. Редколегія не завжди поділяє їхні погляди.*

Фото на обкладинці з мережі Internet

Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»
Свідомство про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК №3262 від 26.08.2008 р.

Хмельницький інститут
імені Блаженнішого Володимира,
Митрополита Київського і всієї України
29015, м. Хмельницький, проспект Миру 101 А
Тел.: (0382) 63-03-05, 63-70-24
Ел. адреса: himaup@ukr.net
www.maup.km.ua

Здано в набір 15 травня 2020 р. Підписано до друку 25 травня 2020 р.
Формат 60х84 1/16. Гарн. Times. Ум. друк. арк. 2,4.
Друк офсетний. Папір офсетний. Тираж 200 прим.